

T.C.

**TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM
ENSTİTÜSÜ**

**AKADEMİSYENLERİN DAVRANIŞSAL ÖNYARGILARI İLE
FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ: TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan

Elif GÜLER

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Süleyman Serdar Karaca

Tokat-2021

T.C.

**TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM
ENSTİTÜSÜ**

**AKADEMİSYENLERİN DAVRANIŞSAL ÖNYARGILARI İLE
FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ: TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan

Elif GÜLER

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Prof. Dr. Süleyman Serdar Karaca

Tokat-2021

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr. Süleyman Serdar Karaca danışmanlığında hazırlamış olduğum "Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma" adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../2021

Elif Güler

ÖNSÖZ

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana yardımcı olan, yol gösteren ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Süleyman Serdar Karaca ‘ya, iki değerli hocam olan Doç. Dr. Mihriban Coşkun Arslan’a ve Dr. Öğr. Üyesi Atila Karkacier’e içten duygularım ile teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İşletme Bölümü’ndeki eğitimim boyunca bana yol gösteren tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Her zaman ve her koşulda yanımda olan başta annem, babam, kardeşlerim olmak üzere tüm aileme ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Ayrıca örnekleme yer alan üniversitenin fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında görevli akademik personelin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeylerinin benzer ve farklı noktalarının neler olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak, akademik personelin cinsiyet, unvan ve gelir durumu gibi demografik özellikleri ile davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personeline online anket uygulanmıştır. Anketler üniversitenin tüm akademik personeline yönlendirilmiş olup 379 katılımcıya ulaşılmıştır. Uygulanan anket ile elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Anket yolu ile elde edilen veriler öncelikle frekans analizine tabi tutulmuştur, daha sonra ankette yer alan değişkenlerin aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Anketin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı ile ölçülmüş olup, Bağımsız İki Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi, Korelasyon ve Regresyon analizleri yapılmıştır.

Yapılan analiz sonuçlarına göre ankete katılan akademik personelin yüksek düzeyde finansal okuryazar olmasına rağmen yine de orta düzeyde davranışsal önyargıların etkisi altında kaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca akademisyenlerin, davranışsal önyargıları ile yaş, cinsiyet, görev yaptıkları birim ve akademik unvan arasında farklılık olduğu, finansal okuryazarlık düzeyleri ile yaş, cinsiyet ve görev yaptıkları birim arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak, akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ve çok zayıf bir ilişki tespit edilmiş olup akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal önyargılarını %21,3 oranında etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Davranışsal Finans, Finansal Okuryazarlık, Davranışsal Önyargılar, Finansal Okuryazarlık Boyutları

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the relationship between the behavioral biases of Tokat Gaziosmanpaşa University academic staff and their financial literacy levels. In addition, it reveals the similar and different points of the behavioral biases and financial literacy levels of the academic staff working in the faculties, colleges and vocational schools of the university in the sample. In addition, it was aimed to determine the relationship between the demographic characteristics of the academic staff such as gender, title and income status, as well as their behavioral biases and financial literacy levels.

For this purpose, an online questionnaire was applied to the academic staff of Tokat Gaziosmanpaşa University. The questionnaires were directed to all academic staff of the university and 379 participants were reached. The data obtained with the applied questionnaire were analyzed with SPSS package program. The data obtained through the questionnaire were first subjected to frequency analysis, then the arithmetic means of the variables included in the questionnaire were calculated. The reliability of the questionnaire was measured with the Cronbach Alpha coefficient, and Independent Two-Sample T-Test, One-Way Variance (ANOVA) Analysis, Correlation and Regression analyzes were performed.

According to the results of the analysis it was determined that the academic staff participating in the survey were financially literate at a high level, but still remained under the influence of moderate behavioral biases. In addition, it was concluded that the behavioral biases of academics differ according to age, gender, academic title and the unit they work in and their financial literacy levels differ according to age, gender and the unit they work in. In addition, a positive and very weak relationship was found between the behavioral biases of academicians and the level of financial literacy, and it was concluded that the financial literacy levels of academicians affected their behavioral biases by 21.3%.

Key Words: Behavioral Finance, Financial Literacy, Behavioral Biases, Dimensions of Financial Literacy

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Bilimsel Etik Sayfası	i
Önsöz	ii
Özet	iii
Abstract	iv
İçindekiler	v
Tablolar Listesi	viii
Kısaltmalar Listesi	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: DAVRANIŞSAL FİNANS	4
1.1. Geleneksel Finans Yaklaşımı	4
1.2. Davranışsal Finans Yaklaşımı	5
1.3. Geleneksel Finans Yaklaşımı İle Davranışsal Finans Yaklaşımının	6
Karşılaştırılması	
1.4. Davranışsal Finansın Tarihsel Gelişimi	7
1.5. Davranışsal Finans İle İlgili Disiplinler	8
1.5.1. Psikoloji	8
1.5.3. Sosyoloji	9
1.5.4. Antropoloji	10
1.6. Davranışsal Finans Teori Ve Modelleri	10

1.6.1. Beklenen Fayda Teorisi	11
1.6.2. Kahneman ve Tversky Beklenti Teorisi	12
1.6.3. Daniel, Hirshleifer ve Subrahmanyam Modeli	13
1.6.4. Hong ve Stein'in İnteraktif İlişkiler Modeli	14
1.6.5. Barberis, Shleifer ve Vishny'nin Temsili Yatırımcı Modeli	14
1.7. Yatırımcı Psikolojini Etkileyen Faktörler	15
1.7.1. Aşırı Güven Eğilimi	16
1.7.2. Aşırı İyimserlik Eğilimi	16
1.7.3. Kayıptan Kaçınma Eğilimi	17
1.7.4. Kendini Onaylatma Eğilimi (Doğrulama Önyargısı)	18
1.7.5. Sürü Davranışı Eğilimi	19
1.7.5.1. Rasyonel Sürü Davranışı	19
1.7.5.2. Bilgiye Dayalı Sürü Davranışı	20
1.7.5.3. Saygınlığa Dayalı Sürü Davranışı	20
1.7.5.4. Ücrete Dayalı Sürü Davranışı	20
1.7.5.5. İrrasyonel Sürü Davranışı	21
1.8. Davranışsal Finans Literatür Taraması	21
İKİNCİ BÖLÜM: FİNANSAL OKURYAZARLIK	41
2.1. Finansal Okuryazarlık Kavramı	41
2.2. Finansal Okuryazarlığın Tarihsel Gelişimi	41
2.3. Finansal Okuryazarlığın Özellikleri	42

2.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi	43
2.5. Finansal Okuryazarlığın Etkileri	45
2.5.1. Bireysel Refaha Etkileri	45
2.5.2. Finansal Sisteme ve Ekonomiye Etkileri	46
2.6. Finansal Okuryazarlığın Amacı	47
2.7. Finansal Okuryazarlığın Boyutları	48
2.3.1. Finansal Bilgi Boyutu	48
2.3.2. Finansal Tutum Boyutu	49
2.3.3. Finansal Davranış Boyutu	50
2.4. Finansal Okuryazarlık Literatür Taraması	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AKADEMİSYENLERİN DAVRANIŞSAL ÖNYARGILARI İLE FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	69
3.1. Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık Literatür Taraması	69
3.2. Araştırmanın Metodolojisi	72
3.2.1. Araştırmanın Amacı	72
3.2.2. Araştırmanın Önemi	72
3.2.3. Araştırmanın Yöntemi	73
3.2.4. Araştırmanın Hipotezleri	74
3.3. Araştırmanın Bulguları	76
3.3.1. Davranışsal Finans Eğilimine İlişkin Bulgular	81

3.3.1.1. Aşırı Güven Eğilimine İlişkin İfadeler	81
3.3.1.2. Aşırı İyimserlik Eğilimine İlişkin İfadeler	82
3.3.1.3. Kayıptan Kaçınma Eğilimine İlişkin İfadeler	83
3.3.1.4. Kendini Onaylatma Eğilimine İlişkin İfadeler	84
3.3.1.5. Sürü Davranışı Eğilimine İlişkin İfadeler	85
3.3.1.6. Davranışsal Önyargılara İlişkin Ortalamalar	86
3.3.2. Finansal Okuryazarlığa İlişkin Bulgular	87
3.3.2.1. Finansal Bilgi Boyutuna İlişkin İfadeler	87
3.3.2.2. Finansal Tutum Boyutuna İlişkin İfadeler	89
3.3.2.3. Finansal Davranış Boyutuna İlişkin İfadeler	90
3.3.2.4. Finansal Okuryazarlık Boyutlarına İlişkin Ortalamalar	92
3.3.3. Hipotezlerin Değerlendirilmesi	93
3.3.3.1. Bağımsız İki Örneklem T-Testi Bulguları	93
3.3.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Bulguları	97
3.3.3.3. Korelasyon Analizi Bulguları	110
3.3.3.4. Regresyon Analizi Bulguları	112
SONUÇ VE ÖNERİLER	117
KAYNAKÇA	122
EK: ANKET FORMU	145
ÖZGEÇMİŞ	149

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar	21
Tablo 2: Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar	51
Tablo 3: Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık Alanını Birlikte İnceleyen Çalışmalar	69
Tablo 4: Güvenilirlik İstatistikleri	76
Tablo 5: Katılımcılar ve Özellikleri	77
Tablo 6: Temel Finansal Kavramlar Hakkında Bilgi Düzeyi	79
Tablo 7: Finansal Okuryazarlık Düzeyi Dağılımı	81
Tablo 8: Aşırı Güven Eğilimine İlişkin İstatistikler	82
Tablo 9: Aşırı İyimserlik Eğilimine İlişkin İstatistikler	83
Tablo 10: Kayıptan Kaçınma Eğilimine İlişkin İstatistikler	84
Tablo 11: Kendini Onaylatma Eğilimine İlişkin İstatistikler	85
Tablo 12: Sürü Davranışı Eğilimine İlişkin İstatistikler	86
Tablo 13: Davranışsal Önyargılar Ortalamalarına İlişkin İstatistikler	86
Tablo 14: Finansal Bilgi Boyutuna İlişkin İstatistikler	88
Tablo 15: Finansal Tutum Boyutuna İlişkin İstatistikler	89
Tablo 16: Finansal Davranış Boyutuna İlişkin İstatistikler	91
Tablo 17: Finansal Okuryazarlık Ortalamalarına İlişkin İstatistikler	93
Tablo 18: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları	94

Tablo 19: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları	95
Tablo 20: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Medeni Hale Göre T-Testi Sonuçları	96
Tablo 21: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Medeni Hale Göre T-Testi Sonuçları	96
Tablo 22: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Yaşa Göre ANOVA Sonuçları	98
Tablo 23: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Yaşa Göre ANOVA Sonuçları	99
Tablo 24: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Unvana Göre ANOVA Sonuçları	100
Tablo 25: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Unvana Göre ANOVA Sonuçları	101
Tablo 26: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Gelire Göre ANOVA Sonuçları	102
Tablo 27: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Gelire Göre ANOVA Sonuçları	103
Tablo 28: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Görev Yapılan Birime Göre ANOVA Sonuçları	103
Tablo 29: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Görev Yapılan Birime Göre ANOVA Sonuçları	107
Tablo 30: Davranışsal Önyargılar ile Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki: Korelasyon Analizi Sonuçları	111

Tablo 31: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Davranışsal Önyargılar Üzerine Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları	113
Tablo 32: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Aşırı Güven Üzerine Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları	114
Tablo 33: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Aşırı İyimserlik Üzerine Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları	114
Tablo 34: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Kendini Onaylatma Üzerine Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları	115
Tablo 35: Hipotezlerin Değerlendirilmesi	116

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADF	Augmented Dickey Fuller Test
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
ARCH	Auto Regressive Conditional Heteroscedasticity
BAE	Birleşik Arap Emirlikleri
BIST	Borsa İstanbul A.Ş.
IB	International Baccalaureate
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RISE	Yatırımcı Risk İştahı Endeksi
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
VIX	Volatilite Korku Endeksi

GİRİŞ

Geleneksel finans yaklaşımı bireylerin yatırım kararlarında nasıl davrandıkları ve nasıl bir sonuca ulaştıkları ile ilgilenmemektedir. Bu yaklaşıma göre bireyler yatırım kararlarında rasyonel kararlar veren, rasyonel davranan ve mantıklı hareket eden bireyler olarak kabul edilmektedir. Davranışsal finans kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte yatırımcıların yatırım kararlarında irrasyonel davrandıkları ve davranışsal eğilimlerden etkilendikleri anlaşılmıştır. Geleneksel finans yaklaşımının aksine davranışsal finans yaklaşımı bireylerin yatırım kararlarında irrasyonel kararlar verebileceğini savunmaktadır. Aslında davranışsal finans finansal piyasalarda rasyonel davranmaktan uzak olduğu düşünülen yatırımcılar ile geleneksel finans yaklaşımını geride bırakan çalışmalardan oluşmaktadır. Davranışsal finans alanına göre bireyler rasyonel değil, duyguları ve bilişsel önyargıları olan normal insanlardır. Bu nedenlerden ötürü bireyler yatırım kararlarında hata yapabilmektedirler ve irrasyonel davranabilmektedirler. Genel olarak davranışsal finans sadece bireylerin finansal ortamlarda nasıl davranacağını açıklamaz aynı zamanda bireylerin duygularının ve bilişsel önyargılarının finansal kararlar üzerinde nasıl bir etkisinin olduğunu araştıran bir alandır.

Finansal okuryazarlık ise teknolojik yeniliklerin hızlı bir şekilde gelişmesi ve bu hızlı gelişimin sonucunda bireylerin finansal ürün ve hizmetlere olan ilgisinin artmasıyla önem kazanmıştır. Ayrıca farklı tüketim alışkanlıkları da finansal ürün ve hizmet çeşitliliğinin artmasında rol oynamaktadır. Finansal ürün ve hizmetlerin artan çeşitliliği nedeniyle finansal sistemde finansal okuryazarlık gerektiren karmaşık bir yapı ortaya çıkmıştır. Bireylerin bu ortamda uygun finansal kararlar verebilmeleri finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyebilmektedir. Finansal okuryazarlık, bir bireyin finansal ürünler ve hizmetler hakkında bilgi sahibi olarak doğru kararlar verebilmesi ve bu bilgileri doğru kullanabilmesidir. Finansal okuryazarlık sadece finans alanında bilgi sahibi olmak değildir, önemli olan sahip olunan bilgiyi hayata geçirmektir. Bu nedenle finansal okuryazar olan bireylerin birikim yapmayı veya bütçe yapmayı bilmeleri gerekmektedir. Finansal okuryazar olan bireyler finansal kararlarda doğru ve daha sağlıklı kararlar alabilmektedirler. Finansal okuryazarlık, sadece bireylerin hayatını

kolaylaştırmakla kalmamakta aynı zamanda insanlara rehberlik etmekte ve ekonomi politikalarının anlaşılmasında katkıda bulunmaktadır.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde görev yapan akademisyenler yatırım kararlarını şekillendirirken davranışsal eğilimlerden mi yoksa finansal okuryazarlıklarından mı etkileniyorlar? Ayrıca akademisyenlerin finansal okuryazarlıkları artış gösterdikçe davranışsal eğilimlerinde artış olup olmadığı ve bu iki alanın birbirleri arasında bir ilişkinin var olup olmadığı bu çalışma için merak konusu haline gelmiştir. Bu sorulara yanıt aramak adına davranışsal finans ve finansal okuryazarlık alanı bir arada incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı; Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Ayrıca örnekleme yer alan üniversitenin fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında görevli akademik personelin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeylerinin benzer ve farklı noktalarının neler olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak, akademik personelin cinsiyet, unvan ve gelir durumu gibi demografik özellikleri ile davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde görev yapmakta olan 379 akademik personele anket uygulanmıştır. Uygulanan anket Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programı ile analiz edilmiştir.

Yapılan bu tez üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde davranışsal finans alanı incelenmiş olup geleneksel finans yaklaşımı, davranışsal finans yaklaşımı, geleneksel finans yaklaşımı ile davranışsal finans yaklaşımın karşılaştırılması, davranışsal finans alanının tarihsel gelişimi, davranışsal finans ile ilgili disiplinler, davranışsal finans teori ve modellerine değinilmiştir ayrıca yatırımcı psikolojisini etkileyen faktörler ve davranışsal finans alanında yapılmış olan çalışmalar yer almaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde, finansal okuryazarlık alanı incelenmiştir. Söz konusu bu bölümde, finansal okuryazarlık kavramı, finansal okuryazarlığın tarihsel gelişimi, finansal okuryazarlığın özellikleri, finansal okuryazarlığın önemi, finansal okuryazarlığın etkileri, finansal okuryazarlığın amacı ve finansal okuryazarlık boyutları olan finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış boyutları hakkında bilgiler verilmiştir. Son

olarak literatür taraması yapılarak finansal okuryazarlık ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise davranışsal finans ve finansal okuryazarlık alanını bir arada inceleyen çalışmalardan bahsedilerek, çalışmanın amacı, önemi, yöntemi ve hipotezleri hakkında detaylı olarak bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca çalışmanın üçüncü bölümünde, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personeline uygulanmış olan anket çalışmasının bulguları ve sonuçları yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: DAVRANIŞSAL FİNANS

Psikolojik ön yargılardan en zeki insanlar bile etkilense de geleneksel finans psikolojik ön yargıları finans alanının dışında tutmaktadır. Geleneksel finans yaklaşımı insanların rasyonel olduğunu kabul eder ve varlıklarını en yüksek düzeye çıkarmak için nasıl davranması gerektiğini anlatmaktadır (Nofsinger, 2014: 5). Alternatif olarak davranışsal finans, insanların vermiş oldukları finansal yatırım kararlarında rasyonel davranmaktan uzak olduklarına ve psikolojik ön yargıların etkisi altında kaldıklarına odaklanan bir alandır (Güngör ve Demirel, 2018: 7).

Davranışsal finansı ve geleneksel finansı birbirinden ayıran nokta izlemiş oldukları yöntemdir. Geleneksel finans yaklaşımında izlenen yöntem, bir model oluşturulması ve bu modelin doğruluğunun araştırılması iken davranışsal finans yaklaşımında ilk önce piyasada oluşan davranış şekilleri gözlemlenir daha sonrada gözlemlerin sonucunda davranış şekillerini açıklayan bir model geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle davranışsal finans modeli finansal piyasalarda bireylerin nasıl hareket etmesi gerektiğini belirlemez, nasıl hareket ettiklerini belirlemeyi amaçlar (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 253). Davranışsal finans, psikoloji ve finans alanını bir arada barındıran ve bireylerin yatırım yaparken veya harcama yaparken neden mantıksız ve irrasyonel kararlar verdiklerini açıklamaya çalışan ikili disiplindir (Özerol, 2011:12).

1.1. GELENEKSEL FİNANS YAKLAŞIMI

Geleneksel finans yaklaşımı, neoklasik iktisattan gelen temelleri doğrultusunda, yatırımcıları, duygularının etkisi altında önyargılar yaşamadan, faydalarını maksimize etmek için rasyonel kararlar verebilen ve karmaşıklaşan optimizasyon problemlerini başarıyla çözebilen bireyler olarak kabul etmişlerdir. Geleneksel finans teorisinde rasyonel kişi, beklenen fayda teorisi çerçevesinde en uygun kararlar verebilen ve etkin piyasa hipotezinin ileri sürdüğü şekilde beklentilerini yeni bilgiler doğrultusunda güncelleyebilen ayrıca yatırım tercihlerinde aynı hataları tekrarlamayan kişidir. "Homo economicus" olarak adlandırılan rasyonel insan tipi, geleneksel finans teorilerinin test edilmesinde ve oluşturulmasında önemli bir faktör olmuştur (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 248)

Geleneksel finansal yaklaşımı her zaman bireylerin rasyonel olduklarını kabul eder ve bireylerin psikolojilerini görmezden gelir. Ancak 1970'lerin sonlarına yaklaştıkça geleneksel finans teorileri eleştiri konusu haline gelmiştir ve geleneksel finansın anlayışına yönelik eleştiriler ile yeni teoriler geliştirilmeye başlanmıştır. Geleneksel finans yaklaşımı davranışsal finans yaklaşımının aksine yatırımcıların davranışlarıyla ve bu davranışların getirdiği sonuçlar ile ilgilenmemektedir (Baker ve Nofsinger, 2002: 97).

1.2. DAVRANIŞSAL FİNANS YAKLAŞIMI

2002 Nobel Ekonomi Ödülü, Davranışsal Finans alanının öncüsü olan Daniel Kahneman'a verilmiştir. Daniel Kahneman insan davranışları, beklentileri ve karar alma mekanizmalarına dair yazılar ve sunduğu kanıtlar ile piyasa mekanizmasını anlamaya çalışılmasını sağlayan bu yeni finans dalına bir çıkış noktası sağlamıştır. Nobel Ödülü'nün davranışsal finans öncülerinden Kahneman'a verilmesi, kendi deyimi ile davranışsal finansın akademi tarafından resmen tanınması anlamına gelmekte ve bu alanda çalışan birçok akademisyen ve piyasa profesyoneli cesaretlendirmektedir (Karaca, 2015: 32).

Davranışsal finans alanının temel araştırma konuları 1980'lerde ortaya çıkmış olsa da akademik hayatta ve piyasalarda dikkatleri üzerine çekmesi çok uzun zaman önceye dayanmamaktadır. Davranışsal finans, finansın yeni gelişen bir alanı olmasına rağmen artan ilgiyle birlikte davranışsal finans alanına odaklanan çalışmalarla artık hızlı bir şekilde büyüyen literatüre sahiptir (Yaşar, 2008: 22). 1981 yılında psikolojinin finans bilimi ile kaynaşması ve günümüze gelmesi ile bu yeni bilimin temelleri atılmaya başlanmıştır. Finans literatüründe her geçen gün daha fazla yer alan davranışsal finans alanı, akademik çalışmalara konu olmuş ve davranışsal finans olarak adlandırılan bu yeni konu, 1990'lı yıllar boyunca çeşitli gazetelerde ve iş dünyası yayınlarında yayınlanmaya başlamıştır (Korkulutaş, 2018: 4).

Davranışsal finans, bireylerin yatırım kararları verirken nasıl davrandıklarını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Yatırımcılar için finansal piyasalarda bir finansal ürüne yatırım yapma konusunda yaşadıkları en büyük zorluk karar vermek iken piyasa davranışını analiz edenler için ise karar verme sürecini etkileyen faktörleri ortaya çıkarmaktır. Son 15 yılda yapılan çalışmalarla finans literatürüne giren davranışsal finans, dünya çapında çeşitli akademik çevrelerde büyük ilgi görmüş ve adından da anlaşılaacağı

üzere finans alanında analiz yapılırken yatırımcıların davranışlarını anlamaya çalışmaktadır. Bu finans dalının en önemli dayanağı bireylerin yatırım yaparken irrasyonel davranmasıdır. Tam anlamıyla irrasyonel olan davranışlar, piyasadaki bilgilere göre mevcut olanlardan farklılık göstermektedir (Öztopçu, 2016: 12).

Son yıllarda psikologlar, bireylerin optimal akıl yürütme ve kararlardan sistematik olarak sapma yollarını açıklamak için çalışmalar yürütmüşlerdir.. Davranışsal finans, bazı finansal sorunların rasyonel bir insan modeli yerine rasyonel olmayan bir insan modeli kullanılarak daha kolay çözülebileceğini savunmaktadır. Bireyler geleneksel finansal modellerde öngörüldüğü gibi rasyonel değilse, rasyonellik varsayımı kaldırıldığında veya daha esnek bir şekilde ele alındığında ne olacağı davranışsal finansın konusunu oluşturmaktadır (Yörükoğlu, 2007: 3).

1.3. GELENEKSEL FİNANS YAKLAŞIMI İLE DAVRANIŞSAL FİNANS YAKLAŞIMININ KARŞILAŞTIRILMASI

Geleneksel finans teorileri "homo economicus" varsayımına dayanmaktadır. Bu varsayımına göre insanlar kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederler ve karar verirken rasyonel davranırlar. Davranışsal finans, geleneksel finans teorisine yapılan bir dizi itiraz niteliğini taşımaktadır. Geleneksel finansa yapılan ilk itiraz rasyonel insan tanımına karşı yapılmıştır. Beklenen fayda teorisinde öngörüldüğü gibi rasyonel insan, matematiğe ve istatistiğe yatkın olan, beklenen faydasını en yüksek seviyeye çıkarmaya çalışan ve bu doğrultuda en uygun seçimler yapan kişidir. Davranışsal finans yaklaşımına göre ise insanların rasyonelliği sınırlı kalmaktadır. Çünkü insanlar kararlar alırken bazı kısıyolları kullanabileceğinden ruh hali ve duyguları insan davranışlarını etkileyebilir veya insanlar etkileşimde bulundukları diğer insanların davranışlarından etkilenebilir (Ertan, 2007: 23). Davranışsal finans, geleneksel finans yaklaşımlarının eksikliği nedeniyle ortaya çıkmış ve finans alanı içerisine psikoloji ve sosyoloji alanlarını barındıran yeni bir yaklaşımdır. İrrasyonel ve rasyonel yatırımcıların var olduğu bir piyasada irrasyonel davranışların daha uzun ve daha etkili olduğunu ileri süren davranışsal finans, yatırımcıların tam anlamıyla rasyonel olmadığı modeller kullanılarak anlaşılamayan finansal olayların anlaşılır bir hale geldiğini göstermektedir. Davranışsal finans, piyasa fiyatlarında sapmaların olabileceğini ve bu sapmaların yatırımcıların irrasyonel hareket etmesinden kaynaklandığını belirtmektedir (Yılmaz, 2019: 15).

Davranışsal Finans'ın Geleneksel Finans Modellerine bir başka itirazı da Etkin Piyasa Hipotezi ile ilgilidir. Etkin Piyasa Hipotezi, rasyonel olmayan davranışları bir ölçüde kabul etmekte ancak bu rasyonel olmayan davranışların piyasaya etkisinin arbitraj yolu ile rasyonel yatırımcılar tarafından ortadan kaldırılacağını iddia etmektedir. Davranışsal finans teoride varsayılan arbitraj fırsatının piyasalarda birçok kez geçerli olmayabileceğini, bu nedenle piyasada hatalı fiyatlamaların oluşabileceğini belirtmektedir. Davranışsal finans, piyasaların Etkin Piyasa Hipotezi'nde önerildiği gibi verimli olmadığını savunmaktadır (Böyükaslan, 2012: 68).

1.4. DAVRANIŞSAL FİNANSIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Davranışsal finans kavramı ilk olarak 1913 yılında ortaya çıksa da, davranışsal finansın belirtilerine daha eski yıllarda karşılaşmak mümkündür. Adam Smith, 1759 yılında "Ahlaki Duygular Teorisi" adlı eserinde, insanların iyi durumdan kötü duruma geçtiklerinde hissetmiş oldukları acıdan ve tekrar iyi duruma geçtiklerinde hissetmiş oldukları mutluluktan söz ederek insan psikolojisine değinmiştir. Smith'in eserinde yaptığı açıklamalarla modern davranışsal finasta kayıptan kaçınma kavramlarının ilk tanımlarını o dönemde yaptığını söyleyebiliriz. 20. yüzyılda davranışsal finans yaklaşımı Keynes, Irving Fisher, Vilfredo Pareto gibi yazarlar tarafından tartışma konusu haline gelmiştir (Yılmaz, 2019: 17).

Davranışsal finans yaklaşımının tam anlamıyla kabul edilmesi, Kahneman ve Tversky'nin "Beklenti Teorisi: Risk Altında Karar Verme Analizi" adlı eserinin 1979 yılında *Econometrica* dergisinde yayımlanması olarak kabul edilmektedir. Kahneman ve Tversky'nin beklenti teorisi davranışsal finansın temellerini oluşturmaktayken, ortaya çıkan teoride yatırımcıların elde ettikleri kazanç veya kayıplara farklı ağırlıklar ve olasılıklar verildiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle teoride kayıplara kazançlardan daha fazla önem verilmiştir (Keskin, 2019: 37). Bu gelişmeler ile sadece psikolojide değil, finans alanında da bir ilki gerçekleştirmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda yatırımcıların kararlarına sistematik yaklaşımlar öneren geleneksel finans teorileri sorgulanmış ve davranışsal finans çalışmalarının yapılmasına olanak sağlanmıştır (Göçer, 2018: 6).

Davranışsal Finans'ın gelişiminde önemli isimlerden biri olan Richard Thaler, 1987-1990 yıllarında *Journal of Economic Perspectives* dergisinde *Anomalies* adlı köşe

yazısında düzenli olarak geleneksel finans ile ters düşen örnekler sunarak davranışsal finansın gelişimi için önemli katkılarda bulunmuştur. Thaler'in katkıları bununla da sınırlı kalmamış, davranışsal finansın önemli araştırmacılarından Robert Shiller ile Davranışsal Finans üzerine bir dizi seminer düzenlemiştir (Sönmez, 2010: 22).

Yapılan bu çalışmalar sonucunda 2002 yılında Daniel Kahneman'a davranışsal finans çalışmaları nedeniyle Nobel Ekonomi Ödülü'nün verilmesi davranışsal finans alanı için ikinci dönüm noktası haline gelmiştir. Bu ödül davranışsal finansın bilim dünyası tarafından resmi olarak kabulü anlamına gelmesinden ötürü davranışsal finans alanında çalışmak isteyen pek çok akademisyen ve finans sektörü çalışanı için cesaret verici bir rol oynamıştır. Davranışsal finans çalışmalarının saygın bilimsel dergilerde yayınlanma sıklığının artmasıyla birlikte konuyla ilgili yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının sayısında da artış başlamıştır. Daniel Kahneman'a Nobel Ödülü verilmesi ardından davranışsal finans alanında bilimsel atıf indekslerinde yayınlanan makale sayısı önemli ölçüde artmıştır (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 254).

1.5. DAVRANIŞSAL FİNANS İLE İLGİLİ DİSİPLİNLER

Davranışsal finansın piyasalarda görülen anomalileri açıklamak için kullandığı yargıların ve bilişsel çıkarımların temelleri, insan davranışının sosyal, toplumsal ve kültürel boyutlarını da araştıran psikoloji, sosyoloji ve antropolojiye dayanmaktadır. Davranışsal finans ekolünün söz konusu davranış bilimlerinin literatüründen hem başlangıç aşamasında hem de gelişim aşamasında teorik ve uygulamalı olarak yararlandığı görülmektedir. Ayrıca Davranışsal Finans kavramının ortaya çıkmasına önemli katkılarda bulunan Amos Daniel Kahneman ve Tversky gibi bilim adamlarının aslen psikoloji bilimi kökenlenli olduğu bilinmektedir (Ateş, 2007: 52).

1.5.1. Psikoloji

Psikoloji, insan davranış ve süreçlerinin bilimsel bir şekilde incelenmesi olarak ifade edilebilir. Hareketler, psikolojik değişimler ve konuşma gibi gözlemlenebilen davranışsal olgular ile düşünceler ve rüyalar gibi olgular psikolojinin konusunu oluşturmaktadır (Aldemir, 2015: 37).

Davranışsal finansın oluşumunda ve psikoloji ile finansın etkileşiminde ortak nokta olan insan, bu disiplinlerin ölçüt ve kurallarını inceleyerek oluşturulan model ve hipotezlerin temelini oluşturmuştur. Bu nedenle, insan davranışını doğru bir şekilde anlamaya yönelik bir disiplin olarak psikolojide, temel insan kavramının ne olduğuna bakılabilir ve detaylandırılabilir. Çünkü genel psikolojide insan; algılayan, düşünen ve hisleri olan bir varlık olarak incelenir ancak kişinin "içsel yaşam" olarak adlandırılan iç dünyası çok fazla tartışılmaz. Psikolojinin temel paradigmaları ve çağdaş paradigmaları daha çok davranışsal olduğundan, gözlemlenebilir, kontrol edilebilir, test edilebilir, araştırmaya ve incelemeye uygun olan psikolojik yönü ele alındığı için içsel yaşam daha çok psikanalizin konusudur (Altın, 2018: 23).

1.5.2. Sosyoloji

Sosyoloji, sosyal bilimin dallarından biridir. Uzun bir geçmişe sahip olan bu disiplinin ana amacı, insan toplumunun yapısını, kişiyi grup içinde tutan etkenleri araştırmak ve sosyal hayattaki değişimleri belirlemektir. Sosyoloji, etrafımızdaki insanları, onların özlemlerini, hayallerini, kaygılarını ve acılarını daha iyi anlamamızı sağlamaya yaramaktadır. Empati kurma yeteneğini güçlendirmektedir. Diğer toplumlar ve gruplar hakkındaki bilgileri arttırmaktadır. Ayrıca sosyoloji, ekonomik birimler arasındaki sosyal ilişkilerin incelenmesine odaklanmaktadır (Kojabad, 2012: 35).

Sosyoloji, toplumsal yapıda geçerli olan kuralları ve normları belirlerken, toplumsal yapının normlarının ekonomik kararları, siyasi dünyayı ve gündelik hayatı nasıl etkileyeceğini de araştırmaktadır. Bu araştırmalar sonucunda elde edilen bilgilerin hem iş hayatında, hem siyasi hayatta hem de hayatın diğer alanlarında nasıl kullanılabileceği ve bunların kullanılması sonucunda toplumsal yapıda ve kişisel davranışlarda ne gibi değişiklikler meydana gelebileceği de sosyal bilimin çalışma konularıdır. Dolayısıyla ekonomik, sosyal ve siyasi kararların sosyolojik araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler ile alındığını söylemek yanlış olmayacaktır (Karatepe, 2017: 28).

1.5.3. Antropoloji

Antropoloji bilimi; insanın kökeni, biyolojik yapısı, bedensel özellikleri, kültürel özellikleri ve sosyal davranışları ile ilgilenen ve bunları kendi yöntemleriyle inceleyen bir bilim dalıdır. Açıkçası insanın tarihsel oluşumunu inceleyen bir bilim dalıdır (Aytekin, 2015: 69).

Zengin bir metodolojiye sahip olan antropoloji, nitel ve nicel yöntemler kullanmaktadır. Antropoloji, insanlar ile birey olarak ilgilenmez, insanların toplumdaki diğer insanlarla olan ilişkilerini ve davranışlarını incelemektedir. İnsanları, insan toplumlarını ve kültürleri inceleyen antropoloji bilimi, kültürel ve fiziksel antropoloji olarak iki gruba ayrılmaktadır. Kültürel antropoloji, etnoloji, arkeoloji, sosyal antropoloji ve linguistik gibi disiplinlerle ilgilenirken, fiziksel antropoloji ise insanın fiziksel gelişimini incelemektedir (Özcan, 2011: 14).

1.6. DAVRANIŞSAL FİNANS TEORİ VE MODELLERİ

Davranışsal finans kapsamında pek çok model ve teori ortaya atılmıştır. Bu modeller ve teoriler genel olarak piyasa oynaklığının yatırımcı davranışı ile birlikte geliştiği konusunda ortak bir düşüncede birleşmektedir (Keskin, 2019: 45). Davranışsal finans modelleri vasıtasıyla, çeşitli fiyat anomalilerinin nedenleri anlaşılmaya çalışılmış, yatırımcıların ortak tercihlerinin neler olduğu ve neden kaynaklandığı tespit edilmeye çalışılmıştır (Doğan, 2019: 11). Piyasalardaki oynaklığın ve fiyat hareketlerinin nedenleri geleneksel finans teorileri ile açıklanamadığı için davranışsal finans modelleri ortaya atılmıştır. Bu modeller, bireylerin rasyonel hareket edemeyecekleri ve piyasanın tam olarak etkin olmadığı varsayımlarına dayanarak piyasadaki fiyat oynaklıklarını açıklamaktadır (Tuğlu, 2019: 63).

Davranışsal finans modelleri, etkin piyasalar hipotezinin geçerli olmadığı gerçeğine dayanmaktadır. Piyasaların etkisizliğine ilişkin hipotezler üç modele odaklanmaktadır. Davranışsal finans çalışmalarında yatırımcı duyarlılığı modelleri; Daniel, Hirshleifer ve Subrahmanyam'ın aşırı güven ve önyargılı kendini affetme olan iki psikolojik bulguya dayanan modeli, Hong ve Stein'in heterojen yatırımcılar arasındaki interaktif ilişkisi üzerine kurulu modeli ve son olarak Barberis, Shleifer ve Vishny'nin

psikolojik bulgulara dayalı temsili yatırımcı modelidir. Bu modeller, Hong ve Stein'in belirttiği gibi özlü ama kapsamlı bir yapıya sahip olup, piyasadaki normalden tüm sapmaların bulgularını tek bir modelle açıklama yeteneğine sahiptir. Dolayısıyla etkin piyasalar hipotezini savunanların eleştirilerini karşılayacak kadar güçlüdür (Arslan, 2015: 44).

1.6.1. Beklenen Fayda Teorisi

Beklenen fayda teorisinin temelleri ilk olarak 1700'lerde Daniel Bernoulli tarafından ileri sürülmüştür. Oyun teorisini geliştiren matematikçiler John Von Neumann ve Oscar Morgenstein, 1940'larda bu teoriye önemli katkılarda bulunmuşlardır. Teorinin geçerliliği, Kahneman ve Tversky tarafından beklenti teorisinin tanıtıldığı 1979 yılına kadar sürmüştür. Morgenstein ve Neumann, insanların mal ve hizmetleri tükettikten sonra elde edecekleri faydaları göz önünde bulundurarak satın alma kararları verdiklerini varsaymaktadır. Buradaki beklenen fayda kavramı, belirsizlik altında verilen bir kararın olası faydasının, olayın meydana gelme olasılığı ile çarpılması ile elde edilmesine dayanmaktadır. Aynı zamanda bu fayda kardinal olarak ifade edilir ve insanların rasyonel davrandığı varsayımına dayanmaktadır (Yürekli, 2019: 11).

Beklenen Fayda Teorisi, belirsizlik durumunda insan davranışını ölçülebilir bir fayda fonksiyonuna dayalı olarak açıklamaya çalışır. Bazı varsayımlar temelinde geliştirilen Beklenen Fayda Teorisi, ölçülebilir bir fayda fonksiyonuna dayanmaktadır. Daha büyük bir beklenen fayda, daha yüksek bir tercih düzeyi ile ilişkilendirilebilir. $U(x)$; kişinin risk tercihini temsil eden bir fonksiyon olarak $a > 0$ olmak üzere;

$$U^*(x) = a U(x) + b \text{ ise,}$$

$U^*(x)$ kişinin risk tercihini simgeleyen diğer bir fonksiyondur (Oktay, 2018: 10). İlgili fonksiyonda yer alan a eyleminin beklenen faydası b eyleminin beklenen faydasından büyükse, karar vericiler kesinlikle a eylemini tercih edeceklerdir. Karar vericilerin bu durumda farklı olayların olasılıklarını bildikleri ve faydalarını maksimize eden kararı aldıkları varsayılmaktadır (Özçelik, 2018: 6).

Beklenen Fayda Teorisine göre; yatırımcılar üç farklı risk davranışından birini gösterirler. Riske karşı ilk davranış şekli olan riskten kaçınma davranışdır. İkinci

davranışı gösteren yatırımcılar ise riski nötr duruma getirmeye çalışmaktadırlar. Yatırımcılar riski nötr duruma getirebilmek için risklerin dağılımına ve beklenen getiriye dikkat etmektedirler. Son davranış şekli ise risk arayan ve riski seven yatırımcılara aittir. Riski seven yatırımcılar borsada spekülasyon yapan yatırımcılar olarak ifade edilmektedir (Faikoğlu, 2012: 50). Beklenen fayda teorisinde, belirsizlik ve risk ortamında karar vermek zorunda olan bireylerin, tüm seçeneklerin beklenen faydasını kendilerine göre karşılaştırarak seçimlerini yaptıkları belirtilmektedir (Saka, 2018: 74).

1.6.2. Kahneman ve Tversky Beklenti Teorisi

1979 yılında Kahneman ve Tversky yayınladıkları çalışma ile risk altında karar vermenin tanımlayıcı bir modeli olarak beklenen fayda teorisinin bir eleştirisini sunmuşlardır ve beklenti teorisi adı verilen alternatif bir model geliştirmişlerdir. Risk altında karar veren bireylerin seçimleri, beklenen fayda teorisinin temel ilkeleri ile tutarsız olan çeşitli etkiler sergilemektedir. Özellikle, bireyler kesin olarak elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında yalnızca olası olan sonuçları hafife almaktadırlar. Kesinlik etkisi olarak adlandırılan bu eğilim, bireylerin kesin kazançlar içeren seçimlerinde riskten kaçınmaya ve kesin kayıplar içeren seçeneklerde ise risk almaya yatkın olduklarını belirtmişlerdir (Kahneman ve Tversky, 1979: 263). Beklenti Teorisi, bireylerde gözlemlenen belirli temel eğilimleri belirlemeyi ve bunları Beklenen Fayda Teorisi üzerinde kullanmayı amaçlamaktadır. Aslında Beklenti Teorisi, Beklenen Fayda Teorisinin pozitif ekonomideki yansıması şeklinde olduğu söylenebilir. Kahneman ve Tversky, Beklenen Fayda Teorisinin sistematik olarak ihlal edildiği durumları belirlemiş ve gerekli düzenlemeleri yaparak yeni bir model geliştirmişlerdir. İleri sürülen bu yeni model, insan davranışlarına göre şekillendirildiğinden, günlük yaşamda risk alma konusunda daha güvenilir bir model olarak görülmektedir ve ihtiyaç duyulan pozitif modellerin temelini oluşturmaktadır (Duman, 2018: 44).

Beklenti teorisinde, her sonucun değeri bir karar ağırlığı ile çarpılarak bulunmaktadır. Ramsey-Savage yaklaşımındaki tercihlerden sübjektif olasılıklar çıkarılmasına rağmen, karar ağırlıkları da beklentiler arasındaki seçimlerden çıkarılmaktadır. Ancak, karar ağırlıkları birer olasılık olmamaktadır, bu sebeple olasılık belirtilerine uymamaktadırlar ve herhangi bir ölçümleme olarak yorumlanmamalıdır (Sağlam, 2020: 27). Beklenti teorisinin deneysel çalışmalara dayalı olarak çalışılan ve

gerçek davranışın ne olduğunu açıklamaya çalışan bir model olması bu teorinin en önemli özelliğidir. Kahneman ve Tversky'nin çalışmalarında buldukları ilk bulgular, bireylerin kararlarında mutlak olarak rasyonel davranışlar sergilemedikleri şeklinde olmuştur (Hamurcu, 2015: 37).

1.6.3. Daniel, Hirshleifer ve Subrahmanyam Modeli

Daniel, Hirshleifer ve Subramahmanyam'ın yapmış oldukları çalışmalar sonucunda iki psikolojik eğilim üzerine odaklanmışlardır. 1998 yılında geliştirmiş oldukları bu model aşırı güven ve kendine atfetme davranışdır. Daniel, Hirshleifer ve Subramahmanyam modeline göre:

İnsanlar herhangi bir konuda başarı sağladıklarında bu başarıyı kendi yeteneklerine bağlarlar, başarısız olduklarıdaysa bu durumun sebebinin başkalarında ararlar. Yatırımcılar ise başarılı bir yatırım yaptıklarında sonucunun kendi yetenekleriyle ilgili olduğunu düşünürken, başarısız bir yatırım yaptıklarında ise dış etkenlerin sorumlu olduğunu ileri sürmektedirler. Yatırımcıların sergilemiş oldukları bu davranışa kendine atfetme davranışı denir. Bu davranış biçimini gösteren yatırımcılar, kendi hatalarında olumsuz sonuçlar aramadıkları için hatanın gerçek kaynağını göremezler ve düzeltemezler. Kendine atfetme davranışı nedeniyle, yatırımcılar objektif yatırım kararları vermekten çekinmektedirler (Kuzey, 2019: 100).

Aşırı güven ise, bireylerin var olan bilgilerini değerlendirerek yatırımlarını gerçekleştirme davranışı olarak tanımlanmaktadır. Piyasada yatırımcılar veya finansal analistler elde ettikleri bilgileri farklı şekillerde kullanırlar ve daha önce sahip oldukları becerileri sahip oldukları bilgilerle ilişkilendirirler. Bu durumun bir sonucu olarak yatırımcılar, diğer analistlerin göremediği veya duyamayacağı bilgileri elde etme veya bilgileri tahmin etme konusunda yeteneklerini abartması ve abartması sonucu önceki hatalarını hafife almasına neden olacaktır. Birey edindiği fikirleri aşırı özgüvenli olarak değerlendirmesi, ileride kamuoyunun vereceği bilgilere daha az önem vermesine neden olacaktır. Bahsedilen nedenler, yatırımcının aşırı güven davranışı göstermesine diğer yatırımcı ve analistlerin bilgi ve bulgularına önem vermemesine ve kendi bilgilerinin doğru olduğuna inanan bir birey olması durumunu ifade etmektedir (Keskin, 2019: 53).

Bu modelin en temel özelliği, yatırımcıların kendi nitelikleri ve algıları ile ilgili psikolojik yanılgılarıdır.. “Bu model özellikle hisse senedi fiyatlarının kişisel bilgilere aşırı tepki vermesi (negatif otokorelasyon) ve kamu sinyallerine düşük tepki vermesi(pozitif otokorelasyon) ile ilgilidir.”Aşırı tepkinin sebebi kişisel bilgiler iken, düşük tepkinin nedeni ise kamu piyasalarına ait bilgilerden kaynaklanmaktadır (Özçelik, 2018: 24).

1.6.4. Hong ve Stein'in İnteraktif İlişkiler Modeli

Hong ve Stein'in 1999 yılında yapmış oldukları araştırmaya göre piyasada iki tür yatırımcı tipi bulunmaktadır. Bahsedilen bu iki yatırımcı tipi tüm piyasayı yönlendirmektedir. Bu yatırımcı gruplarına momentum ve haber avcıları yatırımcıları denilmektedir. Piyasanın etkisizliğinin ve yatırımcıların irrasyonel davranışının arkasında bu iki yatırımcı türünün davranışları yer almaktadır (Hong ve Stein, 1999:2143).

Momentum yatırımcıları tek bir bilgiyi dikkate almazlar ve geçmiş fiyatları bilginin kaynağı olarak kabul ederler. Karar modelleri tek bağımsız değişken olmasına rağmen son dönemdeki fiyat değişimi regresyon ile ifade edilmektedir. Momentum yatırımcıları, geçmiş fiyatları kullanarak hareket ettikleri için haber avcılarının neden olduğu düşük tepkiyi tamamlamaktadırlar. Momentum yatırımcıları basit stratejiler kullanırlar ve bu nedenle yeterli risk marjının da etkisiyle piyasa bu süreçte etkin hale gelmektedir, dolayısıyla hisse senedine tepki artar, fiyatlar yükselir ve bu durum aşırı tepkiye neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda, momentum yatırımcılarının risk alma konusunda nötr davranışlar bile aşırı bir tepki gözlemlenmiştir (Altın, 2018: 38). Haber avcıları ise temel analistler olarak algılanabilir. Gelecekte olabilecek kamuya açık bilgi dizini hakkında özel olarak elde ettikleri bilgileri kullanarak tahminlerde bulunabilirler. Haber avcıları, mevcut veya geçmiş fiyatları bir bilgi kaynağı olarak görmemektedirler. Piyasada haber avcısı gibi yatırımcıların var olması durumunda yetersiz tepki oluşabilir ama kesinlikle aşırı tepki meydana gelmemektedir (Çiftçi, 2017: 46).

1.6.5. Barberis, Shleifer ve Vishny'nin Temsili Yatırımcı Modeli

Barbaris, Shleifer ve Vishny 1998 yılında yatırımcıların geleceğe yönelik yatırımlarındaki beklentilerine dair kesin bir anlam çıkarabilmek için bir araştırma

yapmışlardır. Yaptıkları bu araştırmada yatırımcıların psikolojik temeli olan birçok faktöre büyük önem verdiklerini fark etmişlerdir. Öte yandan yatırımcıların elde edilen verilerden oluşturulan istatistiksel sonuçlara daha az önem verdikleri görülmüştür. Bu iki bileşeni bir araya getiren yatırımcılar bir kazanç tahmini oluşturmuşlardır. Bu modele göre oluşturulan varsayımda, bir piyasada bir yatırımcı ve bir menkul kıymet bulunmaktadır. Varsayım olarak değerlendirilen bu yatırımcı, piyasadaki tüm yatırımcıların düşünce ve tahminlerinin ortalamasına sahiptir. Bu temsili yatırımcı, düşünceleri ve inançları ile hem fiyatları hem de getirileri etkilemektedir. Araştırmacılar oluşturmuş oldukları bu modeli ikiye ayırmışlardır.. Bunlardan biri muhafazakarlık davranışı diğeri temsili davranışıdır (Kartal, 2019: 15).

Muhafazakarlık davranışı, yatırımcıların düşük tepki göstermesine neden olmaktadır. Yatırımcılar önceki kararlarının yanlış olduğunu kabul etmek istemezler. Muhafazakar yatırımcılar, yatırım yaparken yararsız bilgileri yararlı istatistiksel kanıtlara kıyasla daha fazla önemsemektedirler. Bu yatırımcılar kendi bilgilerine aşırı güven göstererek öncelik vermektedir. Temsil edilebilirlik eğilimi ise aşırı tepkinin bir kanıtıdır. Temsil edilebilirlik eğiliminde, yatırımcılar belirsiz bir olayın olasılıklarını kesin olarak algırlar ve bu olay kendi deneyimleriyle örtüşüyorsa, söz konusu bu olasılığı olduğundan fazla önemsemektedirler ve kendisinin profesyonelce hareket ettiğine inanmaktadırlar. Diğer bir deyişle, söz konusu temsililik eğilimi, yatırımcıların yeni bilgilere aşırı değer vermelerine ve düşük istatistiksel sonuçları fazla önemsemesine neden olurken, bilgilerin genellenmesine ve yatırımcıların farklı davranmasına neden olmaktadır (Bilgin, 2018: 24).

Bu modelde ortaya çıkan muhafazakarlık eğilimi ve temsiliyet eğilimi, birbirlerine taban tabana zıt iki ucu temsil eden ve bu özellikler açısından geniş bir alanı kapsayabilen bir modeli temsil etmektedir. Sonuç olarak bu eğilimlerin yetersiz ve aşırı tepkilere neden olduğu belirtilmektedir (Bodur, 2016: 25).

1.7. YATIRIMCI PSİKOLOJİSİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Yatırımcılar yatırım kararı alırken çeşitli psikolojik faktörlerden etkilenirler. Bu çalışmada yatırımcıların etkilendikleri psikolojik faktörden bazıları incelenmiştir. İncelen psikolojik faktörler; Aşırı Güven, Aşırı İyimserlik, Kayıptan Kaçınma, Kendini

Onaylatma (Doğrulama Önyargısı olarak da bilinir.) ve Sürü Davranışı' dır. İncelen bu faktörler aşağıda açıklanmıştır.

1.7.1. Aşırı Güven Eğilimi

Aşırı Güven Eğilimi, bireylerin kendi bilgilerinin doğruluklarına inanmaları ve kendi yeteneklerini diğer insanlara oranla daha üstün görme eğilimlerinde olması durumuna denir (Aktaş, 2012: 115). Kendisine aşırı güvenen bireyler/yatırımcılar çok fazla alım-satım yaparlar ve alım-satım maliyetleri beklenen kazançları karşılamadığı takdirde bile devam eder. Bahsedilen bu durum daha düşük beklenen fayda ve yanlış yatırım tercihlerine neden olmaktadır (Yalçın, 2009: 24).

Aşırı güven ayrıca bireylerin risk alabilme davranışlarını da etkilemektedir. Rasyonel olan yatırımcılar aldıkları risk seviyelerini en aza indirirken getirilerini ise yüksek seviyeye çıkarmaya çalışmaktadırlar. Fakat aşırı güvene sahip olan yatırımcılar, aldıkları risk seviyelerini hatalı yorumlamaktadırlar (Nofsinger, 2014: 16). Bilişsel psikoloji ile ilgili yapılmış olan araştırmaların büyük bir kısmı, insanların genellikle aşırı güvene sahip olduklarını göstermektedir. Özellikle bireylerin bilgi kategorisinde aşırı güven eğilimine sahip olduklarını ileri sürmektedir. Psikolojik bulgular aşırı güvene sahip olan bireylerin, risklerini küçümsemeye, bilgilerini ise aşırı tahmin etmeye ve olayları kontrol etme yeteneklerini abartmaya yol açtığını göstermektedir. (Arslan, 2015: 28).

Finansal piyasaların doğası gereği sonuçlar istikrarsızdır ve çoğu zaman dinamik bir işlem sıklığı gerektirir. Borsa tüccarları açısından bakıldığında, süratli ve kesin geribildirim aldıkları doğrudur, fakat bu geribildirim istikrarsızdır ve piyasa koşullarına bağlıdır. Yatırımcılar ise çok daha seyrek geribildirim alırlar. Böyle olunca da, aşırı güven yatırımcılar arasında özellikle akut bir problemdir. Genellikle, aşırı güven duygusunu barındıran yatırımcılar büyük kazançlar elde edebileceklerini düşünürler, böylece sık alım satım işlemi yaparlar ve riskleri küçümserler (Peterson, 2018: 162).

1.7.2. Aşırı İyimserlik Eğilimi

Davranışsal finasta en tutarlı bulgulardan biri olan aşırı iyimserlik eğilimi bireylerin kazanma ihtimallerinin düşük, getirilerinin ise yüksek olan loto, piyango ve bahis gibi şans oyunlarına sahip olma eğiliminin ana nedenlerinden biridir (Ateş, 2007:

74). Aşırı iyimser olma eğilimi, “herşeyin güzel ve istenilen doğrultuda olacağı yönündeki inanç” olarak tanımlanabilir. Bu eğilim bireylerin, istemedikleri sonucun gerçekleşme ihtimalini düşük, istenen sonucun ise gerçekleşme ihtimalini yüksek tahminlemelerine neden olmaktadır (Ertan, 2007: 29).

Aşırı iyimserlik olayları ve beklenen sonuçları iyi tarafından görmek anlamına gelen ve iktisattaki rasyonalite anlayışından ayrılmasına neden olan bir önyargıdır. İyimserlik durumunda, bireyin beklenen fayda değeri daha fazla olacaktır. Finansal ekonomi yönünden bakıldığında, yatırımcının aşırı iyimserlik eğilimi yatırım kararlarını etkileyeceği açıktır. Aşırı iyimserlik eğilimine sahip olan bir çok yatırımcı, yatırımlarında zarar etmeyeceğini ve yatırımlarının ani şoklardan etkilenmeyeceğini düşünürlerken diğer yatırımcıların ise ani şoklardan etkileneceğini düşünürler. Bu önyargı yatırımcıların irrasyonel davranmalarına neden olmaktadır (Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 263).

Finansal piyasalardaki aşırı iyimserlik eğilimi , portföy yöneticilerinin yatırım tavsiyeleri ve getiri tahminlerinde de etkili olmaktadır. Deneysel bulgular, finansal analiz yapan kişilerin getiri tahminlerinde aşırı iyimser olduklarını ileri sürmektedir. Literatürde yer alan çalışmalarda, bireylerin uyarılmasına rağmen aşırı iyimserlik eğilimine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Aşırı iyimserlik eğiliminin aşırı güven eğilimi ile birleşmesinin hisse senetleri piyasalarındaki balonların oluşmasına neden olduğu belirtilmektedir (Bülbül, 2008: 34).

1.7.3. Kayıptan Kaçınma Eğilimi

İlk olarak 1979'da Kahneman ve Tversky ile ortaya atılan ve yine Kahneman ve Tversky tarafından ileri sürülmüş olan "Beklenti Teorisi" ne dayanan bir kavramdır. Kayıptan kaçınma eğilimine sahip olan bireyler, risk almaktan kaçınma ve mevcut durumu koruma eğilimindedir (Yıldırım, 2017: 43). Deneysel iktisatta yapılmış olan araştırmalar, insanların risk altında karar verme sürecinde kayıptan kaçınma ve gelir elde etme konularında benzer şekilde davrandıklarını ileri sürmüştür. Bireyler belirli bir referans noktasında hareket ederek kayıptan kaçınma davranışı gösterebilmektedirler. Diğer yandan bireyler kazanç elde ettiklerinde daha fazla risk almaya istekli olurken, bir kayıp yaşadıklarında riskten kaçınma davranışı göstermeye daha yatkın olurlar (Güngör ve Demirel, 2018: 120).

Kayıptan kaçınma eğilimi bireyin yatırım aracından bin lira kayıp yaşadığında hissetmiş olduğu üzüntünün aynı değerde olan yatırımından kazandığında hissettiği sevinçten daha fazla olduğunu varsaymaktadır (Gül vd., 2017: 145). Kayıpların verdiği acı, bireylerin kendini iyi hissettiren kazançlardan verdiği hazzın yaklaşık iki katıdır. Kayıpların kazançlardan iki kat fazla ağırlığı olduğu için bir 10 TL'yi iki 5 TL ile değiştirmek bile bu tür bir kayıp olarak görülebilir. Her bir 5 TL'yi kaybetmek, 10 TL'yi almanın verdiği hazdan daha fazla acı vermektedir (Thaler, 2019: 69).

1.7.4. Kendini Onaylatma Eğilimi (Doğrulama Önyargısı)

Kendini onaylatma eğilimi, genel itibarıyla bireylerin inançlarıyla eşleşen fikirleri kabul ederken, bireylerin inançları ile çelişen fikirleri kabul etmeme eğilimindedirler. Bireyler fikirlerini destekleyen bilgileri ve inançlarını sorgulama eğiliminde olurken inançlarıyla ters düşen fikirleri görmezden gelme eğilimi içerisindedir (Otluoğlu, 2009: 38). Kendini onaylatma eğilimi bireylerde bir tür seçici algıya neden olmaktadır ve bireyler sadece çevrelerinde olup bitenlerle ilgili mevcut düşünceleriyle ve inançlarıyla ilgili olana odaklanmaktadır. Bu sebeple bireylerin inançlarını değiştirmeleri gerektiğinde, değişimin gerekliliğini kavrayamazlar (Özcan, 2011: 48).

Bireyler yatırım yapmaya karar verdiklerinde; yatırım önerisinin kazancı diğerinin kazancından daha yüksek olduğuna ikna olursa dışarıdan gelen seslere kendilerini kapatmaktadır (Öztopçu, 2016: 37). Böylelikle bireyler kaybeden yatırımlara devam etmek istemekte ve daha çok kaybetmektedirler.

Kendini onaylatma eğilimi genel olarak bireylerin finansal kararlarında kendisini göstermektedir. Örneğin yatırımcılar fiyatı düşen ve zarar ettikleri hisse senetlerini satma eğilimindedirler. Fakat kendini onaylatma eğilimine sahip olan yatırımcılar, yatırımlarına olan inançlarında ısrarcılık gösterip önceden elde etmiş oldukları bilgilere tutunma ve hata yaptıklarını kabul etmeme eğilimi içinde olarak zarar etmeye başladıkları hisse senetlerini satmamayı tercih ederler. Çünkü elinde olan hisse senedini satması ile yatırımcı kendine olan güvenini kaybetmesine neden olacak ve hata yaptığını kabul etme anlamına gelecektir. (Karaca, 2015: 66).

1.7.5. Sürü Davranışı Eğilimi

Sürü davranışı eğilimi önemli yatırımcı davranış eğilimlerinden birisidir. Sürü davranışı yatırımcının kendi bilgi, tecrübe ve deneyimlerine dayalı kararlar almaktan ziyade, yatırımcının başka bir yatırımcının işlemlerine göre kararını vermesini ifade eder (Sönmez, 2010: 84). Sürü davranışı eğilimi, yatırımcıların sürü şeklinde hareket etmesi ve hareketlerini destekleyecek bilgilerinin olmamasına rağmen aynı hisseyi toplu bir şekilde almaları ya da satmaları şeklinde gerçekleşir. Yatırımcıların sürü davranışı halinde hareket etmeleri finansal piyasalarda istikrarı bozar ve ani dalgalanmalara neden olmaktadır. Fiyat eğilimi devam ederse ve geri dönüşü olmazsa bu yatırımcıların hareketleri rasyonel yatırımcılar tarafından düzeltilmesi beklenir (Şenkesen, 2009: 279).

Yatırımcıların diğer yatırımcıların yapacakları yatırıma göre yatırım yapmasını, haber ve gelişmeleri sürekli olarak takip etmesini ve hızlı işlem yapmasını gerektirir. Hızın büyük bir önemi olduğu bu durumda yatırımcılar asıl olarak yatırım yapmamakta yalnızca alım ve satım yapmaktadırlar. Yatırımcılar sürü davranışı eğiliminden etkilenerek hareket ettiklerinde mevcut duyguları ile karar vermektedirler. Bu durumda onların yanlış karar vermelerine ve para kaybetmelerine neden olabilir (Kara, 2005: 36).

Davranışsal finasta sürü davranışı eğilimi; rasyonel sürü davranışı, bilgiye dayalı sürü davranışı, saygınlığa dayalı sürü davranışı, ücrete dayalı sürü davranışı ve irrasyonel sürü davranışı olarak ayrılmaktadır ve aşağıda bunlar açıklanmıştır.

1.7.5.1. Rasyonel Sürü Davranışı

Finansal piyasalarda fon yöneticileri mutlak performanslarının yerine karşılaştırmalı performanslarına göre değerlendirilir. Bu göreceli bakış açısı, fon yöneticilerinin başkalarını taklit etmesine neden olur. Ücreti başka bir fon yöneticisinin performansına bağlı olan yönetici, itibar ve ücret kaybetme endişesiyle başkalarını taklit etme eğilimindedirler. Böyle bir durum ise benzerlik gösteren fon performanslarına ve sürü davranışına yol açmaktadır (Yüksel, 2009: 34).

1.7.5.2. Bilgiye Dayalı Sürü Davranışı

Bilgiye dayalı sürü davranışı, yatırım kararı alan bireysel yatırımcılar birbirleriyle benzer davranış, beklenti ve bilgiye sahiplerdir. Böylelikle, benzer davranış biçimleri içerisinde hareket ederler ve benzer yatırım kararları almak zorunda hissederler. Diğer taraftan, yatırımcılar farklı alternatifleri düşünerek doğrudan karar verme kabiliyetine sahiptirler. Fakat bu durum zaman ve maliyet yönünden bir avantaj olarak algılanamadığı için yatırımcılar başkalarının kararlarını kabul ederek sürü davranışına yönelirler (Yıldırım, 2017: 52).

1.7.5.3. Saygınlığa Dayalı Sürü Davranışı

Portföy yöneticilerinin itibarları ve kariyerleriyle ilgili endişelerinin sebebi, büyük oranda yeteneklerine ilişkin belirsizliklerden kaynaklanmaktadır. İşveren, portföy yöneticisinin menkul kıymet seçimindeki yetenekleri hakkında bilgi sahibi değilse, söz konusu portföy yöneticisi için en iyi tercih diğer portföy yöneticilerinin yatırım kararlarına uygun yatırım kararları vermektir. Böylelikle yetenekleri bilinmeyen portföy yöneticisi yeteneklerine ilişkin belirsizliğin devam etmesini sağlamış olacaktır. Benzer şekilde, yetenekleri hususunda belirsizlik olan birçok portföy yöneticisinin olması ise yöneticilerin birbirlerinin kararlarını taklit etmelerine yani sürü davranışına neden olmaktadır (Yörükoğlu, 2007: 35).

1.7.5.4. Ücrete Dayalı Sürü Davranışı

Fon yöneticilerinin mutlak performanslarından ziyade görece performanslarına göre değerlendirilmesi, diğer yöneticilerin kararlarını taklit etmelerine neden olur. Fon yöneticisinin ücreti performansına göre belirlenir ve diğer fon yöneticilerinin performansları ile karşılaştırılarak performansı ölçülür. Bunu bilen fon yöneticisi, ücret kaybını önlemek için diğer fon yöneticilerinin portföylerine benzer bir portföy oluşturacaktır. Bu durum fon yöneticileri arasında Ücrete Dayalı Sürü Davranışı'nın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Aktaş, 2012: 166).

1.7.5.5. İrrasyonel Sürü Davranışı

İrrasyonel sürü davranışı, çoğunlukla yatırımcı psikolojisine bağlıdır. İrrasyonel sürü davranışı sergileyen yatırımcılar kendi bilgilerini bırakıp diğer yatırımcıları taklit etmeye başlamaktadır. Buna irrasyonel sürü davranışı denilmektedir (Aldemir, 2015: 54). İrrasyonel sürü davranışının varlığı, yatırım analizi gibi kapsamlı bilginin gerekli olduğu durumlarda veya moda gibi mantıksız durumlarda daha yaygın olarak görülmektedir. Özellikle çoğu kişi, finansal piyasalar hakkında birinci elden bilgiye sahip olmayarak bu bilgileri kitle iletişim araçlarından elde etmesi ve bu bilgilerin doğruluğunu kontrol etmemeleri, bağımsız değerlendirme yapamamalarına ve sürü davranışına girmelerine neden olmaktadır (Karaca, 2015: 99). Yapılan araştırmalarda bireylerin grup baskısında olduklarını ve rasyonel kararlarını rasyonel olmayan kararlara dönüştürdüklerini tespit etmişlerdir (Ede, 2007: 92).

1.8. DAVRANIŞSAL FİNANS LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde Davranışsal Finans alanında yapılmış olan çalışmalar Tablo.1 'de yer almaktadır.

Tablo 1: Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

Çalışmanın Künyesi	Çalışmanın İçeriği
(Tversky ve Kahneman, 1973: 1)	Yaptıkları bu çalışma ile bireyler kararlar alırken sezgisel kısa yollardan yani hevristiklerden yararlandığını öne sürmüşlerdir.
(Kahneman ve Tversky, 1979: 263)	Beklenti teorisi kuramına göre, bireylerin riskli ortamda karar almasının inanç esaslı olduğunu ve bireylerin karmaşık olayları basitleştirmek için sezgisel davranış gösterdiklerini açıklamışlardır.
(Kahneman ve Tversky, 1983: 341)	Bireyler üzerinde çerçeveleme etkisinin varlığını ve bireylerin tercihlerinde ve davranışlarında çerçeveleme etkisi altında kaldıklarını ileri sürmüşlerdir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Thaler, 1997: 439)	Yapmış olduğu çalışmada modern davranışsal ekonominin üç temel özellik ile karakterize edildiğini ileri sürmüştür.
(Barber ve Odean, 2001: 261)	Erkek yatırımcıların aşırı güven önyargısının kadınlara oranla daha yüksek olduğunu ve aşırı güven önyargısının yatırım miktarıyla birlikte artmakta olduğunu tespit etmiş olup ayrıca yatırımcıların sahip oldukları hisse senedi fiyatı düştüğünde isteksiz olduklarını ortaya koymuştur.
(Henrich vd.,2001: 73)	Ultimatom oyun araştırmasını 2001 yılında ileri süren Henrich vd. yaptıkları çalışmada 12 ülke arasından 15 küçük ölçekli topluluğu incelemişlerdir.
(Kirchler ve Maciejovsky, 2002: 1)	Yapmış oldukları bu çalışmada finansal piyasalarda işlem yapan bireylerin aşırı güven eğilimini incelemişlerdir. 72 katılımcıdan oluşan bu çalışmada bireylerin altı piyasada riskli alım satım yapan 12 birey olduğunu ve bireylerin aşırı güven eğilimi gösterdiklerini ortaya koymuşlardır.
(Baker ve Nofsinger, 2002: 97)	Yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyen faktörleri bilişsel ve duygusal önyargılar olarak ele almışlardır. Sonuç olarak; yatırımcılar yatırım kararlarında psikolojik ve sosyal etkileri içeren hatalar yaptıklarını tespit etmişlerdir.
(Kahneman, 2003: 1449)	Psikolojide davranışsal iktisadın haritasını çıkarmış olup insan psikolojisiyle oluşturmuş olduğu resmi teoriler ile ekonomik modeller kurmakta zorluk çektiğini ileri sürmüştür ve psikoloji ile ekonomiyi birbirleri ile bütünleştirmeye çalışmıştır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Yavuz, 2003: 118)	Derleme niteliğinde olan bu çalışmada bir finansal kriz sırasında yatırımcıların hisse senedi piyasalarındaki kayıpları doğal olarak telafi edebileceğini ancak büyük krizlerden önceki dönemlerde yatırımcıların hisse senedi piyasalarında göstermiş oldukları davranışsal hareketler neticesinde yatırımcı kayıplarının kriz ölçeğinden daha yüksek olacağı sonucuna ulaşmıştır.
(Camerer ve Loewenstein, 2004: 41)	Davranışsal iktisadın psikolojik öğeler ile ekonomik analizlere dayandığının üzerine durmuşlardır.
(Toshino ve Suto, 2004: 1)	Ankete katılan yatırımcıların yerel piyasadaki yatırım ürünlerine daha çok aşırı iyimserlik eğilimi sergilediklerini, gelecekte elde edecek kazançlarını tahmin ederken aşırı iyimser davrandıklarını, bunlara ek olarak piyasadaki belirsizlik arttıkça yatırımcıların aşırı iyimserlik eğiliminde artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Ashraf vd., 2005: 131)	Çalışmada 1759'da Adam Smith' in yazmış olduğu "Ahlaki Duygular Kuramı" isimli kitabını inceleyerek ortak karara varmışlardır. Çalışmada davranışsal eğilimler olan riskten kaçınma, kayıptan kaçınma, öz denetim sorunları ve aşırı güven eğilimleri üzerinde durmuşlardır
(Frederick, 2005: 25)	Yatırımcıların bilişsel yetenek eğilimleri yükseldikçe yatırım kararlarında daha sakin tavır aldıklarını ayrıca daha çok risk almaya istekli olduklarını ortaya koymuştur.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kara, 2005: 72)	Fama French modeli uygulanan çalışmanın sonuçlarına göre, piyasa değeri az olan firmaların hisse senedi getirileri, piyasa değeri yüksek olan firmaların hisse senedi getirileri ve defter değeri/piyasa değeri oranı yüksek firmaların hisse senedi getirilerinin defter değeri/piyasa değeri düşük olan firmaların hisse senedi getirilerinden daha yüksek olduğunu tespit etmiş olup yatırımcıların irrasyonel kararlar verdiklerini ve davranışsal eğilimlerden etkilenerek yatırım kararı aldıkları sonucuna ulaşmıştır.
(Barak, 2006: 271)	Türkiye’de faaliyet gösteren ve İMKB’de kote olmuş 1992-2004 yıllarında faaliyette bulunan 80 işletmeyi analize dahil etmiştir. Çalışma sonucuna göre, yatırımcıların psikolojik önyargılarının hisse senedi fiyat anomalilerine, hisse senedi fiyatlarının yüksek tepki ya da düşük tepki davranışı gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.
(Ateş, 2007: 149)	Derleme niteliğinde yapmış olduğu çalışmanın sonucu olarak bireysel yatırımcıların algıladıkları risk ve risk seviyeleri yatırımcıların yatırım kararlarında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Chen, Kim, Nofsinger ve Rui, 2007: 425)	Çinli bireysel yatırımcıların düşük getiri ile hisse senedi alım satım kararlarını verdiklerini, satın aldıkları hisse senetlerinin sattıkları hisse senetlerinden daha düşük performans gösterdiklerini ek olarak, yatırımcıların kazanan hisse senetlerini satma eğiliminde olduklarını ve aşırı güven sergilediklerini tespit etmişlerdir.
(Diacon ve Hasseldine, 2007: 31)	Geçmişte elde edilen bilgilerin bireylerde yatırım fonu tercihlerinin risk ve getiri algılarını büyük oranda etkilediğini fakat geçmiş performans bilgilerinin zaman içerisinde yatırım fonu tercihlerinin risk ve getiri algıları üzerinde etkisinin olmadığını ortaya koymuşlardır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Ede, 2007: 170)	Ankete katılan bireysel yatırımcılar yatırım kararı verirken davranışsal önyargılardan etkilenerek rasyonel olmayan davranışlar sergilediklerini ve bu durumun piyasaların etkinliğini azalttığını tespit etmiştir.
(Ertan, 2007: 119)	Michenaud ve Solnik tarafından geliştirilen modeli inceleyen ve derleme niteliğinde olan bu çalışma yatırımcıların göstermiş oldukları davranışsal finans eğilimlerinin hem yatırım kararlarını hem de finansal piyasaları büyük ölçüde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.
(Yörükoğlu, 2007: 77)	1 Ekim 2000-30 Eylül 2006 dönemlerinde işlem gören 63 hisse senedinin yarattığı aylık anormal getirileri hesaplamıştır. Çalışma sonucu olarak, yatırımcılar hisse senedi piyasalarında fazladan riske girmeden aşırı tepki avantajını kullanarak uzun dönemli zıtlık stratejileri ile ortalamanın üstünde kazançlar elde edebileceğini tespit etmiştir.
(Bülbül, 2008: 82)	Çalışma sonucuna göre, İMKB’ de işlem yapan Türk yatırımcıların yabancı yatırımcıların etkisi altında kalarak sürü davranışı eğilimi gösterdiklerini ortaya koymuştur.
(Oran, 2008: 40)	Finansal piyasaları temelinde irdemiş olup davranışsal finans konusunu gündeme getirerek geliştirilmesini ve araştırmacılara literatür ile ilgili yol göstermeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucuna göre davranışsal finans ile ilgili terimler hakkında görüş birliğine varmıştır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Turguttopbaş, 2008: 229)	Satışlarının artışında istikrarsız gelişim gösteren şirketlerin ortalamadan daha da yüksek kazanç sağladıklarını, şirket satışlarında dört dönemde meydana gelen gerilemenin arkasından gelen artışın kazanç olumlu yönde yansıdığını ve net karda meydana gelen artışın yatırımcılar tarafından takip edildiğini ve olumlu gelişmelerin fiyatlara yansıdığı sonucuna ulaşmıştır.
(Gürkan, 2009: 87)	İMKB’ de 1992-2008 dönemleri arasında işlem gören 90 şirketin aylık getiri verilerini inceleyerek De Bond ve Thaler’in anormal getirilere dayalı modelini kullanmıştır. Çalışma sonucuna göre, İMKB’de aşırı reaksiyon olgusunun olduğunu ve kazananları satma ve kaybedenleri alma stratejisini kullanan yatırımcıların daha yüksek kazanç elde edeceği sonucuna ulaşmıştır.
(Otluoğlu, 2009: 92)	Yapmış olduğu çalışmada Zaman Serisi Testi, Granger Nedensellik Testi ve ARCH Modeli uygulamıştır. Çalışma sonucuna göre, incelenen dönemlerde İMKB-30 endeksinde getiri ve işlem hacmi arasında nedensellik ilişkisinin varlığını tespit etmiş olup ayrıca fiyatlarda meydana gelen oynaklığın yatırımcıların aşırı güven eğiliminden kaynaklandığını ortaya koymuştur.
(Şenkesen, 2009: 357)	Sonuç olarak, yatırımcı duyarlılığını yansıtan faktörler, yatırımcı inanç ve duyguları ile riske karşı tutumlarını sabit getirili menkul kıymetlerin verimi üzerinde etkiye sahip olduğunu ayrıca yatırımcı güvenini ve psikolojisini bozacak her türlü olumsuz yönde gelişme tahvil fiyatlarını düşüreceğini ortaya koymuştur.
(Yüksel, 2009: 64)	Kadın ve erkek katılımcıların yatırım tercihlerinin birbirleri ile benzerlik gösterdiklerini, yatırımcıların kesin getiriyi tercih ettiklerini ve buna bağlı olarak portföylerini çeşitlendirdiklerini tespit etmiş olup ayrıca ankete katılan bireysel yatırımcıların davranışsal önyargılardan etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Sadı vd., 2010: 234)	Bireysel hisse senedi yatırımcılarının kişilikleri ile sergilemiş oldukları davranışsal eğilimler arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca yatırımcıların yatırım kararlarında davranışsal önyargılardan etkilendikleri sonucuna ulaşmışlardır.
(Sönmez, 2010: 157)	İMKB’ de Ocak 2004 ile Aralık 2008 zamanları arasındaki verileri inceleyerek bir ay boyunca kaybettiren ve kazandıran portföylerin performanslarını incelemiştir. Sonuç olarak, İMKB’de kısa dönemde Aşırı Tepki Hipotezinin var olduğunu tespit etmiş olup yatırımcılar kısa vadeli zıtlık stratejileri uyguladıklarında yüksek kazançlar elde etmelerinin mümkün olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Turan, 2010: 59)	Döviz piyasası için psikolojik eğilimleri içermeyen modellerin durumunu etkin piyasalar hipotezi ile açıklamadığını ve Türk döviz piyasasının zayıf formda etkin olmasına karşın yarı güçlü formda etkinlik açısından kanıtlar sağlamadığını ortaya koymuştur.
(Chang, 2011: 1)	Yatırımcıların finansal kriz karşısındaki yatırım davranışları krizden önce daha az seviyeye sahip iken kriz dönemi ve sonrasında şiddetlenmeye başladığını ve yatırımlarını kaybetme korkularının var olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Özcan, 2011: 163)	Türkiye genelinde ankete katılan bireysel yatırımcının yatırım kararı alırken rasyonel davranmadıklarını ve psikolojik ve sosyal faktörlerden önemli ölçüde etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır.
(Sefil ve Çilingiroğlu, 2011: 263)	Literatür taraması şeklinde olan bu çalışmanın sonucuna göre bireylerin finansal kararlar alırken sergiledikleri davranışlarının geleneksel finans teorilerine uymadığını ve bireylerin irrasyonel hareket ettiklerini literatürde yer alan deneysel çalışmalar ile kanıtlanmış olduğunu ortaya koymuşlardır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Wang vd., 2011: 9)	Ankete katılan bireysel yatırımcıların anlaşılması daha kolay olan finansal ürünleri seçtiklerini ve bu ürünlerin daha az riskli olarak algıladıklarını daha açık bir ifade ile yatırımcıların finansal yatırım ürünü seçerken aşinalık önyargısı gösterdiklerini tespit etmiştir.
(Aktaş, 2012: 208)	Anket yöntemi kullanarak elde ettiği veriler çerçevesinde İMKB’ de yatırım yapmakta olan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında irrasyonel davrandıkları ve psikolojik faktörlerin etkisi altında kaldıkları sonucuna ulaşmıştır.
(Bayar, 2012: 268)	Çalışmanın sonuçlarına göre, finansal krizin, yatırımcıların yaklaşık olarak yarısının hisse senedi yatırımlarındaki değer kaybından kendileri dışındaki kuruluşları ve kişileri mesul tuttuklarını, yatırımcıların üzüntü ve moral bozukluğundan huzursuz olduklarını, yatırımcıların yarısının hisse senedi piyasasına olan güvenini ve psikolojisini olumsuz yönde etkilediğini ayrıca gelecek ile ilgili kötümser düşündüklerini tespit etmiştir.
(Böyükaslan, 2012: 171)	Çalışmanın sonucuna göre, bireysel yatırımcıların yatırım kararı alırken davranışsal önyargılardan büyük oranda etkilendiklerini ortaya koymuştur.
(Faikoğlu, 2012: 188)	Anket yöntemi kullanarak elde ettiği veriler çerçevesinde İMKB’ de yatırım yapan bireysel yatırımcılar irrasyonel ve hatalı davranışlar sergileyerek psikolojik faktörlerin etkisi altında kaldığını ortaya koymuştur.
(Jamshidinavid vd., 2012: 41)	Tahran Borsası’nda işlem yapan bireysel yatırımcıların yatırım kararları alırken sergiledikleri davranışsal önyargılar ile kişilik özellikleri ve demografik özellikleri arasında ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kahyaoğlu ve Ülkü, 2012: 53)	Marmara Bölgesi'nde yaşayan 31 bireysel hisse senedi yatırımcının İMKB' de 2007 Ocak ile 2009 Aralık tarihlerinde hisse senedi alım-satım faaliyet verileri kullanılan bu çalışmada, temsililik hevristikinin risk alma eğilimi üzerindeki etkisi; bireysel yatırımcıların hisse senetlerinin son bir günlük performanslarına olan duyarlılığı ve ilgili hisse senetlerinin uzun dönemde performanslarına olan duyarlılığından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Karalı, 2012: 102)	Yapılan veri analizi ile son yıllarda ekonomik konjonktürde kırımın en fazla hissedildiği ABD kaynaklı 2008 Krizinin Türkiye'yi nasıl etkilediğini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç ile yapmış olduğu analiz sonucuna göre, İMKB endekslerinin, dış kaynaklı bunalım evresinden bağımsız hareket edemediğini ve krizin her türlü etkisinin endekslere yansıdığını ortaya koymuştur.
(Kojabad, 2012: 115)	Bireysel yatırımcıların göstermiş oldukları ortak eğilimleri belirlemek amacı ile Tahran'da anket yolu ile elde edilen veriler çerçevesinde bireysel yatırımcıların çoğunluğunun belli durumlarda bilgi eksikliğinden değil psikolojik eğilimler nedeni ile rasyonel olmayan davranışlar sergilediği sonucuna ulaşmıştır.
(Göksu, 2013: 74)	Anket çalışmasının sonuçlarına göre, hisse senedi piyasalarının etkin yapıda olmadığını ve bireysel yatırımcıların yatırım kararında rasyonelliğin yanında rasyonel olmayan davranışlar da sergilediğini ortaya koymuştur.
(Gümüş, Koç ve Agalarova, 2013: 71)	Türkiye ve Azerbaycan ülkelerinden ankete katılan yatırımcıların gelir durumu, medeni hali, eğitim durumu, yaş ve cinsiyeti olan demografik faktörlerin yatırım kararları üzerinde etkili olduğunu ve piyasada etkin piyasa hipotezinin var olmadığını ortaya koymuşlardır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Hayta, 2014: 329)	Derleme niteliğinde yapmış olduğu çalışmanın sonucu olarak; bireysel yatırımcıların algıladıkları risk ve risk seviyelerinin yatırımcıların yatırım kararlarında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Küçük, 2014: 104)	Osmaniye ilinde ankete katılan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında demografik özelliklerin ve davranışsal önyargıların etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Küden, 2014: 102)	Anket çalışmasının sonuçlarına göre bireysel yatırımcılar yatırım kararlarında psikolojik önyargıların etkisinde kalarak rasyonel olmayan davranışlar gösterdiklerini ve söz konusu önyargıların etkisinde kalarak sistematik hatalar yaptıklarını tespit etmiştir.
(Aldemir, 2015: 86)	Ankete katılan işçi ve memurların cinsiyetlerine göre yatırım amaçlarında farklılık olduğunu ve yatırım risk unsurlarından etkilendiklerini sonucuna ulaşmıştır.
(Aytekin, 2015: 192)	Psikolojik faktörlerin bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkilemekte olduğunu ve bireysel yatırımcıların genel olarak irrasyonel davrandıklarını fakat bu durumun yalnızca eğitimsizlik ya da bilgisizlikten değil, insanın sahip olduğu psikolojik iç dünyasından da kaynaklandığını tespit etmiştir.
(Benjamin ve Shapiro, 2015: 1)	Sonuç olarak, çok yüksek oranda bilişsel yeteneği olan öğrencilerin bile yüksek oranda psikolojik eğilimler sergilediği sonucuna ulaşmışlardır.
(Hamurcu, 2015: 254)	Ankete katılan bireysel yatırımcılar yatırım kararı alırken davranışsal finans önyargılarından orta ve üzerindeki düzeyde etkilendiklerini ortaya koymuştur.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Karaca, 2015: 177)	300 bireysel yatırımcıya anket uygulayan bu çalışmanın sonucu olarak, davranışsal finans kapsamında incelemiş olduğu psikolojik önyargılar bireysel yatırımcıların davranışlarını etkileyerek rasyonel olmayan davranışlar sergilediğini tespit etmiştir.
(Kendirli ve Kaya, 2015: 225)	Ankete katılım sağlayan Çorum ve Yozgat ilindeki bireysel yatırımcıların tercih ettikleri yatırım araçları benzerlik göstermesine karşın yatırım kararlarını etkileyen psikolojik faktörlerde farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Angı, Bekçi ve Karataş, 2016: 191)	Antalya, Burdur ve Isparta illerinden anket yolu ile elde edilen veriler çerçevesinde, yatırımcıların yatırım kararlarının demografik özelliklerine göre farklılaştığını ayrıca katılımcıların bazı demografik özellikleri ile hisse senedine yatırım yaparken sergiledikleri bilişsel önyargılar arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Aslan, 2016: 68)	Ankete katılan bireysel yatırımcıların yatırım kararları geleneksel yatırım araçlarından olduğunu, finansal portföylerinin 1 ve 2 olduğunu, aşırı riske girdiklerini tespit etmiştir. Ayrıca yatırımcı davranışını etkileyen unsurların sosyal ve psikolojik unsurlar olduğunu ortaya koymuştur.
(Aydın ve Ağan, 2016: 95)	Ankete katılan yatırımcıların yatırım kararlarındaki psikolojik durumları ve risk alma düzeyleri ile yaş ve cinsiyet açısından anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ek olarak bireysel yatırımcılar yatırım kararı alırken psikolojik faktörlerden etkilendiklerini ve bu faktörlere göre hareket ettiklerini ortaya koymuşlardır.
(Bodur, 2016: 113)	İzmir ilinde ankete katılan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında aşırı güven önyargısının ve demografik özelliklerinin önemli olduğunu tespit etmiştir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Öztopçu, 2016: 88)	Balıkesir ilinde ikamet eden bireysel yatırımcıların önemli derecede davranışsal önyargılardan etkilendiklerini tespit etmiştir.
(Asoy ve Saldanlı, 2017: 101)	BIST 'de işlem yapmakta olan bireysel yatırımcının cinsiyet, yaş, aylık gelir ve sektör tecrübesi olan demografik faktörler ile yatırım kararlarında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu ayrıca katılımcıların kişisel sezgi ve analizlerinde aşırı güven eğilimi sergilediklerini ve geleceğe yönelik beklentilerinde optimist olduklarını ortaya koymuşlardır.
(Ağan, 2017: 121)	İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi'ndeki yüksek lisans ve lisans öğrencilerine anket uygulayarak elde ettiği veriler çerçevesinde incelenen tüm davranışsal önyargıların bireylerin sahip olduğu psikolojik eğilimleri, sezgileri, beklentileri, duygusal ve bilişsel eğilimlerin yatırım tercihlerini etkilediğini ortaya koymuştur.
(Çiftçi, 2017: 160)	Şanlıurfa Ticaret Sanayi Odası'na üye olan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında psikolojik ve sosyolojik önyargıların etkisi altında kaldığını ve bu sebeple irrasyonel davrandıklarını tespit etmiştir.
(Gül, Ekşi ve Sürme, 2017: 143)	Gaziantep ilinde kuyumcular odasına kayıtlı 63 adet kuyumcuya anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde, incelenen yatırım davranışları ile katılımcıların mesleki tecrübe, eğitim ve firma yaşına göre anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Karatepe, 2017: 109)	2008 küresel ekonomik krizi ile ilgili literatür incelemesi şeklinde olan bu çalışmada, yatırımcı psikolojisini etkileyen önyargıların sadece kişiyi değil ekonominin tamamını etkileyebileceğini ayrıca bu etkinin de küresel bir seviyede sarsıntıya neden olacağına ve ekonomik krizin hane halkının enflasyonu artırma beklentisinin enflasyona sebep olacağına bunlara ek olarak yatırımcıların piyasalarda kriz beklentisi içerisinde olduklarında bu durumun bir krize sebebiyet verdiğine ulaşmıştır.
(Nour vd., 2017: 97)	Tahran Borsası'nda yatırım yapan bireysel yatırımcıların davranışsal önyargılarının ve marka bilincinin algıladıkları risk ve getiri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğunu ayrıca markaya karşı tutumun yatırımcıların yatırım kararlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.
(Öncü ve Özevin, 2017: 583)	Ankete katılan kadın yatırımcıların “Hevristik, Kayıptan/Pişmanlıktan Kaçınma, Yanlış İlişkilendirme ve Aşırı Güven” eğilimlerden etkilendiklerini ve yatırım kararlarında incelenen psikolojik eğilimlerin etkisi altında kalarak hareket ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.
(Yıldırım, 2017: 104)	Ankete katılan İstanbul ilinde yaşayan ve BIST 'de işlem yapmakta olan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında aşırı güven, haber avcılığı, kendine atfetme, temsililik, momentum ve muhafazakarlık eğilimlerini sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır.
(Altın, 2018: 110)	Isparta ve Burdur illerinde ikamet eden bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında irrasyonel davranış gösterdiğini ve davranışsal önyargılardan yüksek oranda etkilendiklerini, bu önyargılar ile yatırımcıların kültür boyutlarına olan yakınlıklarının da birbirleri ile ilişki gösterdiğini tespit etmiştir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Bilgin, 2018: 85)	Ankete katılım sağlayan bireysel yatırımcıların yatırım stratejilerine ve bilgilerine aşırı güven duyduklarını ve yatırım kararlarında güvenli ve dikkatli bir kişilik gösterdiklerini ayrıca yatırımcıların psikolojik önyargılardan etkilendiklerini tespit etmiştir.
(Duman, 2018: 63)	Sonuç olarak, cinsiyet değişkeninin yatırımcının almak istediği risk seviyesinde etkisinin olduğunu, kendisine ait evi olan yatırımcıların yatırım risklerini daha az algıladıklarını ayrıca mutluluğun risk alma eğilimi ve duygusal zekâ üzerinde etkisi olduğunu ek olarak, gelir seviyesi arttıkça risk algısı ve duygusal zekanın düştüğünü tespit etmiştir.
(Erdemci, 2018: 104)	Ankete katılan öğretmenlerin birikim yapma amaçlarının, bireysel emeklilik sistemi temel bilgi düzeylerinin ve bireysel emeklilik sistemine olan yaklaşımlarının bireysel emekliliğe yönelik gösterdikleri davranışsal finans önyargılar üzerinde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.
(Faveri ve Knupp, 2018: 18)	Brezilyalı yüksek lisans öğrencilerinin kişilik özelliklerden olan vicdan ve şefkat özelliklerinin incelenen davranışsal önyargılar ile anlamlı bir ilişki olduğunu ve incelenen davranışsal önyargıların katılımcıların eğitim durumu ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.
(Göçer, 2018: 85)	Borsa İstanbul’da Chang, Cheng ve Khorona (2000) ile Christie ve Huang (1995) yöntemlerine göre; yatırımcıların beraber hareket etme eğilimi göstermediklerini, Hwang ve Salmon (2004) yöntemine göre; yatırımcıların bazı zamanlarda beraber hareket etme eğilimi gösterdiklerini tespit etmiştir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kabapelit, 2018: 146)	Sermaye piyasalarına yatırım yapan bireysel yatırımcıların takip düzeyi ve yatırım ilgisinin sosyal, duygusal, işlem ve bilgi odaklı eğilimler aracılığıyla tahmin edildiğini tespit etmiştir. Ayrıca sermaye piyasalarında yatırım yapan bireysel yatırımcıların risk alma eğilim düzeylerinin duygusal ve davranışsal eğilimler tarafından tahmin edildiği sonucuna ulaşmıştır.
(Korkulutaş, 2018: 126)	Erzincan'da ikamet eden bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında davranışsal önyargılardan ne derecede etkilendiklerini ve yatırımlarında etkili olan faktörleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada sonuç olarak, Erzincan ilinde yaşayan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında davranışsal önyargılardan büyük ölçüde etkilendiklerini tespit etmiştir.
(Oktay, 2018: 63)	Genel literatür taraması şeklinde olan bu çalışmanın sonucu olarak, "sınırlı rasyonel" kavramı ve "sınırsız rasyonel" varsayımı ile örtüştüğü görülen bireylerin yatırım kararları alırken, kendi psikolojik ve zihinsel değerlendirme mekanizmaların etkisi altında kalarak seçimler yaptıklarını tespit etmiştir.
(Özçelik, 2018: 138)	İstanbul ilinde ikamet etmekte olan bireysel yatırımcıların yatırım kararları alırken etkilendikleri psikolojik eğilimleri tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada, bireysel yatırımcıların yatırım kararları alırken irrasyonel hareket ettiklerini ve psikolojik eğilimlerin etkisi altında kaldıklarını tespit etmiştir.
(Saka, 2018: 119)	Yatırımcıların yatırım davranışları ve psikolojik eğilimlerini araştırmayı amaçlayan bu çalışmada, ankete katılan kurumsal yatırımcıların çoğunluğunun yatırım kararlarında davranışsal finans ve psikolojik önyargıların etkisi altında kaldıklarını tespit etmiştir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Altaş, 2019: 94)	Bingöl ilinde ikamet eden bireysel yatırımcıların demografik özelliklerinin yatırım alışkanlıklarına etkisi medeni hal ve cinsiyet açısından anlamsız ilişki bulurken gelir düzeyi ve eğitim durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit etmiştir.
(Bortoli vd., 2019: 15)	Sonuç olarak, beş büyük kişilik testi ve bilişsel yansıma testine göre, bilişsel yetenekleri yüksek olan yatırımcıların yüksek risk seviyelerini kabul etme olasılığının düşük olduğunu ayrıca yatırımcı profili testine göre, yüksek düzeyde risk anlayışına sahip olan kişilerin yatırım kararlarında daha yüksek risk alma ihtimaline sahip olduklarını sonucuna ulaşmışlardır.
(Çetiner vd., 2019: 1)	Ankete katılan yatırımcıların demografik özellikleri olan cinsiyet ve yaş ile akılsal muhasebe eğilimi arasında ilişkinin olduğunu ayrıca yaş ve gelir grupları ile belirsizlikten kaçınma eğilimi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.
(Doğan, 2019: 99)	Ankete katılan bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında davranışsal eğilimlerden etkilendiği ve davranışsal finans teorileri ile benzer şekilde hareket ettiklerini tespit etmiştir.
(Kamber, 2019: 177)	Bireylerin kusursuz rasyonellik ve sınırlı rasyonellik anlayışlarından hangisinin geçerli olup olmadığını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, ankete katılan öğrencilerin tercihlerinde sınırlı rasyonalite anlayışının geçerli olduğunu tespit etmiştir.
(Kartal, 2019: 63)	İstanbul ilinde finans sektöründe faaliyet gösteren ve Bitcoin para birimini kullanan profesyonel kişilerle görüşme tekniği uygulayarak nitel analiz yöntemi kullanılan bu çalışmada, Bitcoin para birimi uygulamasının yatırımcı davranışları üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Keskin, 2019: 114)	Ankete katılım sağlayan bireysel yatırımcıların çalışmada incelenen davranışsal eğilimleri gösterdikleri ve bu eğilimler ile katılımcıların demografik özellikleri ve finansal profilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.
(Kuzey, 2019: 140)	Elde edilen veriler ışığında; ankete katılım sağlayan bireysel yatırımcıların yatırım tercihlerinde bilişsel, psikolojik ve sosyal eğilimlerin etkisi altında kalarak irrasyonel davranış gösterdiklerini tespit etmiştir.
(Sarı, 2019: 107)	Ayvalık ilçesinde ikamet eden bireysel yatırımcıların yatırım kararı verirken sergiledikleri psikolojik eğilimleri davranışsal finans açısından belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, bireysel yatırımcıların karar verme sürecinde psikolojik eğilimlerden etkilenecek irrasyonel davranışlar sergilediklerini ortaya koymuştur.
(Sukandani vd., 2019: 150)	Ankete katılan öğretim görevlilerinin yatırım kararları üzerinde davranışsal finansın etkisinin olduğunu tespit etmiş olup ayrıca katılımcıların sahip olduğu geliri yönetme ve kullanma konusunda ne kadar iyi olursa yatırım kararı vermede de o kadar iyi olacağı sonucuna ulaşmışlardır.
(Tuğlu, 2019: 192)	İzmir, Mersin ve Adana illerinde ikamet eden bireysel yatırımcıların finansal profillerini ve yatırım davranışlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, katılımcıların yatırım kararlarında irrasyonel davrandıklarını ve psikolojik önyargılardan etkilendiklerini tespit etmiştir.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Yazar, 2019: 53)	Kasti (kararsal) örnekleme yöntemi kullanarak ve rekabetçi endüstrilerde faaliyet gösteren 5'i kadın 10'u erkek yöneticiler ile görüşmeler yaparak elde ettiği veriler sonucunda, yöneticilerin Davranışsal Yönetici Tipi olarak tanımlanmasının başka tür eğilimlere sahip olmayacakları anlamına gelmediğini ve yöneticilerin finansal kararlarında aşırı özgüven eğiliminin baskın olduğunu tespit etmiştir.
(Yılmaz, 2019: 74)	Borsa İstanbul'da Ocak 2008-Aralık 2018 yılları arasında işlem gören 272 hisse senedinin aylık verilerini dahil etmiş olup çalışmada De Bondt ve Thaler'ın çalışmasındaki yöntemlerden yararlanmıştır. Sonuç olarak, Borsa İstanbul'da incelenen yıllar arasında aşırı tepki hipotezinin geçerli olduğunu tespit etmiştir.
(Yürekli, 2019: 61)	İzmir ve İstanbul'da yaşayan üretim ve hizmet sektöründe çalışan bireylere anket uygulaması ile elde ettiği veriler ışığında, bireysel yatırımcıların yatırım kararları alırken psikolojik, duygusal ve bilişsel faktörlerin etkisinde kaldıklarını ve bu eğilimleri önemli ölçüde taşıdıklarını ortaya koymuştur.
(Çelik, 2020: 147)	İzmir ilinde ikamet eden bireysel yatırımcıların sosyal buhran dönemlerinde finansal yatırım kararı verirken sergiledikleri davranışsal önyargıları tespit etmeyi amaçladığı bu çalışmanın sonucu olarak, bireysel yatırımcıların sosyal buhran dönemlerinde, yatırım kararı alırken davranışsal eğilimlerden etkilendiğini tespit etmiştir.
(Çıldık, 2020: 94)	Ankara ilinde ikamet eden SPK lisanslı aracı kurumlarda çalışan bireysel yatırımcılara anket uygulandığı bu çalışmada sonuç olarak, aracı kurumlarda çalışan bireysel yatırımcıların irrasyonel davranış gösterdikleri ve pişmanlıktan kaçınma, kayıptan kaçınma, kumarbaz eğilimi ve muhafazakarlık eğilimlerinden etkilendiklerini ortaya koymuştur.

Tablo 1: (Devamı) Davranışsal Finans Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Sağlam, 2020: 116)	Yatırımcı duyarlılığı açısından ulusal ve uluslararası piyasalarda korku ve risk algısını temsil eden göstergelerin, BIST 100 Endeksi üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçladığı bu çalışmanın sonucu olarak, VIX Endeksinde meydana gelen değişimlerin BIST100 Endeks getirisi üzerinde ortalama ve oynaklık yayılım etkilerinin var olduğunu, VIX Endeks değişimi ve BIST100 Endeks getirileri arasında eşbütünleşme ilişkisi ile birlikte, uzun dönem ilişkisinin ve kısa dönem ilişkisinin bulunduğunu ek olarak RISE Endeksi ve BIST100 Endeksinin birbirlerinden etkilendiğini ve iki endeks arasında eşbütünleşme ilişkisi ile birlikte uzun ve kısa dönem ilişkisinin var olduğunu tespit etmiştir.
---------------------	---

Tablo 1’ de yer alan literatür çalışmalarından bazıları hakkında bilgiler verilmiştir.

Bireysel yatırımcıların yatırım davranışları ile demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen; Barber ve Odean (2001), Ateş (2007), Jamshidinavid vd., (2012), Gümüş vd., (2013), Küçük (2014), Aldemir (2015), Kendirli ve Kaya (2015), Angı vd., (2016), Aydın ve Ağan (2016), Gül vd., (2017), Nourı vd., (2017), Duman (2018), Altaş (2019), Çetiner vd., (2019) ve Keskin (2019) anket yöntemini tercih etmişlerdir. Sonuç olarak, çalışmaların tümünde ankete katılan bireysel yatırımcıların yatırım davranışları ile özellikle cinsiyet değişkeni olan demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.

Bireysel yatırımcıların yatırım kararları alırken davranışsal finans eğilimi olan aşırı güven eğilimi sergileyip sergilemediklerini inceleyen; Kirchler ve Maciejovsky (2002), Chen vd., (2007), Otluoğlu (2009), Bodur (2016), Asoy ve Saldanlı (2017) ve Bilgin (2018) çalışmaları sonucunda bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında kendine güvendiklerini ve aşırı güven eğilimi sergilediklerini tespit etmişlerdir.

Borsa İstanbul’da aşırı tepki hipotezinin varlığını inceleyen; Yörükoğlu (2007), Gürkan (2009), Sönmez (2010) ve Yılmaz (2019) çalışmalarında De Bondt ve Thaler tarafından geliştirilen yöntemlerden yararlanmışlardır. Çalışmaların sonucu olarak ise inceledikleri yıllar arasında Borsa İstanbul’da aşırı tepki hipotezinin geçerli olduğunu

tespit etmiş olup etkin piyasalar hipotezinin Borsa İstanbul’da geçerli olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Davranışsal Finans alanını literatür taraması şeklinde inceleyen; Yavuz (2003), Ertan (2007), Oran (2008), Sefil ve Çilingiroğlu (2010), Hayta (2014), Karatepe (2017) ve Oktay (2018) araştırmalar sonucunda, bireylerin yatırım kararları alırken irrasyonel hareket ettiklerini ve davranışsal finans eğilimlerinden etkilendiklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca önceki çalışmalar ile görüş birliğine varmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM: FİNANSAL OKURYAZARLIK

2.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI

Finansal okuryazarlık, günümüzde yeni duyulmaya başlayan bir kavramdır. Finansal okuryazarlık, finansal kavramları, finansal bilgileri, finansal ürünleri ve ilgili uygulamaları içeren aynı zamanda da temel seviyede bilgi sahibi olarak karar vermeyi ifade etmekte olan bir alandır (Saraç, 2014: 4).

Finansal okuryazarlık alanında çalışmalar yapan araştırmacıların yaptıkları çeşitli tanımlamalara aşağıda yer verilmiştir. Bu tanımlamalara göre:

- Finansal okuryazarlık kavramı temel düzey ve ileri düzey olarak ayrılmaktadır. Temel finansal okuryazarlık bileşik faizi hesaplayabilmek, enflasyonun etkilerini anlayabilmek ve risk kavramını algılayabilmek şeklinde iken, ileri düzey finansal okuryazarlık yatırım fonları ile ilgili bilgi sahibi olmak, getiri ve risk hesaplama işlemlerini yerine getirebilmektir (Lusardi, 2008: 5).
- Bireylerin bütçelerini doğru ve sağlıklı yönetme yeterliliğine sahip olma amacı ile gelirlerini ve tasarruflarını akıllıca değerlendirme becerisine sahip olmalarıdır (Karaağaç, 2015: 5).
- Finansal okuryazarlık, günlük yaşamda kararlar vermek ve finansal zorlukların üstesinden gelmek için gereken tüm bilgi ve becerileri ifade etmektedir. Bireylerin finansal karar alma sürecinde ihtiyaç duyulan bilgileri elde etme, analiz etme ve değerlendirme yeteneğidir (Bağlıoğlu, 2019: 4).
- OECD ‘nin tanımına göre, finansal okuryazarlık; “Ekonomik süreçlere dahil olurken, kişi ve toplum refahını iyileştirmek, finansal kavramlar hakkında anlayış, uygulama yeteneği, bilgi, motivasyon ve güvene sahip olma ve farklı finansal durumlarda etkin kararlar vermek.” şeklindedir (Yıldız, 2019: 24).

2.2. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Finansal Okuryazarlığın ilk kuruluşu ve tarihi Amerika Birleşik Devletleri’ne dayanmaktadır. Dünyada finansal okuryazarlık üzerine yapılan araştırmaların bir çoğu Amerika Birleşik Devletleri ve gelişmiş Batı ülkelerinde yapılmıştır (Kahraman, 2015:

10). Finansal okuryazarlık kavramı Amerika'da ülkenin kendisi kadar eski bir tarihe dayanmaktadır. 20. yüzyılda ilk kez finansal okuryazarlık kavramı resmi olarak öğretilmeye başlanmıştır. 1914 tarihli Smith Lever Yasası finansal okuryazarlık eğitiminde önemli bir etkisi olan hareket olarak bilinmektedir. Ayrıca, kamuoyuna kişisel finans da dahil olmak üzere bir dizi konuda "faydalı ve pratik bilgiler" öğreten üniversite programları oluşturulmuştur (Zeynelova, 2019: 9).

1950 yıllarına gelindiğinde, ev ekonomisi alanındaki araştırmaların yarısı gelir ve gider, finansal yönetim, sosyal güvenlik ve emeklilik, bütçe, konut, para biriktirme konularını içerisine almaktadır. 1990 yıllarında bireylere finansal eğitim vermenin önemli olduğu anlayışı kavranmıştır. 1997'lerde ise bireysel finansal okuryazarlıkla ilgili lise öğrencilerine anketler yapılmıştır (Yıldız, 2019: 29). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), birçok ülkede finansal okuryazarlığın ölçülmesi konusunda çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar sonucunda insanların finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğunu ve finansal ürünler hakkındaki bilgilerinin sınırlı olduğunu tespit etmiştir. 2003 yılında ise Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), bazı ülkelerde finansal eğitimin ve finansal okuryazarlık kavramının geliştirilmesine yönelik projeler başlatmıştır. Mart 2008 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), dünya genelinde finansal eğitim programları için Uluslararası Finansal Eğitim projesini başlatmıştır (Kanmaz, 2018: 10).

Günümüzde finansal okuryazarlık alanında yapılan çalışmalar, insanların finansal okuryazarlıklarının ülke ekonomisi ve kalkınmasında önemli ölçüde etkili olduğunu göstermektedir. Hükümetler finansal okuryazarlık konusunda resmi olarak müfredat geliştirmiş olsalar da, araştırmalar finansal okuryazarlık düzeyinin genellikle düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Finansal okuryazarlığın kalkınma üzerindeki etkisinin farkına varan hükümetler, finansal okuryazarlık düzeyini artırmak için politikalar geliştireceklerdir ve bu sebeple ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacaklardır (Taş, 2019: 21).

2.3. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖZELLİKLERİ

Finansal okuryazar olma koşulları, insanların finansal okuryazarlık ile ilgili genel bilgi ve becerilere sahip olması ile ilgilidir. Finansal okuryazar olan insanlar, finansal

piyasalarda seçimler yapmak için gerekli bilgi ve becerileri gösterebilmesi gerekmektedir (Salah, 2019: 43). Finansal okuryazarlığa sahip olan insanlar yalnızca bugünü değil, geleceği de düşünürler ve ona göre planlamalar yaparlar. Planlar yaparken varlıklarını ve parasını yönetirler, oluşabilecek riskleri ve alternatifleri fark eder ve finansal okuryazarlık ile kazandığı bilgi, beceri ve deneyimler ile hareket ederek karar almaktadırlar (Demir, 2019: 7). Finansal okuryazarlık seviyesi artan bireyler sürekli olarak finansal bilgi ve deneyim kazanmak isterler. Finansal okuryazarların birkaç ortak özelliği vardır bunlar:

- Mali konularda çok bilgilidirler,
- Eğitimli, bilgili ve deneyimlidirler,
- Bilgi ve birikimleri sayesinde finansal planlar yapar ve uygularlar,
- Parayı yönetme ve krizleri fırsata çevirme becerilerine sahiptirler (Dursun, 2019: 21).

Bu nedenle finansal okuryazar olmak için finansal sistemin işleyişini anlayabilen, finansal planlar ve bütçeler yapabilen, paralarını iyi bir şekilde yönetebilen, iyi iletişim kurabilen bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmaları gerekmektedir (Saraç, 2014: 10).

2.4. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ

Dünya ekonomisinde finansal sistemde yaşanan gelişmeler ve dönüşümler 20. yüzyılın son çeyreği ile 21. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Finansal piyasalardaki liberalleşme hareketleri yeni finansal ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Mevsim, 2016: 17). Finansal ürün ve hizmetlerin karmaşıklığı, tüketiciler için finansal okuryazarlığın gelişimini ve önemini artırmıştır. Düşük seviyede finansal okuryazarlığa sahip bireylerin hisse senedi yatırımlarının da düşük bir seviyede olmasına yol açmıştır. Bu nedenle, finansal okuryazarlık düzeyinin artırılması ve finansal okuryazarlığın geliştirilmesi, tasarrufların ve yatırımların artmasına ve finansal piyasaların gelişmesine katkı sağlayacaktır (Dağdelen, 2017: 17).

Küresel finansal krizler, sermaye piyasalarının kişiler için karışık hale gelmesi ve doğal kaynakların kıt olması gibi sebepler finansal açıdan farkındalığın önemini artırmıştır. OECD ülkeleri başta olmak üzere OECD dışı ülkelerde de yapılan çalışmalarda, yatırımcılar finansal kararlarında düşük seviyede finansal bilgiye sahip

oldukları ve bu düşük bilgi seviyesinin farkına varamadıkları gözlemlenmiştir. Gelişmiş olan ülkeler için de finansal okuryazarlık büyük bir sorun olmaktadır. ABD Bakanlar Konseyi'nin önde gelen iki üyesi 2010 yılında Amerikan gençleri arasındaki düşük finansal okuryazarlık seviyesine müdahale edilmediği takdirde bir ülke olarak ileriki yıllarda hayati bir finansal krizin ortaya çıkabileceğini ifade etmişlerdir (Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015: 130).

Son yıllarda, finansal piyasalar normalden daha karmaşıklaşmıştır ve yeni finansal araçlar sürekli olarak ortaya çıkmaktadır. Borçlanma, harcama, yatırım, ve tasarruf için gittikçe daha karışık alternatifler ortaya çıkmıştır. Bireyler bu gelişmelerden sonra çevrimiçi işlemler aracılığıyla tasarruf ve kredi ürünlerine erişebilmektedir. Bahsedilmiş olan gelişmelerden dolayı, OECD ülkelerindeki pek çok finans tüketicisi finansal piyasalarda etkin bir rol almaktadır. Bahsedilen tüketicilerden bazıları, yatırım araçlarının devamlı değişmekte olduğu dengeli piyasalara ilk defa yatırım yapmaktadır. Bazıları bankadan kredi alırken veya kredi kartı sözleşmesi yaparken, bir kısmı ilk kez banka hesabı açmaktadır. Günümüz finansal araçlarının fazlalığı ve karmaşıklığı temel finansal bilgiye sahip olan bireylerin bile anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Finansal bilgisi çok az olan veya hiç olmayanlar için bu durum bireyleri daha fazla zorlamaktadır. Bununla birlikte, bu insanların çoğu karşılaşmış oldukları finansal sorumluluklara pek de hazırlıklı değildirler (Saraç, 2014: 7).

Bu açıdan bakıldığında, finansal sistem ve finansal araçlarla ilgili deneyim eksikliği, düşük finansal okuryazarlık düzeyi ve düşük öğrenim seviyesi vb. konular finans ürünlerinin benimsenmesini yavaşlatabilir. Finansal okuryazarlık düzeyini artırma ihtiyacı, daha büyük problemler yaratma potansiyeline sahip bir sosyal ihtiyaca cevap verme çabası şeklinde günümüz ekonomik yaşamında kendini göstermiştir (Korkmaz, 2016: 38).

Finansal okuryazarlık hem birey hem de finansal sistem ve ekonomi için önemlidir. Ekonomi ve finans alanlarında bilgi ve beceriye sahip bireyler kısa ve uzun vadede daha iyi tercihler yapabilmektedirler. Bu bireyler gerekli olmayan harcamalardan uzak durmakta ve kendilerini ekonomik sorunlara sokabilecek riskleri üstlenmemektedirler (Özbek, 2019: 17).

Günümüzde, bireylerin finansal durumları ile ilgili bilinçli ve düşünceli karar almaları giderek daha mühim olmaya başlamıştır. İstikrarlı finansal kararlar vermenin ağırlığı bireylere yüklenmektedir. Finansal koşulların hızlı olarak başkalaştığı görülmektedir. Daha fazla finansal hizmet şirketlerinin varlığı, daha fazla finansal seçeneğin varolması, basında ekonomi ile ilgili farklı perspektiflerin varlığı, faiz oranlarının yükselmesi veya düşmesi, Borsa'daki yükseliş ve düşüş gibi durumlar finansal açıdan karar vermeyi zorlaştırmaktadır (Baysa, 2015: 20).

Finansal okuryazarlık eğitimi sayesinde finansal olarak sorumlu, finansal sistemin işleyişi konusunda bilgi sahibi ve borç yönetimiyle ilgili yeterli bilgi ve beceriye sahip bireyler için sisteme dahil olmaları kolaylaşmakta ve bunun sonucu olarak da finans sektörünün hacmi genişlemektedir. Nitekim yapılan çalışmalarda da finansal eğitim ile finansal ürün sahipliği arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir (Güler, 2015: 14). Sonuç olarak, finansal konularda bilgi ve farkındalığı artırmak ve dolayısıyla finansal davranışları olumlu yönde değiştirmek için toplumun tüm kesimlerinin finansal okuryazar olması gerekmektedir (Sancak, 2019: 5).

2.5. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ETKİLERİ

Finansal okuryazarlık, insanlara finansal işlemler için gereksinim duydukları bilgileri sağlayarak ve bu bilgiler ile insanların doğru ve sağlıklı kararlar vermelerine katkı sağlamaktadır. Bununla birlikte finansal işlemlerde bilinçli hareket eden bu insanlar, ekonomik sistemin içerisinde yer alarak sisteme ve ekonomiye katkılar sağlamaktadır (Güler, 2015: 14). Finansal okuryazarlığın etkileri “Bireysel Refaha Etkileri” ve “Finansal Sisteme ve Ekonomiye Etkileri” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bahsedilen bu etkiler aşağıda açıklanmıştır.

2.5.1. Bireysel Refaha Etkileri

Günümüzde neredeyse her birey çeşitli istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için finansal ürünler ve hizmetlerden yararlanmaktadır. Finansal ürünler ve hizmetler bireylerin yaşamlarına değer katması ve hayatlarını kolaylaştırması finansal ürünlerin ve hizmetlerin bilinçli seçimi ve kullanımı ile yani finansal okuryazarlık ile mümkündür (Küçükaslan, 2017: 11).

Bireylerin ve hanhalklarının günlük yaşamlarında ve uzun vadeli planlarında aldıkları finansal kararlar; hanhalkı bütçesi yapmak, çocukların eğitim giderlerini karşılamak, emeklilik planları yapmak ve yatırım yapmak gibi kararlar bulunmaktadır. Bu ve benzeri finansal kararların alınması temel seviyede finansal bilgiye sahip olmak ile ilgilidir. Finansal piyasalardaki araç ve ürünlerin fazlalığı ve karmaşık olması, bireylerin doğru finansal kararlar vermelerini etkileyebilmektedir (Mevsim, 2016: 26). Bireyler finansal bilgi eksikliğinden dolayı finansal ürün ve hizmetlerin hayatları üzerindeki etkisini bilememekte, bu ürün ve hizmetlerin kullanımlarını seçmemekte ve finansal piyasalarda işlem yapmaktan kaçınmaktadır. Bu durum toplumu ve finansal piyasaların gelişimini olumsuz olarak etkilemektedir (Öncüler, 2018: 45). Finansal okuryazarlık bireyleri ve aileleri zor zamanlara hazırlamaktadır. Finansal olarak eğitilmiş bir birey, yatırımlarında nasıl tasarruf edeceğini ve nasıl daha fazla çeşitlendirme yapabileceğini öğrenmiştir. Ek olarak finansal okuryazarlığa sahip olan bireyler aşırı borçlanmaktan da kaçınırlar. Dolayısıyla finansal okuryazarlık, tasarruf, çeşitlendirme ve uygun sigorta ürünleri seçimi ile bireylerin sıkıntılı süreçlerini daha kolay geçirmelerini sağlamaktadır (Yücel, 2017: 19).

Sonuç olarak günümüzün koşulları bireyleri geleceği düşünmeye zorlamaktadır. Bu çabanın ve artan farkındalığın tüm topluma ve ekonomik hayata olumlu yansıması beklenmektedir. Bilinçli tüketiciler finansal sistemde daha aktif rol alacak ve ekonomik büyümeye daha fazla katkı sağlayacaktır. Hanhalkında finansal okuryazarlık bilinci oluşturma bir diğer faydası ise; tüketici olarak korunmalarını sağlayacak pek çok bilgiye sahip olmasıdır. Çeşitli dolandırıcılık olaylarından korunmak için başvurulacak bürokratik noktaların ve yetkilerin bilinmesi ayrıca haklarının neler olduğunun bilinmesi yasal süreçlere başvurmaları açısından da işlerini kolaylaştırmış olacaktır (Kayacan, 2019: 17).

2.5.2. Finansal Sisteme ve Ekonomiye Etkileri

Finansal okuryazarlık, finansal dünyanın karmaşıklığı ve tüketici üzerindeki risk ve sorumluluğun artması nedeni ile finansal tüketicinin korunması, finansal piyasaların ve ülke ekonomisinin işleyişinde sorunların önüne geçilmesi için bir zorunluluk haline gelmiştir (Kıran, 2019: 22). Bireylerin finansal okuryazarlığı finansal ekonomi açısından oldukça önem taşımaktadır. Finansal okuryazarlığa sahip olmayan bireylerin hatalı

kararlar alma olasılığı daha yüksektir. Bireyler finansal konularda uygun davranış ve tutumlar sergilemeyebilir. Bu tür yanlış ve hatalı kararlar neticesinde bireylerin kayıplar yaşaması ve zarara uğramaları olası bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu tür kayıplara uğrayacak olan bireyler de haklı olarak finansal sistemden uzak durmaya çalışabilirler. Böyle bir durumda finans sektörünün hacmi küçülmeye başlayacak ve reel sektör olumsuz etkilenecektir. Ekonomide büyüme azalacak ve buna bağlı olarak işsizlik artacaktır. Bu senaryo tersinden düşünüldüğünde, finansal okuryazar olan bireylerin finansal ürünlere ve hizmetlere olan talebi artmakta ve böylece hem finans sektörünün hem de ekonominin büyümesi sağlanabilir (Bediroğlu, 2019: 21).

Ekonomide yaşanması istenen istikrar ve sağlıklı yapı finansal okuryazarlığın belirli seviyeye gelmesi ile doğru orantılı olmaktadır. Finansal açıdan eğitilmiş ve bilinçli olan bireyler satın alacakları ürün için kapsamlı bir araştırma yaparlar ve bu durum piyasalardaki rekabeti artıracak için piyasaları hareketlendirir ve bunun yanı sıra tüm bu gelişmelere rağmen fiyat uygulamalarını yüksek seviyede tutan firmalar çok uzun bir finansal ömüre sahip olamayacaklardır. Böylece haksız yere yüksek kazançlar ortaya çıkmayacak, daha adaletli ve şeffaf bir sistem oluşacaktır. Firmalar açısından rekabet arttıkça bireylerin memnuniyet düzeyleride artacaktır (Şengüloğlu, 2019: 19). Finansal okuryazarlık düzeyinin gelişmesi dünyanın en yoksul ülkelerinde bile düşük tasarruf oranının arttırmasında önemli rol oynamaktadır. Diğer bir ekonomik fayda ise finansal ürünlerin kullanımı yolu ile daha iyi yatırım kararlarının verilmesi, ticari işlemlerin kolaylaşması, emeklilik yatırımının ve eğitim masraflarının daha sağlam finanse edilmesi sonucunda hane halkı tüketiminin arttırılmasıdır (Köksal, 2019: 14).

2.6. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN AMACI

Günümüzde neredeyse herkes finansal davranışlarda bulunmakta ve finansal kararlar vermek durumunda kalmaktadır. İnsanların aldıkları finansal kararlar finansal güçlerini etkileyen bir unsurdur. İlgili uzmanlar genellikle finansal bilgi ile finansal tutumun ve davranışın, yani finansal karar verme sürecinin birbiriyle doğrudan bağlantılı olduğunu söylemektedir. Bu nedenle bireyler öncelikle finansal bilgi düzeylerini artırmaları ve finansal kararlar alırken bulundukları durumlarını ve davranışlarını anlayabilmeleri gerekmektedir. Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal bilgi düzeylerini artırmayı ve bunun beraberinde finansal tutumlarını ve davranışlarını olumlu

yönde etkilemeyi amaçlamaktadır (Taş, 2019: 22). Fakat finansal okuryazarlık, sadece finansal bilgiye ulaşarak onu anlama, yorumlama ve karar verme süreci olarak düşünülemez. Ayrıca sonsuz bir bilgi kaynağının olduğu günümüz koşullarında, yeni iletişim teknolojilerine erişim olanağına ve bilgiye erişimi sağlayan araçlara da ihtiyaç duyulmaktadır (Kahraman, 2015: 3).

Finansal piyasalarda bilginin asimetrik bir şekilde dağılıyor olmasından dolayı finansal okuryazarlığın bütün topluma ulaşacak seviyede verilmesi gerekli bir durum olarak görülmektedir. Herkesin finans alanında uzmanlaşmış kişilere ulaşması mümkün olmasa da, finansal okuryazarlığın temel seviyede sağlanması, bireylere piyasa koşullarında daha etkili finansal okuryazarlık kazandırılması, onların piyasa koşullarında daha etkili hareket etmelerini sağlayacaktır. Finansal okuryazarlık, finansal eğitim gerektirdiğinden dolayı finansal eğitim alan bireylerin eğitimleri sonunda finansal farkındalık seviyelerinin artacağına inanılmaktadır (Zeynelova, 2019: 11). Finansal okuryazarlık alanındaki çalışmalar, bireylerin finansal uygulamalar, finansal ürünler ve hizmetler hakkında çok az bilgi sahibi olduklarını ortaya koymuştur. Bu nedenle finansal okuryazarlık seviyesinde artış sağlayacak eğitim programlarının uygulanması finansal piyasaların büyümesinde büyük katkı sağlayacaktır (Güneş, 2019: 30).

2.7. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BOYUTLARI

Çalışmanın bu kısmında finansal okuryazarlık boyutlarına yer verilmiştir. Bahsedilen bu boyutlar finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranıştır.

2.7.1. Finansal Bilgi Boyutu

Finansal okuryazarlığı etkileyen faktörlerden birisi de finansal bilgi boyutudur. İnsanlar yaşamları boyunca ekonomik kararlar almak için finansal bilgiye ihtiyaç duyarlar. Bireyler faiz türleri, yatırım, tasarruf, risk, getiri, döviz, gelir tablosu ve bilanço gibi temel finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olarak finansal okuryazar olabilmektedirler (Tektaş, 2019: 6).

Hayatlarımızı sürdürmek için gerekli olan parayı yönetirken biraz da finansal bilgiye sahip olmamız gerekiyor. Dolayısıyla finansal bilgi, parayla ilgili araç ve kavramları bilme yeteneğidir. Finans bilgisi, bir bireyin günlük yaşamında

karşılaşılabileceği finansal kavramlar hakkında fikir sahibi olmasını sağlar. Bu bağlamda finansal bilgi, finansal okuryazarlık için gereklidir. Arz-talep, alış-satış, döviz, piyasa, borsa ve bireysel emeklilik sistemi gibi kavramlar hemen hemen herkesin duyduğu kavramlardır. Genel anlamı ile finansal bilgi, hanehalkını bazı fırsatlar ve sonuçlar hakkında bilgilendirmek için veri sağlamak anlamına gelmektedir (Kayacan, 2019: 8).

Finansal bilgiye sahip bireylerin etkin finansal kararlar almış olacağı anlamına gelmez. Sahip olunan finansal bilgileri doğru şekilde kullanabilmesi, finansal hayatı ile birleştirmesi ve bu bilgileri gerektiğinde geliştirmesi, finansal eğitimler alması bunlarla birlikte desteklemesi ve finansal kararlar alabilmesi gerekmektedir. Sahip olduğu finansal bilgileri doğru anlamak ve bu bilgileri nerede ve nasıl faydalı bir şekilde kullanacağını bilmek, bireylere daha faydalı kararlar alma şansı vermektedir (Güneş, 2019: 9).

2.7.2. Finansal Tutum Boyutu

Finansal tutum, önerilmiş olan finansal yönetim uygulamalarını bir noktaya kadar anlayışla değerlendirirken veya anlamaya çalışırken ifade eden psikolojik eğilim olarak düşünülebilir. 1981 yılından itibaren yapılan çalışmalar incelendiğinde, bireylerin kazanma, harcama, biriktirme ve yatırım yapma nedenleri araştırılarak, bireylerin paraya duygusal olarak nasıl tepki verdikleri, finansal başarıdan veya başarısızlıktan nasıl etkilendikleri finansal tutum ile ortaya çıkmaktadır (Kartal Y., 2019: 22).

Tutumlar her alanda olduğu gibi finans alanında da incelenmeye değer bir konudur. Çünkü, bireylerin finansal tutumları bir sonraki adımda finansal davranışa sebep olmaktadır. Örneğin, risk seven bir yatırımcı, yeterli bilgiye sahipse, doğru finansal yatırımları yapma olasılığı daha yüksektir. Ya da finansal olarak kısa vadeli plan yapan veya plan yapmayan bireyler uzun vadeli tasarruf yapma eğiliminde değildir (Karakuş, 2019: 10).

Kişilerin finansal tutumları olumlu olduğunda mali kazançlar, olumsuz olduğunda kayıplar ortaya çıkar. Bir davranışın alt yapısı olarak finansal tutum, doğuştan gelmez sonradan edinilir. Elde edilen finansal bilgiler ile finansal ürün ve hizmetlere karşı oluşan bakış açısının sonucudur (Bayındırlı, 2020: 41).

Finansal tutum, bizlere daima yarını düşündürmesi gereken bir kavramdır. Bugün için yaşıyorum, yarın için endişelenemem demek yerine; bugünden geleceğime karşı tutumumu gösterip, yarın için rahat bir şekilde yaşamak için tasarruf yaparım demek daha doğru olacaktır. Finansal tutumun temelini, bütçe yapmak ve tasarruf yapmak oluşturmaktadır (Demir, 2019: 24).

2.7.3. Finansal Davranış Boyutu

Bireysel para birikiminden kredi ve taksitli alışverişe kadar günlük hayatta finansal argümanların ve bilgilerin kullanımına genellikle finansal davranış denir (Öncüler, 2018: 9). En basit anlamıyla finansal davranış, bireylerin finansal durumları hakkında yaptıkları eylemler olarak düşünülebilir. Bireylerin bütçelerini, birikimlerini, borçlarını ve yatırımlarını yönetme yeteneği ayrıca yatırımlarını uzun, orta ve kısa vadede değerlendirme becerisi olarak söylenebilir. Finansal davranış boyutu " yazılı bir bütçe oluşturmak, sabit giderleri incelemek, paranın ne şekilde kullanılacağı ile ilgili bir planlama yapmak, kullanılan paranın yazılı bir hesabını yapmak" olarak tanımlanmıştır (Kanmaz, 2018: 15).

Bireylerin mali durumu ve mutluluğu onların uzun vadede ve kısa vadede mali konulardaki davranışlarıyla belirlenir. Bütçe kullanımı, mali kararların mesuliyetini almak, mukayese yaparak yada düşünerek alışveriş yapmak, faturaları vaktinde ödemek, finansal işleri takip etmek gibi konularda mali kontroller yapmak; tasarruf yapmak, geçimini sağlamak ve dış şoklar ile karşılaşmak, uzun dönemli hedeflere erişmek için gayret etmek gibi finansal güç sağlayabilecek eylemler ve finansal araçların tercihinde bilgili davranabilmek finansal davranış konusunda yararlı olabilmektedir (Kıran, 2019: 17).

Bireylerin maddi tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi yalnızca kişinin değil bütün toplumun finansal dirliği için oldukça önemlidir. Bir ailede elde edilen parayı yönetmek, bunu deneyim ve eğitim ile birleştirmek bütün toplumun tüketim alışkanlıklarını etkilemektedir. Bu sebeple bireyler tarafından alınan mali kararların etkinliği sosyal refahın artırılması için çok önemlidir (Şengüloğlu, 2019: 4).

2.4. FİNANSAL OKURYAZARLIK LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde Finansal Okuryazarlık alanında yapılmış olan çalışmalara Tablo.2 ‘de yer verilmiştir.

Tablo 2: Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

Çalışmanın Künyesi	Çalışmanın İçeriği
(Volpe, Chen ve Pavlicko, 1996: 86)	Üniversite öğrencilerinin finansal bilgilerini tespit etmek ve öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile demografik faktörleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçladıkları çalışmada sonuç olarak, katılımcıların finansal okuryazarlık ve finansal bilgi düzeylerinin düşük seviyede olduğunu tespit etmiş olup ayrıca işletme bölümü öğrencileri dışındaki öğrencilerin ve cinsiyet açısından kadın katılımcıların finansal okuryazarlık seviyelerinin daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir.
(Chen ve Volpe, 1998: 107)	Ankete katılan üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri %53 düzeyinde olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca; kadın, alt sınıf öğrencilerin, 30 yaşın altında olanların ve çok az iş tecrübesine sahip olan bireylerin düşük seviyede finansal okuryazar olduğunu tespit etmişlerdir.
(Chen ve Volpe, 2002: 289)	Üniversitede eğitim gören bireylerin finansal okuryazarlık düzeyi ile cinsiyet grupları arasında ilişkinin var olup olmadığını tespit etmeyi amaçladıkları bu çalışmada, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha düşük finansal okuryazar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre finansal kararları ile ilgili tercihlerinde kendilerine daha az güvendiklerini ve bilgi edinmek için daha az istekli olduklarını ortaya koymuşlardır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Bernheim ve Garrett, 2003: 1487)	Bireylerin tasarrufları ile finansal okuryazarlık arasındaki bağlantıyı incelemeyi amaçladıkları bu çalışmada, yatırımcıların yapmış oldukları tasarruflarıyla finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu yani yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinde artış olduğunda tasarruflarının da artış olduğunu tespit etmişlerdir.
(Hilgert, Hogarth ve Beverly, 2003: 309)	Çalışmanın sonucu olarak, bireylerin finansal bilgi düzeyleri artış gösterdikçe finansal uygulamalardaki başarı düzeyinde artış olduğunu ve bireylerin nakit akım yönetiminde daha başarılı olduklarını tespit etmişlerdir.
(Gönen ve Özmete, 2007: 57)	Ankete katılan akademik personellerin finansal yönetim sürecine duydukları tatminin yüksek olmadığını, finansal yönetim sürecindeki tatminleri ve finansal davranışları ile öz-saygı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.
(Bayer, Bernheim ve Scholz, 2008: 1)	İşveren temelli emeklilik sistemi seminerlerinin finansal karar verme becerileri üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışmada, işverenler emeklilik sistemi seminer faaliyetlerinde bulunduğu gönüllü tasarruf planlarına hem katılımın hem de katkıların önemli ölçüde daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca düşük maaşlı çalışanların yüksek maaşlı çalışanlara göre seminerler sonucunda finansal karar verme becerilerine etkisinin yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.
(Lusardi, 2008: 1)	Bireylerin demografik gruplar arasındaki finansal okuryazarlık düzeylerini incelediği bu çalışmada, düşük eğitime sahip olan kadınların, Afrikalıların, Amerikalıların ve İspanyolların temel finansal kavramlara doğru yanıtlar veremediklerini ve finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük seviyede olduğunu tespit etmiştir.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Cole, Sampson ve Zia, 2009: 1)	Hindistan ve Endonezya 'da ankete katılan bireylerin finansal başarıları ve almış oldukları finansal eğitim arasında ilişki olduğunu ve finans hizmetlerine olan talebin alınan bu eğitim ile arttığını tespit etmişlerdir. Ayrıca varlıklı ve bilişsel yeteneğe sahip olan bireylerin finansal okuryazarlıkları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır.
(Al-Tamimi ve Kalli, 2009: 500)	BAE 'de ikamet eden yatırımcıların finansal okuryazarlık seviyeleriyle demografik faktörler olan gelir düzeyi, eğitim durumu ve işyeri uzmanlığı ile ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir.
(Abreu ve Mendes, 2010: 515)	Portekizli bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ile portföylerini çeşitlendirme arasındaki ilişkiyi inceledikleri bu çalışmada, yatırımcıların finansal bilgi düzeyinin düşük seviyede olduğunu, portföylerini düşük seviyede çeşitlendirmekte olduğunu ve bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ile portföy çeşitlendirme arasında ilişkinin var olduğunu ortaya koymuşlardır.
(Almenberg ve Söderberg, 2011: 585)	Finansal okuryazarlık açısından emeklilik planı yapan ve emeklilik planı yapmayan bireyler arasında önemli derece farklılıklar olduğunu ayrıca yaşlılar, kadınlar, düşük eğitim seviyesine sahip olanlar ve gelirleri az olan bireylerin düşük seviyede finansal okuryazar olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca, bireylerin emeklilik planlamaları ile finansal okuryazarlık düzeylerinin ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Capuano ve Ramsay, 2011: 14)	Avustralya'daki düşük gelire sahip olan finansal ürün tüketicilerinin finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük, gelirleri yüksek olan tüketicilerin ise yüksek seviyede finansal okuryazar olduğunu tespit etmişlerdir. Bunlara ek olarak, finansal ürün tüketicilerinin finansal okuryazarlıkları ile davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Temizel ve Bayram, 2011: 73)	Ankete katılım sağlayan öğrencilerin orta düzeyde finansal okuryazar olduğunu ayrıca öğrencilerin finansal durum yönetiminde kendilerini normalden daha üstün gördükleri sonucuna ulaşmışlardır.
(Gathergood, 2012: 590)	Birleşik Krallık tüketicilerinin öz denetim, finansal okuryazarlık ve tüketici kredisi borcu üzerindeki aşırı borçlanma arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmanın sonucuna göre, bireylerdeki öz denetim eksikliği ve finansal okuryazarlık seviyesinin düşük düzeyde olması, tüketicilerin kredilerini ödeyememesi ve aşırı mali borç arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.
(Fatima ve Vieira, 2012: 23)	Literatür taraması şeklinde olan bu çalışmada, bireylerin finansal yatırım kararları ile finansal okuryazarlıkları ve emeklilik programları arasında ilişkinin var olduğunu ek olarak, bireylerin finansal davranışları ile cinsiyet, gelir ve yaş gibi demografik özelliklerin etkisi olduğunu ortaya koymuşlardır.
(Huston, 2012: 566)	ABD’li tüketicilerin finansal okuryazarlık ile kredi kartları ve ipotek kredileri yoluyla borçlanma maliyetleri arasındaki ilişkiyi incelediği bu çalışmada, finansal okuryazarlığı yüksek olan tüketicilerin hem kredi kartı hem de ipotek kredilerinde daha düşük borçlanma maliyetine sahip olduklarını ortaya koymuştur.
(Akhan, 2013:1)	Literatür taraması şeklinde olan çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin ilköğretim düzeyindeki Sosyal Bilimler dersinde finans konuları öğretirken uygulayacakları etkinliklerin öğrencilerin finans konularını zevkli ve kalıcı bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacağı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Klapper, Lusardi ve Panos, 2013: 3904)	Rusya’da yaşayan bireylerin 2008 Küresel Ekonomik Krizinden ne derecede etkilendiğini ve finansal piyasalara yatırım yapmaları ile finansal okuryazarlıkları arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçladıkları bu çalışmada, bireylerin kriz dönemlerinde yapmış oldukları tasarruflar ve finansal piyasalara olan yatırımlarıyla finansal okuryazarlık düzeyleriyle anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Bayram, 2014: 105)	İİBF öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin Porsuk Meslek Yüksekokulu öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu ve katılımcıların finansal durum yönetiminde kendilerini normalden daha da üstün düzeyde gördüklerini tespit etmiştir.
(Ergün, Şahin ve Ergin, 2014: 847)	Osmaniye Korkut Ara Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü öğrencilerinin temel düzeyde finansal okuryazar olduğunu ve öğrencilerin cinsiyeti, öğrenim şekilleri ve aylık ortalama hane halkı gelirlerine göre finansal okuryazarlık seviyelerinin değiştiğini ortaya koymuşlardır.
(Saraç, 2014: 58)	Ankete katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin ve finansal karar alma süreçlerinin incelendiği bu çalışmada, katılımcıların düşük seviyede finansal okuryazar olduğunu ve katılımcıların böyle bir durumun farkına varamadıklarını ayrıca finans dersi alan öğrencilerin hiç almayan öğrencilere nazaran daha yüksek finansal okuryazar olduğunu ortaya koymuştur.
(Alkaya ve Yağlı, 2015: 585)	Ankete katılım sağlayan öğrencilerin finansal davranış ve tutum arasında anlamlı bir ilişki tespit etmiş olup, öğrencilerin pozitif finansal tutum ve davranış gösterdiklerini ancak finansal bilgi yönünden elverişli seviyede olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Barmaki, 2015: 174)	Öğrencilerin finansal tutum, davranış ve finansal okuryazarlıkları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, öğrencilerin finansal okuryazarlık, finansal tutum ve davranış ortalamasının orta düzeyde olduğunu ve katılımcıların finansal tutum davranış ve finansal okuryazarlıklarının birbirleriyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir.
(Baysa, 2015: 150)	Elde edilen veriler ışığında, genel olarak banka müşterilerinin düşük düzeyde finansal okuryazar olduğunu ek olarak tarımsal müşteri grubunun en düşük ve ticari müşteri grubunun en yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip olduğunu tespit etmiştir.
(Çam ve Barut, 2015: 63)	Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal davranışlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, ankete katılım sağlayan önlisans öğrencilerinin düşük seviyede finansal okuryazar olduğunu ve düşük düzeyde temel finansal kavramlar ile ilgili bilgilerinin olduğunu tespit etmişlerdir.
(Kahraman, 2015: 76)	Ankete katılan öğrencilerin düşük düzeyde finansal okuryazar olduğu sonucuna ulaşmıştır. İşletme bölümünde eğitim alan öğrencilerin diğer bölüm öğrencilerine kıyasla erkek öğrencilerinde kadın öğrencilere kıyasla finansal okuryazar olduğunu bunlara ek olarak, öğrencilerin finansal alışkanlıklarının %35'inin aileden geldiğini tespit etmiştir.
(Güler, 2015: 86)	Ankete katılan bireylerin yarısından fazlasının finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu ayrıca katılımcıların demografik faktörleriyle tasarruf davranışı arasında ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kılıç, Ata ve Seyrek, 2015: 129)	Gaziantep Üniversitesi'nde eğitim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık başarı düzeyinin %48 olduğunu, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğunu, internet bankacılığı ve kredi kartı kullanımlarının finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu ayrıca öğrencilerin yatırım konusunda en az bilgiye sahipken bireysel bankacılık konusunda en fazla bilgiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir.
(Leifels ve Metzger, 2015: 1)	Almanya'da yaşayan girişimcilerin aldıkları finansal eğitim ve finansal okuryazarlık seviyeleri ile iş kurma başarılarına olan etkisini inceledikleri bu çalışmada, girişimcilerin finansal okuryazarlık seviyelerini arttırmak için aldıkları finansal eğitimlerin iş kurmalarında başarılı olduklarını ve eğitim almayanların ise iş kurmada başarı sağlayamadıklarını tespit etmişlerdir.
(Biçer ve Altan, 2016: 1501)	Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin finansal davranışın dört boyutu olan harcama, tutum, algı ve ilgi boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık olduğunu, katılımcıların finansal okuryazarlık algıları finans eğitimi almış olanların finans eğitimi almamış olanlara nazaran yüksek olduğunu, öğrencilerin sınıfları açısından algı ve ilgi boyutları finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.
(Coşkun, 2016: 2257)	Katılımcıların %49,6 düzeyinde finansal okuryazar olduğunu, finansal ürünler hakkında yalnızca kendilerinin kullandıkları finansal ürünler ile ilgili bilgi sahibi olduğunu ve paranın yönetimi konusunda bireysel başarı gösteremediklerini tespit etmiştir.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kılıç, 2016: 112)	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi son sınıf öğrencilerinin düşük seviyede finansal okuryazar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ailenin gelir düzeyi, medya etkisi, finansal öz yetkinlik ve cinsiyet değişkenlerinin finansal okuryazarlık düzeyini etkileyen faktörler olduğunu ayrıca ailenin gelir düzeyi, finansal öz yetkinlik ve eğitim etkisi değişkenlerinin finansal refahı etkileyen faktörler olduğunu tespit etmiştir.
(Korkmaz, 2016: 93)	Ankette yer alan finansal işlemlerin karmaşıklığı arttıkça finansal tüketiciler tarafından doğru işlem yapabilme oranının düştüğünü, tüketici hakem heyetlerine ya da mahkemelere başvurma sonucu hak arayan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunlara ek olarak, ankete katılım sağlayan bireylerin borçlanmaya yönelik finansal ürün kullanımlarının getiri beklentisine yönelik finansal ürün kullanımlarına göre daha çok tercih ettiklerini ve katılımcıların en çok tercih ettikleri finansal ürün kredi kartı iken en az tercih ettikleri finansal ürün türev ürünler olduğunu ortaya koymuştur.
(Mevsim, 2016: 94)	İİBF 'de ve Sivil Havacılık Yüksekokulu'nda öğrenim görmekte olan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin %59 olduğunu, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla üstün olduğunu ayrıca öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinde internet bankacılığı ve kredi kartı kullanımının pozitif bir etkisinin olduğunu tespit etmiştir.
(Potrich vd., 2016: 356)	Finansal davranış, finansal bilgi ve finansal tutum boyutlarını bir arada barındıran modeller geliştirip üniversite öğrencilerine uygulamışlardır. Sonuç olarak geliştirilen modeller arasındaki en iyi modelin finansal tutum ve finansal bilginin finansal davranış üzerinde olumlu bir yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Chu vd., 2017: 799)	Yapmış oldukları bu çalışmada, finansal okuryazarlığın hane halkı portföy tercihi ve yatırım getirisi üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamışlardır. Sonuç olarak, ileri düzey finansal okuryazarlığa sahip olan hane halkının portföylerinin bir kısmını uzmanlara devretme ve yatırım fonuna yatırım yapma eğilimi sergilediklerini ortaya koymuşlardır.
(Dağdelen, 2017: 127)	Aydın'da faaliyet göstermekte olan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu ayrıca katılımcıların yaş gruplarının ve eğitim seviyelerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.
(Küçükaslan, 2017: 77)	Kayseri'de faaliyet göstermekte olan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin deneyimleri arttıkça finansal okuryazarlık seviyelerinin arttığını ayrıca katılımcıların cinsiyet ve eğitim değişkenine bağlı olarak finansal okuryazarlık seviyelerinin değiştiğini ortaya koymuştur.
(Yücel, 2017: 103)	Hacettepe Üniversitesi ve Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi İİBF öğrencilerinin finansal konulardaki başarı oranının %38,6 olduğunu, finansal okuryazarlık bilgi düzeyinin %45 olduğunu ve kredi kartı kullanım kaygılarının %57,3 olduğunu tespit etmiştir.
(Çör, 2018: 80)	Antalya ilindeki KOBİ yöneticileri ve sahiplerinin temel düzeyde finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların eğitim durumu ve sektör deneyimi değişkenleri ile finansal okuryazarlık arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu bunlara ek olarak, katılımcıların kredi türü bilgisi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin arttığını ve katılımcıların kredi çeşitliliği bilgisi arttıkça finansal davranışlarının arttığını ortaya koymuştur.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Doğan, 2018: 110)	X ve Z kuşağında yer alan bireylerin finansal okuryazarlık oranının düşük olduğu ve Y kuşağındaki bireylerin sosyal medyayı finansal amaç ile kullanımlarının finansal okuryazarlıkları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir. Ek olarak incelenen kuşaklarda yer alan kişilerin finansal amaç ile kitle iletişim araçlarını kullanımlarının finansal okuryazarlıklarına herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.
(Haydari, 2018: 75)	Ankete katılan finansal tüketicilerin düşük seviyede finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların demografik faktörlerinin finansal okuryazarlık, finansal erişim ve finansal eğitim seviyelerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu ortaya koymuştur.
(Kanmaz, 2018: 58)	Bireysel hisse senedi yatırımcılarının finansal okuryazarlık düzeyi ile cinsiyet ve eğitim değişkenleri arasında pozitif bir ilişkinin varlığını tespit etmiştir. Ek olarak, katılımcıların finansal davranış puanı ve finansal bilgi puanı ile finansal okuryazarlık puanı arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu tespit etmiştir.
(Karakulle ve Tan, 2018: 461)	Kastamonu Üniversitesi Devrekâni Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören ve kredi kartına sahip olan öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, eğitim türü ve gelirleri finansal okuryazarlıklarını ve kredi kartı tutumlarını etkilemediğini, öğrencilerin anne ve babanın eğitim durumlarının ve babanın finansal okuryazarlığı üzerinde kredi kartı tutumlarının etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kuyumcu, 2018: 121)	Bursa ilindeki finansal tüketicilerin finansal okuryazarlıklarının temel düzeyde olduğunu ayrıca eğitim seviyesi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyinin arttığını, yaş ilerledikçe finansal okuryazarlık düzeyinin düştüğünü tespit etmiştir. Ek olarak katılımcıların borç, tasarruf ve emeklilik konularında ilgili olduğunu fakat yatırım konusunda ilgili olmadıklarını ortaya koymuştur.
(Öncüler, 2018: 101)	Öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca ankete katılan öğrencilerin temel para bilgisi, gelir bilgisi, para idaresi bilgisi, tasarruf bilgisi ve yatırım bilgisi arttıkça finansal okuryazarlık seviyesi, harcama bilgisi ve borçlanma bilgi seviyesinin arttığını tespit etmiştir.
(Şaroğlu, 2018: 97)	Tunceli ilindeki kamu personelinin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyet açısından farklılık gösterdiğini, katılımcılarının yaşı ilerledikçe ve eğitim seviyesi arttıkça finansal okuryazarlık bilgi düzeyinin arttığını ve son olarak evli olan katılımcıların bekar katılımcılara göre tasarruf, yatırım bilgisi, vergi ve mevzuat düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir.
(Ünal, 2018: 155)	Forex piyasasında işlem yapan yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeyi arttıkça forex piyasası bilgi düzeyinin arttığını tespit etmiştir. Ek olarak cinsiyet açısından erkek katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek iken kadın katılımcıların Forex bilgi puanlarının yüksek olduğunu ayrıca eğitim seviyesi arttıkça finansal okuryazarlık düzeyi ve Forex bilgi düzeyinin arttığını ortaya koymuştur.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Bediroğlu, 2019: 114)	Ankete katılan öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin orta düzeyde olduğunu, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla daha finansal okuryazar olduğunu, 36 yaş ve üstü olan ve 4. Sınıf öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyesinin yüksek düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.
(Caplinska ve Ohotina, 2019: 1736)	Daugavpils’ teki genç bireylerin yarısından fazlasının kendi finansal okuryazarlıkları hakkında tahminlerinin iyi olduğunu fakat genel finansal okuryazarlık düzeylerinin yeterince yüksek olmadığını tespit etmişlerdir.
(Demir, 2019: 75)	Ankara ilinde faaliyette bulunan kamu bankasındaki banka çalışanları ve müşterilerinin bireysel emeklilik sistemine katılımlarının finansal okuryazarlıklarını etkilediklerini tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların yaşının, cinsiyetinin ve çalışma sürelerinin finansal okuryazarlık üzerinde etkisinin olduğunu ortaya koymuştur.
(Demirkıran, 2019: 84)	Öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile sınıf değişkenleri arasında ilişkinin varlığını tespit etmiştir. Ayrıca öğrencilerin finansal davranış seviyeleri ile temel düzeyde olan finansal okuryazarlık seviyeleri ve finansal yeterlilik seviyeleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Dikyar, 2019: 87)	Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduklarını, ayrıca demografik özellikler olan yaş, eğitim ve cinsiyet değişkenleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Dursun, 2019: 77)	Öğrencilerin cinsiyet, yaş grupları, eğitim aldıkları bölüm, sınıf ve babanın öğrenim durumu faktörleri ile finansal okuryazarlık tutum, bilgi ve davranış düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğunu belirlemiştir. Ayrıca katılımcıların en çok bilgi sahibi olduğu finansal kavramların risk-getiri oranı, hazine bonosu ve ek limit faiz oranı olduğunu tespit etmiştir.
(Güneş, 2019: 99)	Sivas ve Kayseri ilinde ikamet eden finansal tüketicilerin finansal okuryazarlık seviyesinin düşük düzeyde olduğunu ayrıca her iki ilde de cinsiyet, yaş, gelir durumu ve eğitim seviyesi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişkinin var olduğunu ortaya koymuştur.
(Karakuş, 2019: 88)	Ankara ilinde ikamet eden bireylerin kredi/banka kartı ve mevduat hesabı gibi finansal ürünler hakkında yüksek bilgi sahibi olduklarını, erkeklerin finansal bilgi düzeyinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunlara ek olarak, katılımcıların İslami finansal okuryazarlık seviyelerinin oldukça düşük düzeyde olduğunu ve katılımcıların faizin haram olmadığı yönünde düşüncelerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Kartal, 2019: 56)	Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla düşük düzeyde finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal davranışa sahip olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların yaşı yükseldikçe finansal okuryazarlık ve finansal bilgi düzeylerinin arttığını, kredi kartı kullanan öğrencilerin kredi kartı faiz oranlarını bilmediklerini sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kaya, 2019: 99)	Ankete katılan öğrencilerin orta düzeyin biraz altında finansal okuryazar olduğunu, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere kıyasla finansal okuryazarlık seviyesi ve finansal bilgi seviyesinin daha yüksek düzeyde olduğunu bunlara ek olarak, öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile cinsiyet, sınıf ve bölüm değişkenleri arasında ilişkinin var olduğunu ortaya koymuştur.
(Kayacan, 2019: 62)	Zonguldak ilinde ikamet eden bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin temel düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca, bireylerin para yönetme yeteneği ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişkinin olduğunu ek olarak, katılımcıların sadece gelir durumunun finansal okuryazarlık düzeyleri ile ilişkili olduğunu tespit etmiştir.
(Kıran, 2019: 114)	Burdur, Isparta ve Antalya’da yer alan ticaret odalarına kayıtlı girişimcilerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğunu, girişimcilerin belirsizliğe karşı toleransları ve risk alma eğilimleri ile finansal okuryazarlık, finansal tutum ve finansal bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını tespit etmiştir.
(Klapper ve Lusardi, 2019: 589)	Dünya çapında yalnızca üç bireyden sadece birinin finansal okuryazar olduğunu ve finansal karar vermedeki dört temel kavram olan faiz oran bilgisi, faiz bileşikleri, enflasyon ve risk çeşitlendirme kavramlarından sadece üçünün bilinirliğini ayrıca hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerdeki kadınların, düşük gelirli bireylerin ve düşük eğitime sahip olan bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük seviyede olduğunu ortaya koymuşlardır.
(Köksal, 2019: 72)	Ankara ilindeki kamu kurumunda çalışan bireylerin demografik özellikleri ve kullanılan finansal ürünün sigorta ve yatırım ürünü olmasına göre farklılık gösterdiğini ayrıca, bireylerin finansal erişim tutumları ile finansal okuryazarlıkları arasında düşük seviye ve pozitif bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Kutlu, 2019: 67)	Ankete katılım sağlayan öğrencilerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğunu tespit etmiş olup katılımcıların finansal okuryazarlık seviyelerinin sınıf ve yaş gibi faktörler ile bütçeleme ve borcunu zamanında ödemesi gibi davranışlara göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur.
(Oktay, 2019: 85)	Ankete katılım sağlayan akademik personelin ileri düzey finansal okuryazar olduğunu idari personelin ise temel düzey finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri arttıkça tasarruf eğilimlerinin arttığını ek olarak, tasarruf yapma oranlarının ileri düzey finansal okuryazarlığa sahip olan bireyler ile anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ortaya koymuştur.
(Öcal, 2019: 117)	Ankara ilinde ikamet eden bireylerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların finansal bilgi seviyesi ile tasarruf davranışı ve bazı demografik faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuştur.
(Özbek, 2019: 152)	Trabzon, Samsun, Ordu ve Erzincan illerinde Uluslararası Bakalorya (IB) eğitim sisteminde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin daha iyi olduğunu, IB eğitimi almayan öğrencilerin ise finansal davranışlarının daha iyi olduğunu tespit etmiştir.
(Salah, 2019: 97)	Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören yabancı öğrencilerin finansal gelişmelere olan ilgilerinin ve temel finansal terimler hakkındaki bilgilerinin düşük seviyede olduğunu tespit etmiş olup, katılımcıların finansal bilgi, tutum ve davranışları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Sancak, 2019: 53)	Sonuç olarak, finansal okuryazarlık açısından erkek, yaşça büyük, işletme ve iktisat bölümünde okuyan öğrencilerin daha başarılı olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca temel finansal bilgi açısından 3. ve 4. sınıf, aylık geliri yüksek, finans dersleri alan, internet aracılığıyla ekonomi ve finansal gelişmeleri takip eden ve kredi kartı kullanan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla finansal bilgiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Şengüloğlu, 2019: 73)	Düzce ilinde ikamet eden bireylerin %34,8 'i temel düzey finansal okuryazarlığa sahipken %32,1 'i ileri düzey finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerinin finansal okuryazarlıkları, finansal tutumları ve finansal davranışları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.
(Taş, 2019: 95)	Ankete katılan öğrencilerin orta seviyede finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca işletme bölümü öğrencilerinin finansal bilgi düzeyinin iktisat öğrencilerine kıyasla daha yüksek olduğunu, finansal okuryazarlık seviyesinin cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından anlamlı bir ilişkisinin olduğunu, finansal bilgi düzeyinin ise yaş grupları açısından anlamlı bir ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Tektaş, 2019: 98)	Ankete katılan öğretmenlerin finansal okuryazarlık seviyeleri yeterli seviyede olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların finansal okuryazarlık seviyeleri ile demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır.
(Zeynelova, 2019: 52)	Bakü'de ikamet eden bireylerin finansal okuryazarlık düzeyinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların cinsiyet ve yaş değişkenleri ile finansal okuryazarlık ve finansal erişim alt boyutları arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2: (Devamı) Finansal Okuryazarlık Alanında Yapılmış Olan Çalışmalar

(Ağaç, 2020: 75)	Antalya, Isparta ve Burdur illerinde yaşayan bireylerin dijital okuryazarlık düzeylerinin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir.
(Bayındırlı, 2020: 85)	Ankete katılım sağlayan öğrencilerin orta düzeyde finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık puan ortalamalarının, kadın öğrencilerin ise finansal davranış puan ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.
(Gültekin, 2020: 96)	Katılımcıların; erkek, 31-37 yaş, lisansüstü eğitim ve avukat hizmetleri sınıfında olanları kendilerini finansal okuryazar olarak tanımladığını belirlemiştir. Ayrıca ankete katılan kamu personellerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur.
(Özer, 2020: 56)	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde çalışan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet grupları, yaş grupları, gelir grupları, harcama tutarı, vadeli hesabı ve bireysel emekliliği olmasına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 2' de yer alan literatür çalışmalarından bazıları hakkında aşağıda bilgiler verilmiştir.

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal tutum, finansal bilgi ve finansal davranış boyutları arasındaki ilişkiyi incelen; Alkaya ve Yağlı (2015), Barmaki (2015), (Coşkun, 2016), Korkmaz (2016), Potrich vd., (2016), Kanmaz (2018), Dursun (2019), Kartal (2019), Kıran (2019), Köksal (2019), Salah (2019) ve Bayındırlı (2020) çalışmalarında anket yöntemini tercih etmişlerdir. Tüm bu çalışmalarda benzer sonuç olarak, örneklem dahilindeki bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Dağdelen (2017), Dikyar (2019) ve Kutlu (2019) çalışmalarında bireylerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduklarını tespit etmişlerdir. Bahsedilen çalışmaların tümünde anket yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Dağdelen (2017) ve Dikyar (2019) yapmış oldukları çalışmada Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğunu tespit etmişlerdir. Kutlu (2019) ise yapmış olduğu çalışmada Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF 3. ve 4. sınıf İşletme Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Finansal okuryazarlık ile demografik özellikler arasında ilişkiyi inceyen; Volpe vd., (1996), Lusardi (2008), Al-Tamimi ve Kalli (2009), Fatima ve Vieira (2012), (Ergün vd., (2014), Güler (2015), Kılıç vd., (2015), Mevsim (2016), Haydari (2018), Şaroğlu (2018), Güneş (2019), Kaya (2019), Kayacan (2019), Öcal (2019), Şengüloğlu (2019), Taş (2019), Tektaş (2019) ve Gültekin (2020) çalışmalarının anket sonuçlarına göre, finansal okuryazarlık ile özellikle yaş ve cinsiyet değişkeni olan demografik özellikler arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: AKADEMİSYENLERİN DAVRANIŞSAL ÖNYARGILARI İLE FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle davranışsal finans ve finansal okuryazarlığı bir arada inceleyen çalışmalara sonrasında bu tez çalışmasının amacına, önemine, yöntemine ve hipotezlerine değinilmiştir. Daha sonra akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek için analiz bulguları ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

3.1. DAVRANIŞSAL FİNANS VE FİNANSAL OKURYAZARLIK LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlığı bir arada inceleyen çalışmalara Tablo.3 'de yer verilmiştir.

Tablo 3: Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık Alanını Birlikte İnceleyen Çalışmalar

Çalışmanın Künyesi	Çalışmanın İçeriği
(Ateş, 2014: 113)	Yapmış olduğu bu çalışmada, bireysel hisse senedi yatırımcısının finansal okuryazarlık seviyesi ile davranışsal önyargılar arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Elde edilen veriler ışığında, bireysel hisse senedi yatırımcısının finansal okuryazarlık seviyeleri artış gösterdikçe davranışsal eğilimler olan aşırı iyimserlik, doğrulama ve temsiliyet eğilimleri artmakta fakat aşırı güven, çerçeveleme ve kayıptan kaçınma eğilimlerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 3: (Devamı) Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık Alanını Birlikte İnceleyen Çalışmalar

(Sezer ve Demir, 2015: 85)	Yapmış oldukları bu çalışmada bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ile bilişsel yetenek ve psikolojik eğilimler arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonuçlarına göre Amerika, Almaya ve Hollanda'daki çalışmalar ile karşılaştırma yapıldığında ankete katılan bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel yetenek düzeylerinin düşük düzeyde olduğunu ve katılımcıların yüksek oranda psikolojik eğilimlerin etkisi altında kaldığını tespit etmişlerdir. Ek olarak, bireysel hisse senedi yatırımcılarının bilişsel yetenek düzeyleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu tespit etmişlerdir.
(Doğan ve Faikoğlu, 2016)	BİST menkul kıymet yatırımcılarının toplam finansal okuryazarlık seviyeleri ile temsililik, aşırı güven ve haber avcılığı davranış eğilimleriyle pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca yatırımcıların finansal bilgi düzeylerinin yatırım kararları ve davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
(Kılınç, 2018: 71)	Elde edilen veriler ışığında, ankete katılan profesyonel yatırımcıların yüksek düzeyde finansal okuryazar olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca yatırımcıların finansal okuryazarlık seviyesi arttıkça davranışsal finans eğilimleri olan kendini onaylatma, bilişsel çelişki ve muhafazakarlık eğilimlerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 3: (Devamı) Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık Alanını Birlikte İnceleyen Çalışmalar

(Bağlıoğlu, 2019: 69)	Yapmış olduğu bu çalışmada akademik personellerin finansal okuryazarlık seviyesi ile davranışsal önyargılar arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonuçlarına göre, akademisyenlerin finansal okuryazarlık seviyesinin orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca katılımcıların finansal okuryazarlık seviyeleri ile davranışsal önyargıları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ve akademisyenlerin finansal okuryazarlık seviyelerinin davranışsal önyargılarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır.
(Yıldız, 2019: 75)	Yapmış olduğu bu çalışmada üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlıkla ilgili kararlar alırken davranışsal iktisadın etkisi altında kalıp kalmadıklarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi İİBF ’deki 502 öğrenciye anket uygulamıştır. Sonuç olarak, üniversite öğrencileri finansal okuryazarlık ile ilgili kararlar alırken davranışsal ekonominin etkisinde kaldıkları sonucuna ulaşmıştır.
(Erbaş, 2020: 83)	Yapmış olduğu çalışmada bireysel hisse senedi yatırımcılarının yatırımcı davranışına etki eden psikolojik eğilimlerin finansal okuryazarlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaç edinmiştir. Bu amaç doğrultusunda Samsun ilinde faaliyette bulunan aracı kurumlarda aktif işlem yapan 205 bireysel hisse senedi yatırımcına anket uygulamıştır. Çalışma sonuçlarına göre, katılımcıların psikolojik eğilimler ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu, temel ve orta düzeyde finansal okuryazar olan yatırımcılar sürü davranışı sergilerken, ileri düzey finansal okuryazar olan yatırımcılar sürü davranışı, kayıptan kaçınma ve aşırı güven eğilimi sergilediklerini tespit etmiştir.

Tablo 3.'de yer alan davranışsal finans ve finansal okuryazarlık alanını bir arada inceleyen 7 çalışmaya ulaşılmıştır.

Yatırımcıların davranışsal finans ve finansal okuryazarlık düzeylerini bir arada inceleyen çalışmaların ortak amacı örneklem dahilindeki yatırımcıların yatırımcı davranışına etki eden davranışsal eğilimleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektedir. Tablo 3.' de yer alan çalışmaların tümünde sonuç olarak, yatırımcılar yatırım kararları alırken davranışsal finansın etkisi altında kaldıklarını ayrıca yatırımcıların davranışsal önyargıları finansal okuryazarlık düzeylerini etkilediklerini tespit etmişlerdir. Diğer bir ifade ile yatırımcıların göstermiş oldukları davranışsal finans eğilimleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

3.2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmasının amacı; Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Ayrıca örneklemde yer alan üniversitenin fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında görevli akademik personelin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeylerinin benzer ve farklı noktalarının neler olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak, akademik personelin cinsiyet, unvan ve gelir durumu gibi demografik özellikleri ile davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır.

3.2.2. Araştırmanın Önemi

Yatırım kararları alınırken firmaların sadece finansal verileri yeterli olmayıp aynı zamanda yatırımcıların bu kararları alırken gösterdikleri davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri de önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında yatırımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri ile davranışsal önyargıları farklılık gösterebilmektedir. Çünkü yatırımcılar aldıkları yatırım kararlarında yatırımların risk düzeylerine göre farklı tepkiler gösterebilmektedir. Yani riski seven, riske karşı kayıtsız olan ve riskten kaçınan yatırımcı tipine bürünebilmektedirler. Bu nedenle yatırım

kararlarında davranışsal önyargılar önemlidir. Bununla birlikte bu çalışma ile Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık adı altında yapılan çalışmalara katkıda bulunmak ve ayrıca akademisyenlerin finansal okuryazarlık ve davranışsal önyargılara ilişkin benzer ve farklı noktalar tespit edilerek literatüre katkıda bulunmak bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın analizi için veriler online anket yoluyla elde edilmiş olup anket formu Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde görev yapan akademik personele uygulanmıştır. Çalışmanın ana kütesini oluşturan 1.361 akademik personelden 0,05 anlamlılık düzeyinde %5'lik örneklem hatası ile 379 kişilik örneklem belirlenmiştir. 388 anket uygulanmıştır fakat eksik veya hatalı tespit edilen anketler değerlendirilmemiş olup 379 anket analizlere dahil edilmiştir. Elde edilen bu veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; akademik personelin cinsiyet, yaş, medeni hal, unvan, gelir ve görev yaptığı birim gibi demografik özellikler sorulmuştur. İkinci bölümde; akademik personelin temel finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olup olmadığı sorulmuştur ve katılımcıların kendi finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi istenmiştir. Üçüncü bölümde ise; çalışmaya konu olan davranışsal önyargılar ile finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış boyutları 5'li likert tipi ifadeler ile katılımcıya sorulmuştur.

Ankette akademik personele sorulan ikinci ve üçüncü bölümdeki sorular; Ateş (2014), Bodur (2016), Demir, Kaderli, ve Özdemir (2016), Kılınç (2018), Bağlıoğlu (2019), Taş (2019) çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuş ve birinci bölümdeki sorular yazarlar tarafından derlenmiştir.

Elde edilen veriler öncelikle frekans analizine tabi tutulmuştur, daha sonrasında ankette yer alan değişkenlerin aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Anketin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı ile ölçülmüş olup, Bağımsız İki Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi, Korelasyon ve Regresyon analizleri yapılmıştır. Ek olarak, ANOVA analizi sonuçları açısından alt kategorilerde oluşan gruplar arası anlamlı

farklılıklar için de Post Hoc test istatistiklerinden LSD testi kullanılmıştır. Yapılmış olan tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

3.2.4. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın amacı doğrultusunda 26 hipotez belirlenmiştir. Belirlenen bu hipotezler aşağıda yer almaktadır.

H₀: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermemektedir.

H₁: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H_{1a}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1b}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{1c}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{1d}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları unvana göre farklılık göstermektedir.

H_{1e}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları gelire göre farklılık göstermektedir.

H_{1f}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları görev yaptığı birime göre farklılık göstermektedir.

H₀: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermemektedir.

H₂: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{2b}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2c}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H_{2d}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri unvana göre farklılık göstermektedir.

H_{2e}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri gelire göre farklılık göstermektedir.

H_{2f}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri görev yaptığı birime göre farklılık göstermektedir.

H₀: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki yoktur.

H₃: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3a}: Akademisyenlerin aşırı güven eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3b}: Akademisyenlerin aşırı iyimserlik eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3c}: Akademisyenlerin kayıptan kaçınma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3d}: Akademisyenlerin kendini onaylatma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3e}: Akademisyenlerin sürü davranışı eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H₀: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal önyargılarını etkilememektedir.

H₄: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal önyargılarını etkilemektedir.

H_{4a}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı güven eğilimini etkilemektedir.

H_{4b}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı iyimserlik eğilimini etkilemektedir.

H_{4c}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri kayıptan kaçınma eğilimini etkilemektedir.

H_{4d}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri kendini onaylatma eğilimini etkilemektedir.

H_{4e}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri sürü davranışı eğilimini etkilemektedir.

3.3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Ankette yer alan ifadelerin birbirleri ile tutarlı olup olmadığını tespit etmek için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik katsayısı olan Cronbach Alfa Değeri Tablo 4.'de gösterilmiştir.

Tablo 4: Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach Alfa	Soru Sayısı
,907	71

Bir ölçüm aracında içsel tutarlılık hesaplanmasında kullanılan en yaygın ve güçlü yöntem Cronbach alfa değerinin saptanmasıdır. Bir güvenilirlik indeks değeri olan

Cronbach alfa katsayısı, ölçekteki ifadelerin birbirleri ile tutarlılığını ve söz konusu kavramı ne ölçüde temsil ettiği ile ilgili bilgi verir (Gülbüz ve Şahin, 2018: 157).

Ankete katılım sağlayan akademik personelin demografik özellikleri Tablo 5.' de gösterilmiştir ve yorumlanmıştır. Akademik personelin temel finansal kavramlar hakkındaki bilgisi ve finansal okuryazarlık düzeylerinin sorulduğu soru Tablo 6. 'da ve Tablo 7. 'de gösterilmiştir ve yorumlanmıştır.

Tablo 5: Katılımcılar ve Özellikleri

		Frekans	Yüzde	Toplam
Cinsiyet	Kadın	154	40,6	379 (100,0)
	Erkek	225	59,4	
Yaş	22-30	71	18,7	379 (100,0)
	31-40	163	43,0	
	41-50	96	25,3	
	51 ve üstü	49	12,9	
Medeni Hal	Evli	274	72,3	379 (100,0)
	Bekar	105	27,7	
Akademik Unvan	Öğr. Gör.	96	25,3	379 (100,0)
	Öğr. Gör. Dr.	26	6,9	
	Arş. Gör.	41	10,8	
	Arş. Gör. Dr.	13	3,4	
	Dr. Öğr. Üyesi	112	29,6	
	Doç. Dr.	51	13,5	
	Prof. Dr.	40	10,6	
Aylık Ortalama Gelir	4.500-7.500 TL	119	31,4	379 (100,0)
	7.501-8.500 TL	118	31,1	
	8.501-10.000 TL	70	18,5	
	10.001 TL ve üstü	72	19,0	
Görev Yapılan Birim	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	48	12,7	379 (100,0)
	Ziraat Fakültesi	35	9,2	
	Eğitim Fakültesi	29	7,7	
	Fen Edebiyat Fakültesi	28	7,4	
	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	22	5,8	
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	22	5,8	
	Tokat Meslek Yüksekokulu	21	5,5	
	İslami İlimler Fakültesi	20	5,3	
	Tıp Fakültesi	17	4,5	
	Almus Meslek Yüksekokulu	13	3,4	
	Dış Hekimliği Fakültesi	13	3,4	
	Spor Bilimleri Fakültesi	13	3,4	
	Erbaa Meslek Yüksekokulu	12	3,2	
	Turhal Meslek Yüksekokulu	12	3,2	
	Zile Meslek Yüksekokulu	12	3,2	
	Artova Meslek Yüksekokulu	11	2,9	
	Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi	11	2,9	
	Niksar Meslek Yüksekokulu	8	2,1	
	Pazar Meslek Yüksekokulu	8	2,1	
	Devlet Konservatuarı	7	1,8	
	Reşadiye Meslek Yüksekokulu	7	1,8	

	Güzel Sanatlar Fakültesi	5	1,3	
	Yabancı Diller Yüksekokulu	5	1,3	

Uygulanan anket çalışmasındaki 379 katılımcının demografik özellikleri incelendiğinde; katılımcıların %40,6 'sı kadın %59,4 'ü erkektir. Ankete katılan akademik personelin yaş grupları incelendiğinde; %43 'ü 31-40 yaş grubunda iken sırası ile %25,3 'ü 41-50 yaş, %18,7 'si 22-30 yaş ve %12,9 'u 51 ve üstü yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Akademik personelin medeni hal durumuna bakıldığında; %72,3 'ünü evli %27,7 'sini bekarlar oluşturmaktadır. Akademik unvanlar incelendiğinde ağırlıklı olarak %29,6 'sı Doktor Öğretim Üyeleri iken sırası ile %25,3 'si Öğretim Görevlisi, %13,5' i Doçent Doktor, %10,8' i Araştırma Görevlisi, %10,6' sı Profesör Doktor, %6,9' u Öğretim Görevlisi Doktor ve son olarak %3,4'ü Araştırma Görevlisi Doktor olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların aylık ortalama gelirleri incelendiğinde %31,4'ü 4.500-7.500 TL, %31,1 'i 7.501-8.500 TL, %19 'u 10.001 TL ve üstü son olarak %18,5 'i 8.501-10.000 TL gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Akademik unvanlar açısından Doktor Öğretim Üyelerinin ağırlığı aylık ortalama gelire yansımamıştır. Bunun nedeni Öğretim Görevlisi, Öğretim Görevlisi Doktor, Araştırma Görevlisi ve Araştırma Görevlisi Doktor olan akademik personelin ağırlıklı olarak 4.500-7.500 TL ve 7.501-8.500 TL aralığındaki gelir grubuna sahip olduğunu belirtmesinden kaynaklanmaktadır.

Ankete katılan akademik personelin görev yaptığı birim ağırlıklı olarak %12,7 'sini İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, %9,2 'sini Ziraat Fakültesi, %7,7' sini Eğitim Fakültesi, %7,4'ünü Eğitim Fakültesi, %5,8 'ini Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesi oluşturmaktadır. Çalışmaya en az %1,3 oranı ile Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve Yabancı Diller Yüksekokulu'nda görev yapan akademik personelin katıldığı görülmektedir.

Tablo 6: Temel Finansal Kavramlar Hakkında Bilgi Düzeyi

	Frekans (Yüzde)					
	Bilmiyorum	Az Biliyorum	Orta Seviye Biliyorum	Biliyorum	İyi Biliyorum	Toplam
Basit Faiz	49 (12,9)	70 (18,5)	66 (17,4)	127 (33,5)	67 (17,7)	379 (100,0)
Bileşik Faiz	84 (22,2)	70 (18,5)	71 (18,7)	91 (24,0)	63 (16,6)	379 (100,0)
Reel Faiz	96 (25,3)	77 (20,3)	71 (18,7)	83 (21,9)	52 (13,7)	379 (100,0)
Enflasyon	4 (1,1)	27 (7,1)	74 (19,5)	165 (43,5)	109 (28,8)	379 (100,0)
Paranın Zaman Değeri	47 (12,4)	56 (14,8)	78 (20,6)	120 (31,7)	78 (20,6)	379 (100,0)
Tahvil	62 (16,4)	93 (24,5)	71 (18,7)	100 (26,4)	53 (14,0)	379 (100,0)
Hisse Senedi	12 (3,2)	103 (27,2)	77 (20,3)	124 (32,7)	63 (16,6)	379 (100,0)
Halka Arz	17 (4,5)	85 (22,4)	83 (21,9)	136 (35,9)	58 (15,3)	379 (100,0)
Kar Payı	9 (2,4)	76 (20,1)	79 (20,8)	151 (39,8)	64 (16,9)	379 (100,0)
Finansal Piyasalar	37 (9,8)	108 (28,5)	91 (24,0)	97 (25,6)	46 (12,1)	379 (100,0)
Döviz Kuru	1 (,3)	40 (10,6)	86 (22,7)	164 (43,3)	88 (23,2)	379 (100,0)
İskonto	60 (15,8)	59 (15,6)	87 (23,0)	119 (31,4)	54 (14,2)	379 (100,0)
Otofinansman	167 (44,1)	64 (16,9)	52 (13,7)	62 (16,4)	34 (9,0)	379 (100,0)
Risk-Getiri	56 (14,8)	88 (23,2)	76 (20,1)	112 (29,6)	47 (12,4)	379 (100,0)

Ankete katılan akademik personelin temel finansal kavramlar hakkındaki bilgi düzeyi incelendiğinde; akademisyenlerin basit faiz sorusuna ağırlıklı olarak %33,5 ‘inin biliyorum cevabını verdiğini %18,5’inin az biliyorum cevabını verdiğini görülmektedir.

Akademisyenlerin bileşik faiz sorusuna %24 ‘ü biliyorum cevabını verirken %22,2 ‘si bilmiyorum cevabını vermiştir. Akademisyenlerin çoğunluğu bileşik faiz kavramını bildiğini belirtmiştir.

Akademisyenlerin reel faiz sorusuna %25,3 ‘ü bilmiyorum seçeneğini işaretlerken %21,9’ u biliyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. Enflasyon sorusuna bakıldığında %43,5’i biliyorum cevabını verir iken %28,8 ‘i iyi biliyorum cevabını vermişlerdir.

Akademisyenler paranın zaman değeri kavramına %31,7 ‘sinin, tahvil bilgisi kavramına %26,4’ ünün, hisse senedi bilgisi kavramına %32,7’sinin, halka arz bilgisi kavramına %35,9’ unun ve kar payı bilgisi kavramına %39,8 ‘inin biliyorum cevabını verdiği tespit edilmiştir.

Akademisyenlere finansal piyasalar hakkında bilgi sahibi olup olmadığı sorulduğunda %28,5 ‘i az biliyorum cevabını verirken %25,6’ sı biliyorum cevabını vermişlerdir.

Akademisyenlerin döviz kuru, iskonto ve risk-getiri kavramına sırası ile %43,3’ü, %31,4’ü ve 29,6’sı biliyorum cevabını vermişlerdir. Son olarak akademisyenlerin otofinansman kavramı hakkında bilgi sahibi olup olmadığı sorulduğunda %44,1’i bilmiyorum cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo 6.’ dan da anlaşıldığı gibi ankete katılan akademik personelin temel finansal kavramlar hakkında bilgi düzeyi sorularına biliyorum cevabının ağırlıklı olduğu görülmüştür. Ek olarak ankette katılımcılara yöneltilen temel finansal kavramlara orta seviye biliyorum cevabını verenler de göz ardı edilmeyecek büyüklüktedir. Nitekim katılımcıların temel finansal kavramlara ilişkin bilgi düzeyinin ortalaması 3,18 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu veriler çerçevesinde akademisyenlerin temel finansal kavramlar hakkında bilgi düzeyi orta seviye (3) olarak tespit edilmiştir.

Ankete katılan akademik personelin finansal okuryazarlık düzeylerini hangi seviyede değerlendirdiklerine ait soruya vermiş oldukları cevaplar Tablo 7. ‘de görülmektedir. Anket sorusunda akademisyenlere sorulan finansal okuryazarlık düzeyleri, 1. seviye en kötünden, 5. seviye en iyiye doğru ilerlemektedir.

Tablo 7: Finansal Okuryazarlık Düzeyi Dağılımı

Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Frekans	Yüzde
1 (En kötü)	11	2,9
2 (Kötü)	59	15,6
3 (Orta)	119	31,4
4 (İyi)	144	38,0
5 (En iyi)	46	12,1
Toplam	379	100,0

Akademisyenlere yöneltilen finansal okuryazarlık düzeyinizi belirleyiniz sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; ağırlıklı olarak %38 ‘inin 4. seviye olarak seçtiği görülmektedir. Temel finansal kavramlar hakkında bilgi düzeyi sorularına verilen cevaplardan da anlaşılabileceği üzere akademisyenlerin kendi finansal okuryazarlık düzeylerini 4. seviye olarak seçeceği tahmin edilebilir bir durumdur. Yukarıda Tablo 6. ‘da da bahsedildiği üzere akademisyenlerin göz ardı edilmeyecek büyüklüğü %31,4 ‘ü finansal okuryazarlık düzeylerini 3. seviye olarak belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan akademik personelin büyük çoğunluğu kendi finansal okuryazarlık düzeyinin iyi seviyede (4.seviye) olduğunu belirtmişlerdir.

3.3.1. Davranışsal Finans Eğilimine İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ankete katılım sağlayan 379 akademik personelin, aşırı güven, aşırı iyimserlik, kayıptan kaçınma, kendini onaylatma ve sürü davranışı eğilimleri gibi davranışsal finans eğilimlerini tespit etmek amacı ile ankette kendilerine yöneltilen ifadelerle verdikleri cevaplara yer verilmiştir.

3.3.1.1. Aşırı Güven Eğilimine İlişkin İfadeler

İfade 1. Takip ettiğim ve yüksek getiri sağlayacağını düşündüğüm yatırım aracı hakkında kötü söylentiler çıksa bile o yatırım aracına yatırım yapmaya devam ederim.

İfade 2. Finansal kararlarım sonucunda başarısız olmuşsam bu durum yeteneksizliğimden değil büyük oranda şanssızlıktan kaynaklanmıştır.

İfade 3. Kendi kendime aldığım finansal kararların sonucunda zarar etme ihtimalim düşüktür.

İfade 4. Finansal konularda ani ve kesin karar alırım, uygulayım.

Tablo 8: Aşırı Güven Eğilimine İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	33	8,7	127	33,5	93	24,5	109	28,8	17	4,5	2,86
İfade 2.	31	8,2	152	40,1	105	27,7	84	22,2	7	1,8	2,69
İfade 3.	16	4,2	135	35,6	106	28,0	112	29,6	10	2,6	2,90
İfade 4.	44	11,6	158	41,7	78	20,6	95	25,1	4	1,1	2,62
Aşırı Güven Eğilimi Ortalaması						2,77					

Çalışmaya katılan 379 akademisyenin aşırı güven eğilimine ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 8.'deki veriler incelendiğinde; ifade 1, ifade 2, ifade 3 ve ifade 4 için sırası ile 2,86, 2,69, 2,90 ve 2,62 ortalamaları ile katılmıyorum (2) seçeneği sonuç olarak bulunmuştur. Çalışmada yer alan aşırı güven eğilimi ile ilgili ifadelerin toplam ortalaması ise 2,77 olarak tespit edilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin aşırı güven eğilimini orta düzeye yakın seviyede gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.1.2. Aşırı İyimserlik Eğilimine İlişkin İfadeler

İfade 1. Arka arkaya başarılı işlemler sonucunda yapacağım diğer işlemlerde iyimser sonuç beklerim.

İfade 2. Piyasadaki fon yöneticilerinden daha iyiyim.

İfade 3. Gelecek dönemde ulusal ve uluslararası piyasalardaki ekonomik gelişmelerin umut vadettiğini düşünürüm.

İfade 4. 2021 yılında yapacağım yatırımların, 2020 yılındaki yatırımlarımdan daha çok kazandıracağına inanıyorum.

Tablo 9: Aşırı İyimserlik Eğilimine İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	5	1,3	31	8,2	62	16,4	216	57,0	65	17,2	3,80
İfade 2.	124	12,7	151	39,8	77	20,3	26	6,9	1	,3	2,02
İfade 3.	49	12,9	131	34,6	115	30,3	78	20,6	6	1,6	2,63
İfade 4.	16	4,2	94	24,8	149	39,3	108	28,5	12	3,2	3,01
Aşırı İyimserlik Eğilimi Ortalaması						2,86					

Çalışmaya katılan 379 akademisyenin aşırı iyimserlik eğilimine ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 9.'daki veriler incelendiğinde; katılımcıların ifade 1 ve ifade 4 için 3,80 ve 3,01 ortalama ile ne katılıyorum ne katılmıyorum (3) seçeneğine yoğunlaştığı görülürken, ifade 2 ve ifade 3 için 2,02 ve 2,63 ortalama ile katılmıyorum (2) seçeneğini seçtikleri görülmektedir. Aşırı iyimserlik eğiliminin toplam ortalaması ise 2,86 olarak tespit edilmiştir. Tablo 9.'da yer alan verilerden de görüldüğü üzere ankete katılan akademisyenlerin aşırı iyimserlik eğilimini orta düzeyde gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.1.3. Kayıptan Kaçınma Eğilimine İlişkin İfadeler

İfade 1. %100 ihtimalle 3.000 TL kayıp (kesin kayıp) ve %80 ihtimalle 4.000 TL kayıp (%20 ihtimalle hiçbir şey kaybetmeme) söz konusu olduğunda ilk seçeneği tercih ederim.

İfade 2. Sunulan seçeneklerden biri %100 ihtimalle 750 TL kaybetmek, diğeri ise %75 ihtimalle 1000 TL kaybetmek, %25 ihtimalle hiçbir şey kaybetmemek ise ikinci seçeneği tercih ederim.

İfade 3. %100 ihtimalle 3.000 TL kazanç ve %80 ihtimalle 4.000 TL kazanç söz konusu olduğunda ilk seçeneği tercih ederim.

İfade 4. Herhangi bir yatırımım sonucundaki kaybın bende yaratacağı üzüntü, kazancın yaratacağı sevinçten çok daha etkileyici olacaktır.

Tablo 10: Kayıptan Kaçınma Eğilimine İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	64	16,9	191	50,4	61	16,1	51	13,5	12	3,2	2,35
İfade 2.	26	6,9	113	29,8	65	17,2	144	38,0	31	8,2	3,10
İfade 3.	14	3,7	54	14,2	42	11,1	184	48,5	85	22,4	3,71
İfade 4.	8	2,1	57	15,0	63	16,6	173	45,6	78	20,6	3,67
Kayıptan Kaçınma Eğilimi Ortalaması						3,21					

Çalışmaya katılım sağlayan akademik personelin kayıptan kaçınma eğilimine ilişkin verdikleri cevaplar ile oluşturulan Tablo 10. 'daki veriler incelendiğinde; ifade 2, ifade 3 ve ifade 4 için sırası ile 3,10 (144 kişi), 3,71 (184 kişi) ve 3,67 (173 kişi) ortalamaları ile ağırlıklı olarak katılıyorum seçeneğini tercih etmişlerdir. İfade 1 için 2,35 ortalama ile çoğunluk olarak katılmıyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. Çalışmada yer alan kayıptan kaçınma eğilimi ile ilgili ifadelerin toplam ortalaması 3,21 olarak bulunmuştur. Bu bilgiler ışığında ankete katılan akademik personelin kayıptan kaçınma eğilimini orta düzeyde sergiledikleri tespit edilmiştir.

3.3.1.4. Kendini Onaylatma Eğilimine İlişkin İfadeler

İfade 1. Yatırım kararımı destekleyen haber, kişi ve analist raporlarını dikkate alırım.

İfade 2. Piyasa görüşümü doğrulayan kişilerle beyin fırtınası yaparım.

İfade 3. Yabancı kurumların analist raporlarını dikkate alırım.

İfade 4. Yatırım komitesinde hisse senetlerinin alım/satımına ilişkin ortak karar alınır.

Tablo 11: Kendini Onaylatma Eğilimine İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	7	1,8	19	5,0	67	17,7	244	64,4	42	11,1	3,77
İfade 2.	3	,8	31	8,2	93	24,5	223	58,8	29	7,7	3,64
İfade 3.	17	4,5	55	14,5	92	24,3	186	49,1	29	7,7	3,40
İfade 4.	6	1,6	27	7,1	228	60,2	108	28,5	10	2,6	3,23
Kendini Onaylatma Eğilimi Ortalaması						3,51					

Çalışmaya katılan akademisyenlerin kendini onaylatma eğilimine ilişkin verdikleri cevaplar ile oluşturulmuş olan Tablo 11.'deki veriler incelendiğinde; ifade 1, ifade 2 ve ifade 3 için katılıyorum (4) seçeneğinde yoğunlaştığı görülmektedir. İfade 4 için ise 3,23 ortalama ile 228 kişi tarafından tercih edilmiştir. Akademik personelin kendini onaylatma eğilimine ilişkin toplam ortalama 3,51 olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan 379 akademik personelin kendini onaylatma eğilimi yüksek düzeyde gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.1.5. Sürü Davranışı Eğilimine İlişkin İfadeler

İfade 1. Kamuoyu tarafından takip edilen (bilinen) şirketlerin hisseleri iyidir.

İfade 2. Görüşlerine değer verdiğim insanlar da benim yatırım yaptığım alanlara yatırım yapıyorlarsa kendimi çok iyi hissederim.

İfade 3. Yatırım tercihlerimi, kolayca ulaşabildiğim danışman veya arkadaş önerileri doğrultusunda yaparım.

İfade 4. Piyasadaki diğer yatırımcıların hareketlerini anlamsız bulduğum zamanlarda alış-satış hareketlerim artar.

Tablo 12: Sürü Davranışı Eğilimine İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	2	,5	46	12,1	142	37,5	162	42,7	27	7,1	3,43
İfade 2.	1	,3	10	2,6	64	16,9	264	69,7	40	10,6	3,87
İfade 3.	10	2,6	80	21,1	106	28,0	172	45,4	11	2,9	3,24
İfade 4.	21	5,5	102	26,9	144	38,0	100	26,4	12	3,2	2,94
Sürü Davranışı Eğilimi Ortalaması						3,37					

Çalışmaya katılan 379 akademik personelin sürü davranışı eğilimine ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 12.' deki veriler incelendiğinde; katılımcıların ifade 1, ifade 2 ve ifade 3 için sırası ile 3,43, 3,87 ve 3,24 ortalama ile katılıyorum seçeneğine yoğunlaştığı görülürken, ifade 4 için 2,94 ortalama ile 144 kişinin ne katılıyorum ne katılmıyorum seçeneğini tercih ettikleri görülmektedir. Sürü davranışı eğiliminin toplam ortalaması ise 3,37 olarak tespit edilmiştir. Tablo 12. ' de yer alan verilerden de görüldüğü üzere ankete katılan akademisyenlerin orta düzeyden daha yüksek bir seviyede sürü davranışı eğilimi sergiledikleri tespit edilmiştir.

3.3.1.6. Davranışsal Önyargılara İlişkin Ortalamalar

Tablo 13.' de Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde görev yapan 379 akademik personelinin göstermiş oldukları davranışsal finans eğilimlerinin aritmetik ortalaması yer almaktadır.

Tablo 13: Davranışsal Önyargılar Ortalamalarına İlişkin İstatistikler

Önyargılar	N	Ortalama
Aşırı Güven	379	2,77
Aşırı İyimserlik	379	2,86
Kayıptan Kaçınma	379	3,21
Kendini Onaylatma	379	3,51
Sürü Davranışı	379	3,37
Genel Toplam	379	3,15

Ankete katılım sağlayan akademisyenlerin davranışsal finans ölçeğine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Verilen cevaplara göre akademisyenler

minimum 1 puan maksimum ise 5 puan almaktadırlar. Çalışmada incelenen davranışsal finans önyargılarının toplam aritmetik ortalaması 3,15 olarak tespit edilmiştir. Bu ortalama akademisyenlerin yatırım kararlarında davranışsal önyargılar sergilediklerini göstermektedir.

3.3.2. Finansal Okuryazarlığa İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde ankete katılım sağlayan 379 akademik personelin finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış düzeylerini tespit etmek amacı ile ankette kendilerine yöneltilen ifadelere verdikleri cevaplara yer verilmiştir.

3.3.2.1. Finansal Bilgi Boyutuna İlişkin İfadeler

İfade 1. Basit faiz anapara üzerinden hesaplanan faiz iken bileşik faiz anapara+faiz üzerinden hesaplanan faizdir.

İfade 2. 3 yıl sonra elde ettiğimiz 100.000 TL bugün elimizde olan 100.000 TL'den değerli değildir.

İfade 3. Yatırım araçlarının risklerinden (faiz ve kur değişiklikleri gibi) korunmak için farklı yatırım araçlarından portföy oluşturmak gerekir.

İfade 4. Kısa vadeli kredilerin faiz oranı, uzun vadeli kredilerin faiz oranlarından daha düşüktür.

İfade 5. Kredi kullanırken dikkat edilmesi gereken kredilerin faiz oranı değil maliyet oranıdır.

İfade 6. Yıllık % 2 faizli bir mevduat hesabına 100 TL yatırıldığında, yıl sonunda bu hesaba 102 TL olur.

İfade 7. Bireysel emeklilik sisteminde kalma süresi uzadıkça devlet teşvikinden yararlanma oranı daha da artacaktır.

İfade 8. Yüksek enflasyon, yaşama maliyetlerinin hızlı bir şekilde artması demektir.

İfade 9. Yüksek getirili yatırımların, risklerinin yüksek olma ihtimali yüksektir.

İfade 10. Beş erkek kardeş annelerine 1000 TL'lik bir hediye almak istiyorlar. Bu para kardeşler arasında eşit paylaşılacağına göre her bir kardeşin vereceği para miktarı 180 TL'den büyüktür.

Tablo 14: Finansal Bilgi Boyutuna İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	5	1,3	5	1,3	107	28,2	185	48,8	77	20,3	3,85
İfade 2.	9	2,4	19	5,0	52	13,7	150	39,6	149	39,3	4,08
İfade 3.	1	,3	11	2,9	78	20,6	202	53,3	87	23,0	3,95
İfade 4.	17	4,5	34	9,0	71	18,7	192	50,7	65	17,2	3,67
İfade 5.	7	1,8	39	10,3	124	32,7	150	39,6	59	15,6	3,56
İfade 6.	15	4,0	35	9,2	67	17,7	203	53,6	59	15,6	3,67
İfade 7.	4	1,1	26	6,9	125	33,0	163	43,0	61	16,1	3,66
İfade 8.	4	1,1	0	0	25	6,6	224	59,1	126	33,2	4,23
İfade 9.	1	,3	12	3,2	50	13,2	215	56,7	101	26,6	4,06
İfade 10.	6	1,6	3	,8	15	4,0	168	44,3	187	49,3	4,39
Finansal Bilgi Boyutu Ortalaması							3,91				

Finansal bilgi boyutunda yer alan tüm ifadelere katılımcıların doğru cevap verebilmeleri için kesinlikle katılıyorum veya katılıyorum seçeneğini işaretlemesi gerekmektedir.

Ankette katılımcılara yöneltilen ifade 2’de yer alan soru “3 yıl sonra elde ettiğimiz 100.000 TL bugün elimizde olan 100.000 TL'den daha değerlidir” şeklindedir. İfade 2’de katılımcılara yöneltilen soru diğer ifadelere göre zıtlık barındırdığı için ifade 2’ de yer alan soruyu diğer ifadeler gibi olumlu yönde analize tabi tutulmasında fayda vardır. Bunun için ifade 2’ye verilen cevapları ters kodlama yaparak analize devam edilmiştir. Ters kodlama yapılmasının sebebi ise, ankette yer alan soruların birbirleri ile aynı yönde olması gerekir aksi takdirde hesaplanan aritmetik ortalama doğru bir sonuç vermeyecektir.

Çalışmaya katılan 379 akademik personelin finansal bilgi boyutuna ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 14. ‘deki veriler incelendiğinde;

katılımcıların %68,3'ü (262 kişi) ifade 1'e, %78,9' u (299 kişi) ifade 2'ye, %76,3 'ü (289 kişi) ifade 3'e, %67,9'u (257 kişi) ifade 4'e, %55,2 'si (209 kişi) ifade 5'e, %69,2'si (262 kişi) ifade 6'ya, %59,1'i (224 kişi) ifade 7'ye, 92,3'ü (350 kişi) ifade 8'e,%83,3'ü (316 kişi) ifade 9'a ve %93,6'sı (355 kişi) ifade 10'a doğru cevap vermişlerdir. Bu veriler neticesinde akademisyenlerin çoğunluğu basit matematiksel işlemleri yapabilmekte, risk ile getiri arasındaki farkı doğru bir şekilde ilişkilendirebilmekte ve ayrıca enflasyonun finansal sistemdeki fonksiyonunu doğru kavrayabilmekte olduğu görülmektedir. Tablo 14.'de yer alan verilerden de görüldüğü gibi akademisyenlerin finansal bilgi düzeyi 3,91 ortalama ile yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

3.3.2.2. Finansal Tutum Boyutuna İlişkin İfadeler

İfade 1. Gelecek için finansal hedefler belirlemek önemlidir.

İfade 2. Aylık para tasarruf etmek önemlidir.

İfade 3. Paramı idare etme şeklim geleceğimi etkileyecektir.

İfade 4. Aylık harcama planına sahip olmak önemlidir.

İfade 5. Kredi kartı borcunun o dönemdeki tam tutarını ödemek önemlidir.

İfade 6. Taksitli satın almada, uygun kredi tekliflerini karşılaştırmak önemlidir.

İfade 7. Uzun vadede hedefleri gerçekleştirmek için düzenli olarak yatırım yapmak önemlidir.

Tablo 15: Finansal Tutum Boyutuna İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	4	1,1	2	,5	30	7,9	243	64,1	100	26,4	4,14
İfade 2.	1	,3	6	1,6	15	4,0	214	56,5	143	37,7	4,29
İfade 3.	3	,8	3	,8	25	6,6	224	59,1	124	32,7	4,22
İfade 4.	1	,3	0	0	13	3,4	217	57,3	148	39,1	4,34
İfade 5.	1	,3	6	1,6	15	4,0	175	46,2	182	48,0	4,40
İfade 6.	7	1,8	13	3,4	29	7,7	222	58,6	108	28,5	4,08

İfade 7.	1	,3	6	1,6	15	4,0	240	63,3	117	30,9	4,22
Finansal Tutum Boyutu Ortalaması						4,24					

Finansal tutum boyutunda yer alan tüm ifadeler için kesinlikle katılıyorum veya katılıyorum seçeneği doğru cevap olarak belirlenmiştir.

Çalışmaya katılan 379 akademik personelin finansal bilgi boyutuna ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 15. 'deki veriler incelendiğinde; akademisyenlerin %90,5'i, (343 kişi) ifade 1'e, %94,2'si (357 kişi) ifade 2'ye, %91,8 'i (348 kişi) ifade 3'e, %96,4 'ü (365 kişi) ifade 4'e, %94,2 'si (357 kişi) ifade 5'e, %87,1'i (330 kişi) ifade 6'ya ve %94,2'si (270 kişi) ifade 7'ye doğru cevap vermişlerdir. Akademik personelin finansal tutum boyutuna ilişkin toplam ortalama 4,24 olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan 379 akademik personelin finansal açıdan tutumlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.3.2.3. Finansal Davranış Boyutuna İlişkin İfadeler

İfade 1. Fazladan ödemelerden kaçınmak için her zaman kredi kartı borcumu zamanında öderim.

İfade 2. Kişisel harcamalarımı kontrol ederim.

İfade 3. Harcamalarımın yönetimini etkileyen uzun vadeli finansal hedefler belirlerim.

İfade 4. Harcamalarımı bir plan dahilinde takip ederim.

İfade 5. Faturalarımı zamanında (gecikmesiz) öderim.

İfade 6. Harcamalarım için param olmadığında, kredi kartı kullanırım.

İfade 7. Taksitli satın alma yaptığımda, uygun kredi seçeneklerini karşılaştırırım.

İfade 8. Kredi kartlarıma ödeme yapmak için aylık kazançlarımın %50 'sinden fazlasını kullanmam.

İfade 9. Aylık tasarruf ederim.

İfade 10. Beklenmedik zamanlarda kullanılabilecek en az üç aylık kazancımdan oluşan finansal bir kaynağa sahibim. (İşsizlik gibi).

İfade 11. Büyük bir satın alma yapmadan önce finansal durumumu analiz ederim.

İfade 12. Anlık satın alma kararı vermem.

İfade 13. Kredi kullandığımda ne kadar ödeme yapacağımı hesaplayabilirim.

Tablo 16: Finansal Davranış Boyutuna İlişkin İstatistikler

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
İfade 1.	1	,3	5	1,3	20	5,3	187	49,3	166	43,8	4,35
İfade 2.	3	,8	9	2,4	33	8,7	201	53,0	133	35,1	4,19
İfade 3.	3	,8	27	7,1	55	14,5	221	58,3	73	19,3	3,88
İfade 4.	2	,5	18	4,7	50	13,2	220	58,0	89	23,5	3,99
İfade 5.	1	,3	1	,3	11	2,9	168	44,3	198	52,2	4,48
İfade 6.	17	4,5	41	10,8	52	13,7	215	56,7	54	14,2	3,65
İfade 7.	8	2,1	24	6,3	38	10,0	215	56,7	94	24,8	3,95
İfade 8.	19	5,0	73	19,3	53	14,0	169	44,6	65	17,2	3,49
İfade 9.	4	1,1	24	6,3	48	12,7	222	58,6	81	21,4	3,92
İfade 10.	20	5,3	71	18,7	68	17,9	156	41,2	64	16,9	3,45
İfade 11.	1	,3	8	2,1	12	3,2	213	56,2	145	38,3	4,30
İfade 12.	16	4,2	123	32,5	83	21,9	122	32,2	35	9,2	3,09
İfade 13.	9	2,4	36	9,5	53	14,0	191	50,4	9	23,7	3,83
Finansal Davranış Boyutu Ortalaması						3,89					

Finansal davranış boyutunda yer alan tüm ifadeler katılımcıların doğru cevap verebilmeleri için kesinlikle katılıyorum veya katılıyorum seçeneğini işaretlemesi gerekmektedir.

Ankette katılımcılara yöneltilen ifade 8’de yer alan soru “Kredi kartlarıma ödeme yapmak için aylık kazançlarımın %50 'sinden daha fazlasını kullanırım.” şeklindedir. İfade 12’de yer alan soru “Anlık satın alma kararı veririm.” şeklindedir. İfade 8 ve ifade 12’de katılımcılara yöneltilen soru diğer ifadelerle göre zıtlık barındırdığı için ifade 8’ de ve ifade 12’de yer alan soruyu diğer ifadeler gibi olumlu yönde analize tabi tutulmasında fayda vardır. Bunun için ifade 8 ve ifade 12’ye verilen cevapları ters kodlama yaparak analize devam edilmiştir. Ters kodlama yapılmasının sebebi ise, ankette yer alan soruların

birbirleri ile aynı yönde olması gerekir aksi takdirde hesaplanan aritmetik ortalama doğru bir sonuç vermeyecektir.

Çalışmaya katılan 379 akademik personelin finansal bilgi boyutuna ilişkin verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan Tablo 16. 'deki veriler incelendiğinde; katılımcıların %93,1 'i (353 kişi) ifade 1'e, %88,1'i (334 kişi) ifade 2'ye, %77,6'sı (294 kişi) ifade 3'e, %81,5'i (309 kişi) ifade 4'e, %96,5'i (366 kişi) ifade 5'e, %70,9'u (269 kişi) ifade 6'ya, %81,5'i (309 kişi) ifade 7'ye, %61,8'i (234 kişi) ifade 8'e, %80'i (303 kişi) ifade 9'a, %58,1'i (220 kişi) ifade 10'a, %94,5'i (358 kişi) ifade 11'e, %41,4'ü (157 kişi) ifade 12'ye ve %74,1'i (200 kişi) ifade 13'e doğru cevap vermişlerdir. Bu bilgiler doğrultusunda akademisyenlerin finansal davranış boyutuna ilişkin toplam ortalama 3,89 olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan akademisyenlerin finansal davranışları yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 15. ve Tablo 16. 'da görüldüğü gibi akademisyenlerin büyük bir kısmının finansal tutumları doğru yönde olmasına karşın, bazıları bu tutumları finansal davranış olarak gösterememektedir. Örnek olarak; akademisyenlerin , %91,8 'i aylık tasarruf etmenin önemini düşünürken, %80'i aylık tasarruf ettiğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların, %91,8'i "paramı idare etme şeklim geleceğim etkileyecektir" şeklinde düşünürken, %77,6'sı "harcamalarımın yönetimimi etkileyen uzun vadeli finansal hedefler belirlerim" şeklinde yanıt vermiştir. Buna göre akademisyenlerin yaklaşık olarak %13'ü bahsedilen konularda sahip oldukları tutum ile aynı davranışı sergilemediğini söyleyebiliriz.

3.3.2.4. Finansal Okuryazarlık Boyutlarına İlişkin Ortalamalar

Tablo 17.' de Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde görev yapan 379 akademik personelinin göstermiş oldukları finansal okuryazarlık boyutlarının aritmetik ortalaması yer almaktadır.

Tablo 17: Finansal Okuryazarlık Ortalamalarına İlişkin İstatistikler

Boyutlar	N	Ortalama
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	379	3,18
Finansal Bilgi	379	3,91
Finansal Tutum	379	4,24
Finansal Davranış	379	3,89
Genel Toplam	379	3,80

Ankete katılan akademisyenlerin temel finansal kavramlar hakkında bilgi düzeyi, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış ölçeğine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Verilen cevaplara göre akademisyenler minimum 1 puan maksimum ise 5 puan almaktadırlar. Akademisyenlerin finansal okuryazarlıklarının toplam aritmetik ortalaması 3,80 olarak tespit edilmiştir. Bu ortalama akademisyenlerin yüksek düzeyde finansal okuryazar olduklarını göstermektedir.

3.3.3. Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenmiş olan hipotezlerin değerlendirmesi bu bölümde yer almaktadır.

3.3.3.1. Bağımsız İki Örneklem T-Testi Bulguları

Ankete katılan akademisyenlerin davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet ve medeni hal arasındaki ilişkiler T-Testi ile analiz edilmiştir. Öncelikle çalışmanın hipotezlerine yer verilmiş. Analiz sonuçları ise Tablo 18., Tablo 19., Tablo 20. ve Tablo 21.' de gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

H₀: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermemektedir.

H₁: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H_{1a}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{1c}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.

H₀: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermemektedir.

H₂: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H_{2a}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H_{2c}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri medeni hale göre farklılık göstermektedir.

Tablo 18: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Önyargılar	Cinsiyet	N	Mean	t	Sig.(2-tailed)	Fark
Aşırı Güven	Kadın ⁽¹⁾ Erkek ⁽²⁾	154 225	2,58 2,90	-4,644	,000	2>1
Aşırı İyimserlik	Kadın ⁽¹⁾ Erkek ⁽²⁾	154 225	2,76 2,93	-2,953	,003	2>1
Kayıptan Kaçınma	Kadın ⁽¹⁾ Erkek ⁽²⁾	154 225	3,25 3,18	1,218	,224	-
Kendini Onaylatma	Kadın ⁽¹⁾ Erkek ⁽²⁾	154 225	3,45 3,55	-1,505	,133	-
Sürü Davranışı	Kadın ⁽¹⁾ Erkek ⁽²⁾	154 225	3,40 3,35	,898	,370	-
Toplam Davranışsal Finans	Kadın ⁽¹⁾ Erkek ⁽²⁾	154 225	3,09 3,18	-2,659	,008	2>1

Tablo 18.' de yer alan sonuçlara göre, kadın ve erkek akademisyenlerin aşırı güven ve aşırı iyimserlik eğilimleri arasında anlamlı bir fark vardır. Erkek akademisyenler kadın akademisyenlere göre daha fazla aşırı güven eğilimi ve aşırı iyimserlik eğilimi göstermektedir. T-Testi ortalamalarından da anlaşıldığı üzere erkeklerin (2,90) aşırı güven eğilimleri kadınlara (2,58) göre daha yüksektir. Ayrıca erkeklerin (2,93) aşırı iyimserlik eğilimleri kadınlara (2,76) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkekler kadınlara oranla yatırımlarında daha fazla davranışsal önyargılar sergilemekte ve böylece irrasyonel davranışlar göstermektedir. Bu durum

erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha yüksek finansal okuryazar olması ile de ilişkilendirilebilir.

Yapılan T-Testi sonuçlarına göre akademisyenlerin davranışsal önyargıları cinsiyete göre farklılık göstermekte olup H_{1a} hipotezi kabul edilmiştir. Yapılan bu çalışma Ateş (2014) ve Bağlıoğlu (2019)' nun çalışmaları ile benzer sonuçlar tespit etmiştir.

Tablo 19: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Mean	t	Sig.(2-teiled)	Fark
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	Kadın ⁽¹⁾	154	2,90	-4,642	,000	2>1
	Erkek ⁽²⁾	225	3,37			
Finansal Bilgi	Kadın ⁽¹⁾	154	3,80	-3,902	,000	2>1
	Erkek ⁽²⁾	225	3,98			
Finansal Tutum	Kadın ⁽¹⁾	154	4,22	-,705	,482	-
	Erkek ⁽²⁾	225	4,26			
Finansal Davranış	Kadın ⁽¹⁾	154	3,88	-,469	,639	-
	Erkek ⁽²⁾	225	3,90			
Toplam Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Kadın ⁽¹⁾	154	3,93	-2,033	,043	2>1
	Erkek ⁽²⁾	225	4,01			

Tablo 19.' da görüldüğü üzere, kadın ve erkekler akademisyenlerin temel finansal kavramlar bilgi düzeyi ve finansal bilgi boyutu arasında anlamlı bir farklılık vardır. Erkek akademisyenler (4,01) kadın akademisyenlere (3,93) göre daha fazla finansal okuryazardır. Finansal okuryazarlık ve cinsiyet arasındaki farklılığı inceleyen çalışmalarda da erkek katılımcıların kadın katılımcılara kıyasla finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bunun nedeni erkeklerin kadınlara oranla finansal konularda ilgisinin ve isteğinin daha fazla olması ile ilişkilendirilebilir.

Yapılan T-Testi sonuçlarına göre akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyi cinsiyete göre farklılık göstermekte olup H_{2a} kabul edilmiştir. Bu çalışma Ergün vd., (2014), Kılıç (2016) ve Bağlıoğlu (2019)' nun çalışmaları ile benzer sonuçlar göstermiştir.

Tablo 20: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Medeni Hale Göre T-Testi Sonuçları

Önyargılar	Medeni Hal	N	Mean	t	Sig.(2-teiled)	Fark
Aşırı Güven	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	2,76 2,79	-,357	,721	-
Aşırı İyimserlik	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	2,86 2,88	-,362	,718	-
Kayıptan Kaçınma	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,18 3,27	-1,234	,219	-
Kendini Onaylatma	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,50 3,54	-,566	,572	-
Sürü Davranışı	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,37 3,39	-,293	,770	-
Toplam Davranışsal Finans	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,13 3,17	-,984	,326	-

Çalışmaya katılan akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sebeple H_{1c} hipotezi reddedilmiştir. Bu çalışma, Doğan ve Faikoğlu (2016), Altaş (2019) ve Başcı vd., (2020)'nin çalışmaları ile benzer sonuçlar göstermiştir.

Tablo 21: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Medeni Hale Göre T-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	Mean	t	Sig.(2-teiled)	Fark
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,21 3,11	,801	,424	-
Finansal Bilgi	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,96 3,79	3,153	,002	1>2
Finansal Tutum	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	4,24 4,24	-,058	,954	-
Finansal Davranış	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,89 3,89	-,048	,962	-
Toplam Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Evli ⁽¹⁾ Bekar ⁽²⁾	274 105	3,99 3,94	1,235	,218	-

Tablo 21.' de görüldüğü üzere, evli ve bekar akademisyenlerin finansal bilgi boyutu arasında anlamlı farklılık vardır. Medeni durumu evli olan akademisyenlerin bekar akademisyenlere göre daha fazla finansal bilgiye sahip olduğu söylenebilir. Fakat toplam finansal okuryazarlık düzeyine bakıldığında finansal okuryazarlık düzeyleri ile evli ve bekar olma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sebeple H_{2c} hipotezi reddedilmiştir. Yapılan bu çalışma, Doğan ve Faikoğlu (2016)'nın çalışmaları ile benzer sonuçlar göstermektedir.

3.3.3.2. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Bulguları

Ankete katılan akademisyenlerin davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile yaş, unvan, gelir ve görev yaptığı birim arasındaki ilişkiler ANOVA testi ile analiz edilmiştir. ANOVA testi sonuçları açısından alt kategorilerde meydana gelen gruplar arası anlamlı farklılıklar için Post Hoc testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Çalışmanın hipotezlerine yeniden değinilmiş olup analiz sonuçları ise Tablo 22., Tablo 23., Tablo 24., Tablo 25., Tablo 26., Tablo 27., Tablo 28. ve Tablo 29.'da gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

H₀: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermemektedir.

H₁: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H_{1b}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{1d}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları unvana göre farklılık göstermektedir.

H_{1e}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları gelire göre farklılık göstermektedir.

H_{1f}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları görev yaptığı birime göre farklılık göstermektedir.

H₀: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermemektedir.

H₂: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

H_{2b}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yaşa göre farklılık göstermektedir.

H_{2d}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri unvana göre farklılık göstermektedir.

H_{2e}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri gelire göre farklılık göstermektedir.

H_{2f}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri görev yaptığı birime göre farklılık göstermektedir.

Tablo 22: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Önyargılar	Yaş Grupları	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Aşırı Güven	22-30 ⁽¹⁾	71	2,62	0,69	1,540	,204	-
	31-40 ⁽²⁾	163	2,82	0,64			
	41-50 ⁽³⁾	96	2,78	0,68			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	2,82	0,67			
Aşırı İyimserlik	22-30 ⁽¹⁾	71	2,88	0,53	1,480	,220	-
	31-40 ⁽²⁾	163	2,90	0,56			
	41-50 ⁽³⁾	96	2,77	0,59			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	2,94	0,58			
Kayıptan Kaçınma	22-30 ⁽¹⁾	71	3,24	0,57	3,250	,022	2 ve 4 >3
	31-40 ⁽²⁾	163	3,28	0,55			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,06	0,58			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	3,27	0,66			
Kendini Onaylatma	22-30 ⁽¹⁾	71	3,45	0,61	3,5590	,014	2 ve 4 >3
	31-40 ⁽²⁾	163	3,60	0,60			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,37	0,62			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	3,60	0,59			
Sürü Davranışı	22-30 ⁽¹⁾	71	3,46	0,52	1,740	,158	-
	31-40 ⁽²⁾	163	3,40	0,55			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,29	0,50			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	3,33	0,61			
Toplam Davranışsal Finans	22-30 ⁽¹⁾	71	3,13	0,33	3,981	,008	2 ve 4 >3
	31-40 ⁽²⁾	163	3,20	0,35			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,05	0,35			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	3,19	0,34			

Tablo 22.' de yer alan veriler incelendiğinde; akademisyenlerin yaş grupları ile kayıptan kaçınma ve kendini onaylatma eğilimleri farklılaşmaktadır. 31-40 ve 51 ve üstü yaş grubunda olan katılımcılar 41-50 yaş grubunda olan katılımcılara göre daha fazla kayıptan kaçınma ve kendini onaylatma eğilimi göstermektedir.

Yapılan ANOVA test sonuçlarına göre akademisyenlerin davranışsal önyargıları yaş gruplarına göre istatistiki açıdan farklılaşmakta olup, H_{1b} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 23: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Yaş Grupları	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	22-30 ⁽¹⁾	71	2,97	0,90	3,054	,028	4> 1
	31-40 ⁽²⁾	163	3,21	0,97			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,12	1,08			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	3,52	0,98			
Finansal Bilgi	22-30 ⁽¹⁾	71	3,74	0,40	5,894	,001	4> 1
	31-40 ⁽²⁾	163	3,93	0,47			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,92	0,43			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	4,07	0,41			
Finansal Tutum	22-30 ⁽¹⁾	71	4,11	0,45	4,894	,002	2> 1
	31-40 ⁽²⁾	163	4,34	0,51			
	41-50 ⁽³⁾	96	4,17	0,43			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	4,27	0,44			
Finansal Davranış	22-30 ⁽¹⁾	71	3,76	0,40	3,571	,014	4> 1
	31-40 ⁽²⁾	163	3,92	0,43			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,88	0,44			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	3,99	0,39			
Toplam Finansal Okuryazarlık Düzeyi	22-30 ⁽¹⁾	71	3,83	0,33	6,216	,000	4> 1
	31-40 ⁽²⁾	163	4,02	0,37			
	41-50 ⁽³⁾	96	3,96	0,36			
	51 ve üstü ⁽⁴⁾	49	4,08	0,34			

Akademisyenlerin yaş grupları ile temel finansal kavramlar bilgi düzeyi, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış boyutları farklılaşmaktadır. 51 ve üstü yaş grubunda olan akademisyenler 22-30 yaş grubunda olan akademisyenlere göre daha fazla temel finansal kavram bilgisine, finansal bilgiye ve finansal davranışa sahiptir. 31-40 yaş grubunda olan akademisyenler 22-30 yaş grubunda olan akademisyenlere göre daha fazla finansal tutuma sahiptir. Bu sonuçlar akademisyenlerin yaşları arttıkça finans alanında bilgi ve tecrübelerinin artmasına ve böylece finansal okuryazarlık düzeylerinde artış olabileceği ile ilişkilendirilebilir.

Yapılan ANOVA test sonuçlarına göre akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yaş gruplarına göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır. Bu nedenle H_{2b} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 24: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Unvana Göre ANOVA Sonuçları

Önyargılar	Unvan	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Aşırı Güven	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	2,74	0,53	1,054	,390	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	2,89	0,82			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	2,64	0,67			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	2,65	0,68			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	2,75	0,70			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	2,80	0,65			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	2,95	0,72			
Aşırı İyimserlik	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	2,86	0,53	2,189	,043	2, 4 ve 7 > 3 ve 5
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,00	0,65			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	2,74	0,50			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,17	0,53			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	2,78	0,58			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	2,89	0,56			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,02	0,53			
Kayıptan Kaçınma	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,05	0,54	4,317	,000	2 ve 4 > 1 ve 3
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,57	0,48			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,06	0,55			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,44	0,52			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,20	0,56			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,33	0,51			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,29	0,73			
Kendini Onaylatma	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,51	0,56	1,617	,141	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,71	0,61			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,28	0,70			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,55	0,44			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,54	0,60			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,49	0,64			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,58	0,60			
Sürü Davranışı	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,29	0,56	1,395	,216	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,40	0,52			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,34	0,50			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,69	0,39			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,36	0,45			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,47	0,59			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,38	0,67			
Toplam Davranışsal Finans	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,09	0,29	3,689	,001	2 ve 4 > 1 ve 3
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,31	0,34			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,01	0,34			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,30	0,27			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,12	0,34			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,20	0,37			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,24	0,40			

Akademisyenlerin akademik unvanları ile aşırı iyimserlik ve kayıptan kaçınma eğilimleri farklılaşmaktadır.

Öğretim Görevlisi Doktor, Araştırma Görevlisi Doktor ve Profesör Doktor unvanına sahip olan katılımcılar Araştırma Görevlisi ve Doktor Öğretim Üyesine göre

daha fazla aşırı iyimserlik eğilimi göstermektedir. Öğretim Görevlisi Doktor ve Araştırma Görevlisi Doktor unvanına sahip olan katılımcılar Öğretim Görevlisi ve Araştırma Görevlisine göre daha fazla kayıptan kaçınma eğilimi göstermektedir.

Akademisyenlerin unvanları yükseldikçe duygularının ve sezgilerinin etkisinde kalmasına ve davranışsal önyargılar sergileyerek irrasyonel kararlar vermelerine neden olduğu söylenebilir. Yapılan ANOVA test sonuçlarına göre akademisyenlerin davranışsal önyargıları akademik unvana göre farklılaşmakta olup H_{1d} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 25: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Unvana Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Unvan	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,24	0,96	1,520	,170	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,11	1,14			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	2,85	0,95			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,02	0,67			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,25	1,04			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,06	1,00			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,43	0,97			
Finansal Bilgi	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,93	0,46	1,621	,140	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,88	0,46			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,79	0,43			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,74	0,27			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,94	0,45			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,88	0,49			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	4,05	0,41			
Finansal Tutum	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	4,26	0,49	1,169	,322	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	4,24	0,50			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	4,33	0,48			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	4,02	0,05			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	4,27	0,44			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	4,21	0,52			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	4,13	0,53			
Finansal Davranış	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,88	0,45	1,245	,282	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,89	0,44			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,84	0,39			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,76	0,05			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	3,96	0,41			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,79	0,52			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	3,92	0,39			
Toplam Finansal Okuryazarlık Düzeyi	Öğr. Gör. ⁽¹⁾	96	3,99	0,37	1,120	,350	-
	Öğr. Gör. Dr. ⁽²⁾	26	3,97	0,41			
	Arş. Gör. ⁽³⁾	41	3,94	0,32			
	Arş. Gör. Dr. ⁽⁴⁾	13	3,82	0,10			
	Dr. Öğr. Üyesi ⁽⁵⁾	112	4,03	0,35			
	Doç. Dr. ⁽⁶⁾	51	3,92	0,43			
	Prof. Dr. ⁽⁷⁾	40	4,01	0,34			

Bu çalışmada ankete katılan akademisyenlerin, finansal okuryazarlık düzeyleri ile akademik unvanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sebeple H_{2d} hipotezi reddedilmiştir. Bu çalışma, Bağlıoğlu (2019)'nun çalışması ile benzer sonuçlar göstermiştir.

Tablo 26: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Gelire Göre ANOVA Sonuçları

Önyargılar	Gelir	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Aşırı Güven	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	2,71	0,62	1,335	,263	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	2,80	0,71			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	2,70	0,68			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	2,88	0,63			
Aşırı İyimserlik	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	2,86	0,51	,941	,421	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	2,91	0,59			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	2,77	0,55			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	2,88	0,60			
Kayıptan Kaçınma	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,14	0,54	1,706	,165	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,29	0,61			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,15	0,53			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	3,25	0,62			
Kendini Onaylatma	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,51	0,59	,404	,750	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,56	0,62			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,46	0,60			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	3,48	0,62			
Sürü Davranışı	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,42	0,51	,844	,471	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,38	0,57			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,29	0,43			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	3,36	0,60			
Toplam Davranışsal Finans	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,13	0,29	1,740	,158	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,19	0,39			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,08	0,29			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	3,17	0,38			

Tablo 26.'daki veriler incelendiğinde, akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu nedenle H_{1e} hipotezi reddedilmiştir. Bu çalışma, Yıldız (2019)'ın çalışması ile benzer sonuçlar göstermiştir.

Tablo 27: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Gelire Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Gelir	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,06	0,95	1,019	,384	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,23	1,00			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,17	1,08			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	3,30	0,98			
Finansal Bilgi	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,86	0,43	1,874	,133	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,92	0,44			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,88	0,44			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	4,01	0,48			
Finansal Tutum	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	4,24	0,48	,660	,577	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	4,29	0,47			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	4,19	0,43			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	4,22	0,53			
Finansal Davranış	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,87	0,42	,675	,568	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,86	0,42			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,92	0,44			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	3,94	0,44			
Toplam Finansal Okuryazarlık Düzeyi	4.500-7.500 TL ⁽¹⁾	119	3,95	0,35	,684	,562	-
	7.501-8.500 TL ⁽²⁾	118	3,98	0,36			
	8.501-10.000 TL ⁽³⁾	70	3,97	0,35			
	10.001 TL ve üstü ⁽⁴⁾	72	4,03	0,39			

Tablo 27.'de yer alan verilere göre, akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile gelir grupları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu nedenle H_{2e} hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 28: Akademisyenlerin Davranışsal Önyargıları ile Görev Yapılan Birime Göre ANOVA Sonuçları

Önyargılar	Görev Birimi	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Aşırı Güven	İİBF ⁽¹⁾	48	3,01	0,69	1,938	,007	1, 16 ve 21> 2,8 ve 11
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	2,36	0,52			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	2,95	0,65			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	2,55	0,62			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	2,75	0,65			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	2,86	0,65			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	2,91	0,77			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	2,46	0,57			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	2,83	0,58			
	Dev. Konservatuarı ⁽¹⁰⁾	7	2,60	0,69			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	2,36	0,72			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	2,69	0,64			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	2,77	0,60			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	2,85	0,65			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	2,55	0,32			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	3,07	0,68			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	2,84	0,88			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	2,97	0,80			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	2,79	0,79			

	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	2,82	0,58			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,02	0,50			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	2,84	0,26			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	2,90	0,29			
Aşırı İyimserlik	İİBF ⁽¹⁾	48	3,01	0,54	1,623	,039	6, 16 ve 17> 8 ve 13
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	2,76	0,51			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	2,90	0,55			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	2,83	0,50			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	2,94	0,42			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,07	0,46			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,00	0,61			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	2,51	0,56			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,00	0,47			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	2,82	0,42			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	2,67	0,68			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	2,67	0,57			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	2,62	0,55			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	2,65	0,28			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	2,95	0,41			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	3,07	0,60			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	3,07	0,67			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	3,04	0,67			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,00	0,64			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	2,69	0,72			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,04	0,65			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	3,03	0,47			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	2,81	0,25			
Kayıptan Kaçınma	İİBF ⁽¹⁾	48	3,20	0,56	,832	,685	-
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	3,018	0,53			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,42	0,71			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	3,02	0,63			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,35	0,57			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,32	0,50			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,22	0,51			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	3,27	0,53			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,20	0,86			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,39	0,28			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	3,33	0,39			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	3,13	0,37			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	3,16	0,57			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,30	0,20			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,25	0,46			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	3,28	0,66			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	3,21	0,80			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	3,08	0,70			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	2,97	0,59			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	3,07	0,51			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,09	0,66			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	2,81	0,45			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,18	0,37			
Kendini Onaylatma	İİBF ⁽¹⁾	48	3,68	0,47	2,133	,002	16, 21 ve 22> 4 ve 8
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	3,37	0,60			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,44	0,69			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	3,23	0,61			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,42	0,68			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,67	0,63			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,54	0,53			
		22	3,12	0,63			

	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	12	3,68	0,30			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	7	3,71	0,22			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	17	3,30	0,74			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	13	3,36	0,49			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	28	3,47	0,62			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	5	3,55	0,32			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,50	0,46			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	7	4,07	0,34			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	13	3,75	0,61			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	12	3,81	0,68			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	11	3,56	0,77			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	13	3,36	0,47			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	11	3,86	0,62			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	8	3,87	0,48			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	3,31	0,32			
	Pazar MYO ⁽²³⁾						
Sürü Davranışı	İİBF ⁽¹⁾	48	3,32	0,54			
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	3,46	0,48			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,28	0,70			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	3,31	0,54			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,51	0,38			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,19	0,55			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,50	0,43			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	3,30	0,59			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,27	0,56			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,57	0,47			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	3,19	0,70			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	3,53	0,41	1,022	,436	-
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	3,42	0,42			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,50	0,46			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,65	0,51			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	3,32	0,27			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	3,75	0,64			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	3,35	0,66			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,52	0,45			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	3,30	0,32			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,43	0,65			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	3,18	0,45			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,25	0,37			
Toplam Davranışsal Finans	İİBF ⁽¹⁾	48	3,25	0,36			
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	3,03	0,25			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,20	0,39			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	2,99	0,34			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,19	0,36			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,22	0,34			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,23	0,28			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	2,93	0,36			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,20	0,33			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,22	0,29	1,831	,013	1,16,18 ve 21>4,8 ve 11
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	2,97	0,37			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	3,08	0,28			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	3,09	0,27			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,17	0,18			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,18	0,18			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	3,36	0,31			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	3,32	0,58			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	3,25	0,46			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,17	0,28			

	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	3,05	0,23			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,29	0,28			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	3,15	0,20			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,09	0,14			

Akademisyenlerin görev yaptıkları birim ile aşırı güven, aşırı iyimserlik ve kendini onaylatma eğilimleri farklılaşmaktadır.

- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu ve Artova Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenler, Eğitim Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Tıp Fakültesinde görev yapan akademisyenlere göre daha fazla aşırı güven eğilimi göstermektedir.
- Tokat Meslek Yüksekokulu, Reşadiye Meslek Yüksekokulu ve Spor Bilimleri Fakültesinde görev yapan akademisler, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesine göre daha fazla aşırı iyimserlik eğilimi göstermektedir.
- Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Artova Meslek Yüksekokulu ve Niksar Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenler, İslami İlimler Fakültesi ve Sağlık Bilimleri Fakültesinde görev yapan akademisyenlere göre daha fazla kendini onaylatma eğilimi göstermektedir.
- Toplam davranışsal finans önyargılar açısından bakıldığında; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Turhal Meslek Yüksekokulu ve Artova Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenler, İslami İlimler Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Tıp Fakültesinde görev yapan akademisyenlere göre daha fazla davranışsal önyargılar sergilediği tespit edilmiştir.

Yapılan ANOVA test sonuçlarına göre akademisyenlerin göstermiş oldukları davranışsal önyargıları görev yaptıkları birime göre farklılaşmaktadır. Bu nedenle H_{1f} hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 29: Akademisyenlerin Finansal Okuryazarlık Düzeyleri ile Görev Yapılan Birime Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Görev Birimi	N	Mean	Standart Sapma	F	Sig.	Fark
Temel Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyi	İİBF ⁽¹⁾	48	4,00	0,76	6,827	,000	1>15
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	2,74	0,61			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,31	1,02			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	2,58	0,86			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,22	0,98			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,52	1,14			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,72	0,72			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	2,37	0,75			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,60	0,87			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,12	0,73			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	2,77	0,81			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	2,47	0,66			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	2,66	0,81			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,07	0,68			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	2,31	0,83			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	3,64	0,88			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	2,56	0,75			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	3,78	1,04			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,37	0,98			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	3,79	0,89			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,38	0,83			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	3,91	1,01			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	2,58	1,00			
Finansal Bilgi	İİBF ⁽¹⁾	48	4,12	0,50	2,059	,004	1,7,16,18,20 ve 21>8 ve 23
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	3,98	0,46			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,99	0,44			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	3,79	0,43			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,80	0,39			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	4,02	0,45			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	4,10	0,39			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	3,59	0,37			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,92	0,49			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,84	0,35			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	3,81	0,49			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	3,68	0,27			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	3,78	0,32			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,82	0,14			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,88	0,44			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	4,20	0,39			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	3,96	0,46			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	4,05	0,40			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,87	0,48			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	4,19	0,43			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	4,16	0,48			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	4,02	0,47			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,65	0,52			
Finansal Tutum	İİBF ⁽¹⁾	48	4,17	0,48	1,854	,012	2,16,20 ve 21>15 ve 23
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	4,31	0,62			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	4,26	0,39			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	4,10	0,41			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	4,17	0,33			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	4,29	0,42			

	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	4,27	0,38			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	4,20	0,56			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	4,32	0,52			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	4,06	0,29			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	4,27	0,53			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	4,00	0,24			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	4,13	0,49			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	4,45	0,63			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,97	0,50			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	4,55	0,40			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	4,48	0,44			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	4,42	0,46			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	4,06	0,49			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	4,53	0,51			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	4,61	0,38			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	4,41	0,37			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,89	0,53			
Finansal Davranış	İİBF ⁽¹⁾	48	3,88	0,41	1,134	,307	-
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	4,01	0,52			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	3,97	0,44			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	3,87	0,33			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,89	0,39			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	3,90	0,54			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	3,91	0,46			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	3,94	0,46			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	3,89	0,63			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,83	0,33			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	3,91	0,41			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	3,60	0,27			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	3,68	0,38			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	3,92	0,44			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,64	0,58			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	4,00	0,39			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	3,93	0,24			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	3,89	0,30			
	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,74	0,31			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	4,08	0,46			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	3,95	0,48			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	4,08	0,38			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,78	0,39			
Toplam Finansal Okuryazarlık Düzeyi	İİBF ⁽¹⁾	48	4,21	0,40	1,827	,014	1,16,20 ve 21> 12,13,15 ve 23
	Eğitim F. ⁽²⁾	29	4,07	0,41			
	Ziraat F. ⁽³⁾	35	4,04	0,35			
	İslami İlimler F. ⁽⁴⁾	20	3,90	0,29			
	Mühendislik F. ⁽⁵⁾	22	3,92	0,28			
	Tokat MYO ⁽⁶⁾	21	4,03	0,44			
	Zile MYO ⁽⁷⁾	12	4,06	0,35			
	Sağ. Bil. F. ⁽⁸⁾	22	3,88	0,38			
	Erbaa MYO ⁽⁹⁾	12	4,00	0,39			
	Dev. Konservatuvarı ⁽¹⁰⁾	7	3,89	0,31			
	Tıp F. ⁽¹¹⁾	17	3,96	0,40			
	Diş Hek. F. ⁽¹²⁾	13	3,72	0,14			
	Fen Edebiyat F. ⁽¹³⁾	28	3,82	0,32			
	Güzel Sanatlar F. ⁽¹⁴⁾	5	4,01	0,33			
	Yab. Dil. MYO ⁽¹⁵⁾	5	3,80	0,48			
	Reşadiye MYO ⁽¹⁶⁾	7	4,19	0,35			
	Spor Bil. F. ⁽¹⁷⁾	13	4,07	0,30			
	Turhal MYO ⁽¹⁸⁾	12	4,07	0,22			

	Turhal Uyg. Bil. F. ⁽¹⁹⁾	11	3,86	0,27			
	Almus MYO ⁽²⁰⁾	13	4,22	0,41			
	Artova MYO ⁽²¹⁾	11	4,17	0,31			
	Niksar MYO ⁽²²⁾	8	4,14	0,36			
	Pazar MYO ⁽²³⁾	8	3,76	0,34			

Akademisyenlerin görev yaptıkları birim ile temel finansal kavramlar bilgi düzeyi, finansal bilgi ve finansal tutum boyutları farklılaşmaktadır.

- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde görev yapan akademisyenler, Yabancı Diller Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenlere göre daha fazla temel finansal kavramlar bilgi düzeyine sahiptir.
- İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Zile Meslek Yüksekokulu, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Turhal Meslek Yüksekokulu, Almus Meslek Yüksekokulu ve Artova Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenler, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Pazar Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenlere göre daha fazla finansal bilgiye sahiptir.
- Eğitim Fakültesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Almus Meslek Yüksekokulu ve Artova Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenler, Yabancı Diller Meslek Yüksekokulu ve Pazar Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenlere göre daha fazla finansal tutuma sahiptir.
- Toplam finansal okuryazarlık düzeyine bakıldığında; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Almus Meslek Yüksekokulu ve Artova Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenler, Diş Hekimliği Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Yabancı Diller Meslek Yüksekokulu ve Pazar Meslek Yüksekokulunda görev yapan akademisyenlere göre daha fazla finansal okuryazarlardır.

Yapılan ANOVA test sonuçlarına göre, akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri görev yaptıkları birime göre farklılaşmaktadır. Bu nedenle H_{2f} hipotezi kabul edilmiştir.

Akademisyenlerin davranışsal önyargılarının ve finansal okuryazarlık düzeylerinin görev birimlerine göre farklılaşmasının nedeni; söz konusu akademisyenlerin temel ilgi alanlarının ve görev birimlerindeki eğitim programlarının finans ağırlıklı olmasından ötürü daha fazla finansal okuryazar olabileceği ve bu durum

onların davranışsal önyargılardan etkilenmelerine neden olabileceği böylelikle hatalı ve irrasyonel kararlar vermeleri ile ilişkilendirilebilir.

3.3.3.3. Korelasyon Analizi Bulguları

Ankete katılan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yönünü ve şiddetini tespit etmek için korelasyon analizi uygulanmıştır. Çalışmanın hipotezlerine yeniden değinilmiş olup analiz sonuçları ise Tablo 30.'da gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

H₀: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki yoktur.

H₃: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3a}: Akademisyenlerin aşırı güven eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3b}: Akademisyenlerin aşırı iyimserlik eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3c}: Akademisyenlerin kayıptan kaçınma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3d}: Akademisyenlerin kendini onaylatma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

H_{3e}: Akademisyenlerin sürü davranışı eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.

Tablo 30: Davranışsal Önyargılar ile Finansal Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişki: Korelasyon Analizi Sonuçları

Önyargılar		Finansal Okuryazarlık
Aşırı Güven	r p	,177** ,001
Aşırı İyimserlik	r p	,171** ,001
Kayıptan Kaçınma	r p	,045 ,382
Kendini Onaylatma	r p	,242** ,000
Sürü Davranışı	r p	,006 ,912
Toplam Davranışsal Finans	r p	,224** ,000

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

İlgili tabloda yer alan “r” değeri değişkenler arasındaki ilişki düzeyini gösterirken “p” değeri ise değişkenler arasındaki anlamlılık değerini göstermektedir.

Değişkenler arasındaki ilişki düzeyi (r değeri);

- 0,00 ile 0,25 arası çok zayıf ilişki,
- 0,26 ile 0,49 arası zayıf ilişki,
- 0,50 ile 0,69 arası orta ilişki
- 0,70 ile 0,89 arası yüksek ilişki,
- 0,90 ile 1,00 arası çok yüksek ilişki olarak yorumlanmaktadır (Bağlıoğlu, 2019: 67).

Tablo 30.’daki korelasyon analizi sonuçlarına göre;

- Aşırı güven eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ve çok zayıf ilişki vardır ($r = 0,177$, $p < 0,05$).
- Aşırı iyimserlik eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ve çok zayıf ilişki vardır ($r = 0,171$, $p < 0,05$).

- Kendini onaylatma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ve çok zayıf ilişki vardır ($r= 0,242$, $p<0,05$).
- Toplam davranışsal finans ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ve çok zayıf ilişki vardır ($r= 0,224$, $p<0,05$).

Korelasyon analizine göre kayıptan kaçınma eğilimi ($r= 0,045$, $p>0,05$) ve sürü davranışı eğilimi ($r= 0,006$, $p>0,05$) ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerin yatırım kararlarında sergilemiş oldukları davranışsal eğilimler ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı korelasyon analizi ile test edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif yönlü ve çok zayıf bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Değişkenler arasındaki pozitif yönlü bir ilişkinin var olması söz konusu iki değişkenin birlikte değiştiğini göstermektedir. Diğer bir ifade ile akademisyenlerin davranışsal eğilimleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri birlikte artmakta veya azalmaktadır. Yani, akademisyenlerin 1 birimlik finansal okuryazarlık düzeylerinin artması 0,177 aşırı güven, 0,171 aşırı iyimserlik, 0,242 kendini onaylatma ve 0,224 birim toplam davranışsal finans eğilimlerini arttırmaktadır. Sonuç olarak akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yatırım kararlarında sergilemiş oldukları davranışsal eğilimler ile zayıf ilişkilidir. Yapılan korelasyon analizine göre; H_3 , H_{3a} , H_{3b} ve H_{3d} hipotezleri kabul edilirken, H_{3c} ve H_{3e} hipotezlerinin p değerleri 0,05'den büyük olduğu için ilgili hipotezler reddedilmiştir. Bu çalışma, Kılınç (2018) ve Bağlıoğlu (2019)'nun çalışmaları ile benzer sonuçlar tespit etmiştir.

3.3.3.4. Regresyon Analizi Bulguları

Çalışmaya katılan Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile davranışsal önyargıları arasındaki neden sonuç ilişkisini tespit etmek amacı ile basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Basit doğrusal regresyon modeli aşağıdaki gibidir.

$$y=a+b*x$$

- y = Bağımlı Değişken (Davranışsal Finans Önyargıları)
- x = Bağımsız Değişken (Finansal Okuryazarlık Düzeyi)
- a = Sabit Katsayısı (Sabit B Değeri)
- b = Bağımsız Değişken Katsayısı (Finansal Okuryazarlık Düzeyi B Değeri)

Korelasyon analizi sonuçlarına göre kayıptan kaçınma eğilimi ve sürü davranışı eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında ilişki bulunamadığı için H_{4c} ve H_{4e} hipotezleri regresyon analizine dahil edilmemişlerdir. Çalışmanın hipotezlerine yeniden değinilmiş olup analiz sonuçları ise Tablo 31., Tablo 32., Tablo 33. ve Tablo 34.'de gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

H₀: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal önyargılarını etkilememektedir.

H₄: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal önyargılarını etkilemektedir.

H_{4a}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı güven eğilimini etkilemektedir.

H_{4b}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı iyimserlik eğilimini etkilemektedir.

H_{4d}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri kendini onaylatma eğilimini etkilemektedir.

Tablo 31: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Davranışsal Önyargılar Üzerine Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	t	Sig.	F	R ²
Toplam Davranışsal Finans	Sabit	2,303	12,063	,000	19,861	,048
	Finansal Okuryazarlık Düzeyi	0,213	4,457	,000		

Finansal okuryazarlık düzeyi ile çalışmada incelenen toplam davranışsal finans önyargıları arasındaki neden sonuç ilişkisini tespit etmek üzere yapılan regresyon analizi

istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=19,861$, $Sig.<0,05$). Bu nedenle H_4 hipotezi kabul edilmiştir. Değişkenler arasındaki basit doğrusal ilişkiye ilişkin regresyon denklemi toplam davranışsal finans= $2,303+0,213*\text{finansal okuryazarlık düzeyi}$ şeklindedir. Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal finans önyargılarını %21,3 oranında etkilemektedir. Toplam davranışsal finans önyargısının belirleyicisi olarak finansal okuryazarlık düzeyinin açıklayıcı gücü olan R^2 değerine göre %4,8 oranı ile zayıf olduğu görülmektedir. Buna göre toplam davranışsal finanstaki %4,8’lik varyansın finansal okuryazarlık düzeylerine bağlı olduğu görülmektedir.

Tablo 32: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Aşırı Güven Üzerine Etkisi:
Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	t	Sig.	F	R ²
Aşırı Güven	Sabit	1,498	4,082	,000	12,190	,029
	Finansal Okuryazarlık Düzeyi	0,320	3,491	,001		

Finansal okuryazarlık düzeyi ile aşırı güven önyargısı arasındaki neden sonuç ilişkisini tespit etmek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F= 12,190$, $Sig.<0,05$). Bu nedenle H_{4a} hipotezi kabul edilmiştir. Değişkenler arasındaki basit doğrusal ilişkiye ilişkin regresyon denklemi aşırı güven eğilimi= $1,498+0,320*\text{finansal okuryazarlık düzeyi}$ şeklindedir. Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı güven önyargılarını %32 oranında etkilemektedir. Aşırı güven önyargısının belirleyicisi olarak finansal okuryazarlık düzeyinin açıklayıcı gücü olan R^2 değerine göre %2,9 oranı ile zayıf olduğu görülmektedir. Buna göre aşırı güven eğilimindeki %2,9’luk varyansın finansal okuryazarlık düzeylerine bağlı olduğu görülmektedir.

Tablo 33: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Aşırı İyimserlik Üzerine Etkisi:
Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	t	Sig.	F	R ²
Aşırı İyimserlik	Sabit	1,825	5,863	,000	11,328	,027
	Finansal Okuryazarlık Düzeyi	0,262	3,366	,001		

Finansal okuryazarlık düzeyi ile aşırı iyimserlik önyargısı arasındaki neden sonuç ilişkisini tespit etmek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F= 11,328$, Sig. $<0,05$). Bu nedenle H_{4b} hipotezi kabul edilmiştir. Değişkenler arasındaki basit doğrusal ilişkiye ilişkin regresyon denklemi aşırı iyimserlik eğilimi= $1,825+0,262 \cdot \text{finansal okuryazarlık düzeyi}$ şeklindedir. Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı iyimserlik önyargılarını %26,2 oranında etkilemektedir. Aşırı iyimserlik önyargısının belirleyicisi olarak finansal okuryazarlık düzeyinin açıklayıcı gücü olan R^2 değerine göre %2,7 oranı ile zayıf olduğu görülmektedir. Buna göre aşırı iyimserlik eğilimindeki %2,7'lik varyansın finansal okuryazarlık düzeylerine bağlı olduğu görülmektedir.

Tablo 34: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Kendini Onaylatma Üzerine Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	t	Sig.	F	R ²
Kendini Onaylatma	Sabit	1,916	5,769	,000	23,403	,056
	Finansal Okuryazarlık Düzeyi	0,402	4,838	,000		

Finansal okuryazarlık düzeyi ile kendini onaylatma önyargısı arasındaki neden sonuç ilişkisini tespit etmek üzere yapılan regresyon analizi istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F= 23,403$, Sig. $<0,05$). Bu nedenle H_{4d} hipotezi kabul edilmiştir. Değişkenler arasındaki basit doğrusal ilişkiye ilişkin regresyon denklemi kendini onaylatma eğilimi= $1,916+0,402 \cdot \text{finansal okuryazarlık düzeyi}$ şeklindedir. Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri kendini onaylatma önyargılarını %40,2 oranında etkilemektedir. Kendini onaylatma önyargısının belirleyicisi olarak finansal okuryazarlık düzeyinin açıklayıcı gücü olan R^2 değerine göre %5,6 oranı ile zayıf olduğu görülmektedir. Buna göre aşırı iyimserlik eğilimindeki %5,6'lık varyansın finansal okuryazarlık düzeylerine bağlı olduğu görülmektedir.

Regresyon analiz sonuçlarına göre akademisyenlerin finansal okuryazarlıkları artış gösterdikçe çok zayıf bir oranda duygularının ve sezgilerinin etkisi altında kalarak davranışsal önyargılar sergilemekte ve bu durum onları hatalı ve rasyonel olmayan kararlara sürükleyebileceği söylenebilir.

Yapılan analiz sonuçlarına göre 7 hipotez reddedilirken, 17 hipotez kabul edilmiştir. Çalışma kapsamında oluşturulan hipotezlerin genel değerlendirilmesi Tablo 35.' de verilmiştir.

Tablo 35: Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Hipotezler	Sonuçlar
H₁: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{1a}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{1b}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları yaşa göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{1c}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları medeni hale göre farklılık göstermektedir.	<u>Ret</u>
H_{1d}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları unvana göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{1e}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları gelire göre farklılık göstermektedir.	<u>Ret</u>
H_{1f}: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları görev yaptığı birime göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H₂: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{2a}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{2b}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yaşa göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H_{2c}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri medeni hale göre farklılık göstermektedir.	<u>Ret</u>
H_{2d}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri unvana göre farklılık göstermektedir.	<u>Ret</u>
H_{2e}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri gelire göre farklılık göstermektedir.	<u>Ret</u>
H_{2f}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri görev yaptığı birime göre farklılık göstermektedir.	<u>Kabul</u>
H₃: Akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.	<u>Kabul</u>

Tablo 35: (Devamı) Hipotezlerin Değerlendirilmesi

H_{3a}: Akademisyenlerin aşırı güven eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.	<u>Kabul</u>
H_{3b}: Akademisyenlerin aşırı iyimserlik eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.	<u>Kabul</u>
H_{3c}: Akademisyenlerin kayıptan kaçınma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.	<u>Ret</u>
H_{3d}: Akademisyenlerin kendini onaylatma eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.	<u>Kabul</u>
H_{3e}: Akademisyenlerin sürü davranışı eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında ilişki vardır.	<u>Ret</u>
H₄: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri davranışsal önyargılarını etkilemektedir.	<u>Kabul</u>
H_{4a}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı güven eğilimini etkilemektedir.	<u>Kabul</u>
H_{4b}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı iyimserlik eğilimini etkilemektedir.	<u>Kabul</u>
H_{4d}: Akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri kendini onaylatma eğilimini etkilemektedir.	<u>Kabul</u>

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı; Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personelinin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Ayrıca örnekleme yer alan üniversitenin fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında görevli akademik personelin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeylerinin benzer ve farklı noktalarının neler olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlara ek olarak, akademik personelin cinsiyet, unvan ve gelir durumu gibi demografik özellikleri ile davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada incelenen davranışsal önyargılar, temel finansal kavramlar, finansal bilgi, finansal tutum, finansal davranış ve demografik özellikler olmak üzere toplamda 71 soru içeren anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket online olarak akademik personele yönlendirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS paket programı ile analize tabi tutulmuştur. Çalışmanın güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alfa) ,907 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen veriler öncelikle frekans analizine tabi tutulmuştur, daha sonrasında ankette yer alan değişkenlerin aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır. Anketin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı ile ölçülmüş olup, Bağımsız İki Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi, Korelasyon ve Regresyon analizleri yapılmıştır. Ek olarak, ANOVA analizi sonuçları açısından alt kategorilerde oluşan gruplar arası anlamlı farklılıklar için de Post Hoc test istatistiklerinden LSD testi kullanılmıştır. Yapılmış olan tüm analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Çalışmaya katılan 379 akademik personelin demografik özellikleri incelendiğinde,

- Cinsiyete göre erkek katılımcıların,
- Yaş gruplarına göre 31-40 yaş aralığının,
- Medeni hal açısından evli olanların,
- Akademik unvan açısından Doktor Öğretim Üyelerinin,
- Gelir gruplarına göre 4.500-7.500 TL aralığının,
- Görev yapılan birime göre ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ziraat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi'nin ağırlıklı olduğu tespit edilmiştir.

Ankete katılan akademik personelin temel finansal kavramlar hakkında bilgi düzeyi incelendiğinde, ağırlıklı olarak Basit Faiz, Bileşik Faiz, Enflasyon, Paranın Zaman Değeri, Tahvil, Hisse Senedi, Halka Arz, Kar Payı, Döviz Kuru, İskonto ve Risk-Getiri sorularına biliyorum, Finansal Piyasalar sorusuna az biliyorum, Reel Faiz ve Otofinsanman sorularına ise bilmiyorum yanıtını vermişlerdir. Ankette katılımcılara yöneltilen şahsi finansal okuryazarlık düzeyine verdikleri cevap ise 4. seviye (iyi) olduğunu belirtmişlerdir. Temel finansal kavramlarla ilgili bilgi düzeyi sorularına verilen cevaplardan da anlaşılabileceği üzere akademisyenlerin şahsi finansal okuryazarlık düzeylerini 4. seviye olarak seçmeleri öngörülebilir bir durumdur.

Uygulanan T-Testi davranışsal finans önyargıları sonuçlarına göre, erkek akademisyenler kadın akademisyenlere göre daha fazla aşırı güven eğilimi ve aşırı iyimserlik eğilimi göstermektedir. Akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Uygulanan T-Testi finansal okuryazarlık sonuçlarına göre, erkek akademisyenler kadın akademisyenlere göre daha fazla finansal okuryazardır. Ankete katılan akademik personelin finansal okuryazarlık düzeyleri ile evli ve bekar olma durumları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. T-Testi sonuçlarına göre akademisyenlerin davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasındaki farklılığın nedeni; erkekler kadınlara kıyasla finansal yatırım konusunda daha bilgili, ilgili ve istekli olmalarından ötürü finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu finansal okuryazarlık alanındaki çalışmalarda da belirtilmiştir. Erkek katılımcılar için, yüksek olan finansal okuryazarlıklarına güvenebilecekleri ve yaptıkları yatırımlarda davranışsal önyargılardan etkilenecek hatalı ve irrasyonel kararlar verebilecekleri söylenebilir. ANOVA analizi davranışsal finans önyargıları sonuçları incelendiğinde, akademisyenlerin yaş grupları ile kendini onaylatma eğilimleri farklılaşmaktadır. Akademisyenlerin akademik unvanları ile aşırı iyimserlik ve kayıptan kaçınma eğilimleri farklılaşmaktadır. Akademisyenlerin görev yaptıkları birim ile aşırı güven, aşırı iyimserlik ve kendini onaylatma eğilimleri farklılaşmaktadır. Ek olarak, akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile gelir grupları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. ANOVA analizi finansal okuryazarlık sonuçları incelendiğinde, akademisyenlerin yaş grupları ile temel finansal kavramlar bilgi düzeyi, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış boyutları farklılaşmaktadır. Akademisyenlerin görev

yaptıkları birim ile temel finansal kavramlar bilgi düzeyi, finansal bilgi ve finansal tutum boyutları farklılaşmaktadır. Ayrıca akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile gelir grupları ve akademik unvanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır. Uygulanan T-Testi ve ANOVA analizi sonuçlarına göre, akademisyenlerin davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikleri arasında genel itibari ile anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir.

Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, aşırı güven eğilimi, aşırı iyimserlik eğilimi, kendini onaylatma eğilimi ve toplam davranışsal finans ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında pozitif yönlü ve çok zayıf ilişki tespit edilmiş olup, kayıptan kaçınma eğilimi ve sürü davranışı eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında ilişki bulunamamıştır. Değişkenler arasındaki pozitif yönlü bir ilişkinin var olması söz konusu iki değişkenin birlikte değiştiğini göstermektedir. Diğer bir ifade ile akademisyenlerin davranışsal eğilimleri ile finansal okuryazarlık düzeyleri birlikte artmakta veya azalmaktadır. Yani, akademisyenlerin 1 birimlik finansal okuryazarlık düzeylerinin artması 0,177 aşırı güven, 0,171 aşırı iyimserlik, 0,242 kendini onaylatma ve 0,224 birim toplam davranışsal finans eğilimlerini arttırmaktadır. Sonuç olarak akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yatırım kararlarında sergilemiş oldukları davranışsal eğilimler ile ilişkilidir.

Davranışsal önyargılar ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında neden sonuç ilişkisini tespit etmek amacı ile regresyon analizi uygulanmıştır. Ankete katılan akademik personelin kayıptan kaçınma eğilimi ve sürü davranışı eğilimi ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında ilişki bulunamadığı için H_{4c} ve H_{4e} hipotezleri regresyon analizine dahil edilmemişlerdir. Uygulanan regresyon analizi sonuçlarına göre, akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri toplam davranışsal finans önyargılarını %21,3 oranında etkilemektedir. Ayrıca akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri aşırı güven önyargılarını %32, aşırı iyimserlik önyargılarını %26,2 ve kendini onaylatma önyargılarını %40,2 oranında etkilemektedir. Sonuç olarak, akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri arttıkça çok zayıf bir oranda duygularının ve sezgilerinin etkisi altında kalarak davranışsal önyargılar sergilediği söylenebilir.

Akademisyenlerin davranışsal finans önyargıları ve finansal okuryazarlık düzeylerinin aritmetik ortalamaları incelendiğinde, davranışsal finans önyargılarının

toplam aritmetik ortalaması 3,15 olarak tespit edilmiş iken finansal okuryazarlık düzeylerinin toplam aritmetik ortalaması ise 3,80 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak, akademisyenlerin finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek olmasına rağmen yatırım kararlarında davranışsal önyargıların etkisi altında kaldığı tespit edilmiştir. Ek olarak, akademisyenlerin büyük bir kısmının finansal bilgi ve tutumlarının doğru yönde olmasına karşın, bazıları bu bilgi ve tutumları finansal davranış olarak gösterememektedir. Bu sebeplerden dolayı akademisyenlere davranışsal finans, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranış ile ilgili farkındalık yaratmak için eğitimler verilebilir.

Literatürde davranışsal finans ve finansal okuryazarlık alanını bir arada inceleyen Ateş (2014), Sezer ve Demir (2015), Doğan ve Faikoğlu (2016), Kılınç (2018), Bağlıoğlu (2019), Yıldız (2019) ve Erbaş (2020) çalışmalarına ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışma genel itibariyle bahsedilen çalışmalar ile benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde görev yapan akademisyenler yatırım kararlarını şekillendirirken davranışsal eğilimlerden mi yoksa finansal okuryazarlıklarından mı etkileniyorlar? Ayrıca akademisyenlerin finansal okuryazarlıkları artış gösterdikçe davranışsal eğilimlerinde artış olup olmadığı ve bu iki alanın birbirleri arasında bir ilişkinin var olup olmadığı bu çalışma için merak konusu haline gelmiştir. Bu sorulara yanıt aramak adına davranışsal finans ve finansal okuryazarlık alanı bir arada incelenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarından da anlaşılaacağı üzere akademisyenler, yatırım kararları alırken yüksek düzeyde finansal okuryazar olmalarına rağmen yine de davranışsal önyargıların etkisinde kalarak yatırım kararlarını şekillendirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca akademisyenlerin davranışsal önyargıları ile finansal okuryazarlık düzeyleri arasında pozitif ve çok zayıf bir ilişkinin var olduğunu bunlara ek olarak, akademisyenlerin 1 birimlik finansal okuryazarlık düzeylerinin artması 0,224 birim toplam davranışsal finans eğilimlerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

İleride yapılacak çalışmalara öneri olarak, yapılan bu çalışmada incelenen davranışsal önyargılar dışında diğer davranışsal önyargılar ile farklı örneklemlelere davranışsal finans ve finansal okuryazarlık alanını bir arada inceleyen yeni çalışmalar yapılabilir. Ayrıca çalışmanın ana kütlesi genişletilip Türkiye'deki tüm üniversitelerin akademik ve idari personeli dahil edilerek yeni bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ABREU, M., and MENDES, V. (2010). Financial Literacy and Portfolio Diversification. *Quantitative Finance*, 10(5), 515-528.
- AĞAÇ, S. (2020). *Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi: Batı Akdeniz Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AĞAN, B. (2017). *Davranışsal Finans Temelinde Finansal Yatırım Kararlarının Analizi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- AKHAN, N. E. (2013). Adım Adım Ekonomi Okuryazarlığı: Sosyal Bilgiler Dersleri İçin Alternatif Yollar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(14), 1-36.
- AKTAŞ, F. R. (2012). *Davranışsal Finans ve Yatırımcı Psikolojisi İMKB Üzerine Ampirik Bir Analiz*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- ALDEMİR, S. (2015). *Davranışsal Finans Açısından Yatırımcı Davranışlarının İncelenmesi: Tokat İli Örneği*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ALKAYA, A., ve YAĞLI, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık- Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-599.
- ALMENBERG, J., and SÖDERBERG, J. S. (2011). Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden. *Journal Of Pension Economics Finance*, 10(4), 585-598.
- AL-TAMİMİ, H. A., and KALLİ, A. A. (2009). Financial Literacy and Investment Decisions of UAE Investors. *The Journal of Risk Finance*, 10(5), 500-516.

- ALTAŞ, İ. (2019). *Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Davranışsal Finans Bağlamında Araştırılması*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ALTIN, A. (2018). *Davranışsal Finans Açısından Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarında Kültürün Etkisi: Isparta ve Burdur İllerinde Bir Uygulama*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ANGI, G. G., BEKÇİ, İ., ve KARATAŞ, Ö. N. (2016). Bireysel Hisse Senedi Yatırımcılarının Bilişsel Önyargıları Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 16(70), 171-192.
- ARSLAN, O. (2015). *Sermaye Varlıklarının Fiyatlandırılmasında Davranışsal Finans Modeli ve Borsa İstanbul'da Deneysel Bir Analiz*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ASHRAF, N., CAMERER, C. F., and LOEWENSTEIN, G. (2005). Adam Smith, Behavioral Economist. *Journal of Economic Perspectives*, 19(3), 131-145.
- ASLAN, R. (2016). *Bireysel Yatırımcıların Bireysel Yatırıma Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Ele Alınması: Şanlıurfa İline Bağlı Viranşehir İlçesi Örneği*. Mersin: Çag Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ASOY, E., ve SALDANLI, A. (2017). Yatırımcılar Rasyonel midir? BİST'te Aşırı Güven ve Aşırı Optimizm Ön Yargıları Üzerine Bir Çalışma. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 101-114.
- ATEŞ, A. (2007). *Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ATEŞ, S. (2014). *Finansal Okuryazarlık ve Davranışsal Önyargılar: Bireysel Hisse Senedi Yatırımcısı Üzerine Ampirik Bir Çalışma*. İstanbul: Galatasaray

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

AYDIN, Ü., ve AĞAN, B. (2016). Rasyonel Olmayan Kararların Finansal Yatırım Tercihleri Üzerindeki Etkisi: Davranışsal Finans Çerçevesinde Bir Uygulama. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 95-112.

AYTEKİN, Y. E. (2015). *Davranışsal Finans Kapsamında Bireysel Yatırımcıların İncelenmesi "Van İli Örneği"*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

BAĞLIOĞLU, A. (2019). *Akademik Personelin Finansal Okuryazarlık ve Finansal Davranış Analizi: Fırat Üniversitesi Örneği*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

BAKER, H. K., and NOFSİNGER, J. R. (2002). Psychological Biases of Investors. *Financial Services Review*, 11, 97-116.

BARAK, O. (2006). *Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri -İMKB'de Bir Uygulama-*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

BARBER, B. M., and ODEAN, T. (2001). Boys Will Be Boys: Gender, Overconfidence, And Common Stock Investment. *Quarterly Journal of Economics*, 116(1), 261-292.

BARMAKİ, N. (2015). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirleyeme Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile ve Tüketici Bilimleri, Doktora Tezi.

BAŞCI, E. S., KARACA, S. S., ve GÜLER, E. (2020). Yatırımcıların Demografik Özelliklerinin Yatırımcı Davranışına Etkileri. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 77-99.

- BAYAR, Y. (2012). *Davranışsal Finans Perspektifinden Küresel Finansal Krizin Yatırımcı Davranışlarına Etkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- BAYER, P. J., BERNHEİM, B. D., and SCHOLZ, J. K. (2008). The Effects of Financial Education in the Workplace: Evidence from a Survey of Employers. *Pensions & Investments*, 23, 1-43.
- BAYINDIRLI, M. Ö. (2020). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma Karabük Üniversitesi Örneği*. Karabük: Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BAYRAM, S. S. (2014). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal*, 2(2), 105-135.
- BAYSA, E. (2015). *Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BEDİROĞLU, K. (2019). *Finansal Okuryazarlık: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama*. Hatay: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BENJAMİN, D. J., and SHAPIRO, J. M. (2015). Does Cognitive Ability Reduce Psychological Bias? https://eml.berkeley.edu/~webfac/dellavigna/e218_sp05/benjamin.pdf , 06. 12. 2020, 1-42.
- BERNHEİM, B. D., and GARRETT, D. M. (2003). The Effects Of Financial Education In The Workplace: Evidence From A Survey Of Households. *Journal Of Public Economics*, 87(7-8), 1487-1519.

- BİÇER, E. B., ve ALTAN, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi . *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1501-1517.
- BİLGİN, Ş. (2018). *Rasyonel Olmayan Yatırımcı Davranışlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: TR-63 Bölgesinde Bireysel Yatırımcılar Üzerinde Ankete Dayalı Bir Değerlendirme*. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BODUR, Y. A. (2016). *Yatırımcı Davranışını Etkileyen Faktörlerin Aşırı Güven Açısından Değerlendirilmesi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi.
- BORTOLİ, D. D., COSTA, N. D., GOULART, M., and CAMPARA, J. (2019). Personality Traits and Investor Profile Analysis: A Behavioral Finance Study. *Plos One*, 14(3), 1-18.
- BÖYÜKASLAN, A. (2012). *Bireysel Yatırımcıların Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- BÜLBÜL, B. (2008). *Risk ve Getiri Kavramlarına Farklı Bir Yaklaşım: Davranışsal Finans ve İMKB Üzerine Bir Uygulama*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- CAMERER, C. F., and LOEWENSTEIN, G. (2004). Behavioral Economics: Past, Present and Future. *Advances in Behavioral Economics*, 3-51.
- CAPLİNSKA, A., and OHOTİNA, A. (2019). Analysis of Financial Literacy Tendencies With Young People. *Entrepreneurship and Sustainability*, 6(4), 1736-1749.
- CAPUANO, A., and RAMSAY, I. (2011). *What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration Of Financial Literacy, Social Influences And Behavioural Economics*. Research Report, Financial Literacy Project, The University of Melbourne, 540, 1-243.

- CHANG, B. Y. (2011). Investor Behavior and Economic Cycles: The Impact of Human Biases and Cognitive Limitations on Economic Booms and Busts . *Advances in Behavioral Finance & Economics: The Journal of the Academy of Behavioral Finance*, 1(1), 1-26.
- CHEN, G., KIM, K. A., NOFSINGER, J. R., and RUI, O. M. (2007). Trading Performance, Disposition Effect, Overconfidence, Representativeness Bias, and Experience of Emerging Market Investors. *Journal of Behavioral Decision Making*, 20, 425-451.
- CHEN, H. and VOLPE, R. P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 7(2), 107-128.
- CHEN, H., and VOLPE, R. P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy Among College Students. *Financial Services Review*, 11, 289-307.
- CHU, Z., WANG, Z., XIAO, J. J., and ZHANG, W. (2017). Financial Literacy, Portfolio Choice and Financial Well-Being. *Social Indicators Research*, 132(2), 799-820.
- COLE, S., SAMPSON, T., and ZIA, B. (2009). Financial Literacy, Financial Decisions, and the Demand for Financial Services: Evidence from India and Indonesia. *Harvard Business School*, 9(117), 1-36.
- COŞKUN, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış Ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2257-2258.
- ÇAM, A. V., and BARUT, A. (2015). Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 63-72.
- ÇELİK, İ. (2020). *Davranışsal Finans Açısından Sosyal Buhranların Yatırımcı Kararlarına Etkisi*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi .

- ÇETİNER, M., GÖKÇEK, H. A., ve GÖLBAŞI, B. T. (2019). Davranışsal Finans Perspektifinden Yatırımcı Davranışları Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Bankacılık, Ekonomi ve Yönetim Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 1-30.
- ÇİFTÇİ, A. (2017). *Finansal Yatırım Kararlarında Davranışsal Eğilimlerin Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Şanlıurfa İli Merkez İlçeleri Örneği*. Batman: Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇILDIK, B. (2020). *Davranışsal Finansın Bireysel Yatırımcıların Davranış Biçimlerini Etkilemesi*. Ankara: Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇÖR, Ö. (2018). *Kobilerde Finansal Okuryazarlık: Finansal Yönetime Etkisi, Sorunlar ve Öneriler*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- DAĞDELEN, T. (2017). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Aydın İlindeki Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Uygulama*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DEMİR, N., KADERLİ, Y., ve ÖZDEMİR, M. (2016). *TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri Projesi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı, Doğrudan Faaliyet Desteği Programı, Sonuç Raporu.
- DEMİR, S. (2019). *Bireysel Emeklilik Sistemine Katılımın Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Kamu Bankası Çalışanları ve Müşterileri Üzerine Bir Uygulama*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DEMİRKIRAN, T. (2019). *Kırıkkale Üniversitesi Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- DİACON, S., and HASSELDİNE, J. (2007). Framing Effects and Risk Perception: The Effect of Prior Performance Presentation Format on Investment Fund Choise. *Journal of Economic Psychology*, 28(1), 31-52.
- DİKYAR, A. (2019). *Isparta İlinde Bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma*. Burdur: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DOĞAN, D. (2018). *Kuşaklar Arasındaki Finansal Okuryazarlık Seviyesi Üzerinde Sosyal Medya İle Kitle İletişim Araçlarının Etkisinin İrdelenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DOĞAN, M., ve FAİKOĞLU, S. (2016). *Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- DOĞAN, Z. (2019). *Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarında Davranışsal Finansın Rolü: Aydın İli Örneği*. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DUMAN, M. (2018). *Türkiye Pay Piyasasındaki Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarının Davranışsal Finansman Teorileri Çerçevesinde Araştırılması*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DURSUN, V. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Bilgi, Tutum ve Davranış Düzeylerinin Araştırılması: Adnan Menderes Üniversitesi Örneği*. Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- EDE, M. (2007). *Davranışsal Finans ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Çalışma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- ERBAŞ, C. N. (2020). *Yatırımcı Davranış Biçimleri ve Finansal Okuryazarlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: Samsun İli Örneği*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ERDEMCI, Ç. (2018). *Davranışsal Finans Açısından Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Tutum ve Davranışlar: Eskişehir İli Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesindeki Öğretmenler Üzerine Bir İnceleme*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ERGÜN, B., ŞAHİN, A., ve ERGİN, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi*, 7(34), 847-864.
- ERTAN, Y. (2007). *Davranışsal Finans ve Pişmanlık Teorisi'nin Döviz Kuru Riskinden Korunma Kararına Etkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- FAİKOĞLU, Ş. (2012). *İMKB' de İşlem Yapan Bireysel Yatırımcıların Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- FATİMA, E., and VIEIRA, S. (2012). What Do We Know About Financial Literacy? A Literature Review. *Marmara Journal of European Studies*, 20(2), 23-38.
- FAVERİ, D. B., and KNUPP, P. D. (2018). Finanças Comportamentais: Relação Entre Traços De Personalidade E Vieses Comportamentais. *BASE – Revista de Administração e Contabilidade da Unisinos*, 15(1), 18-30.
- FREDERICK, S. (2005). Cognitive Reflection and Decision Making. *Journal of Economic Perspectives*, 19(4), 25-42.
- GATHERGOOD, J. (2012). Self-Control, Financial Literacy And Consumer OverIndebtedness. *Journal Of Economic Psychology*, 33(3), 590-602.

- GÖÇER, Ş. (2018). *Davranışsal Finans ve Anomaliler: Borsa İstanbul' da Sürü Davranışı ve Varlığının Test Edilmesi*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- GÖKSU, A. (2013). *Portföy Yatırım Kararlarında Davranışsal Finansın Etkisi: Borsa İstanbul Uygulaması*. İstanbul: Beyken Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÖNEN, E., ve ÖZMETE, E. (2007). Finansal Refah: Finansal Yönetim Sürecinden Duyulan Tatmin, Finansal Davranışlar ile Öz-saygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(11), 57-69.
- GÜL, M., EKŞİ, İ. H., ve SÜRME, M. (2017). Davranışsal Finans Açısından Altın Yatırımcılarının Davranışlarının İncelenmesi: Gaziantep Örneği. *Maliye Finans Yazıları Dergisi*, 17(108), 143-166.
- GÜLER, E. (2015). *Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜLTEKİN, G. (2020). *Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi: Isparta İli Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜMÜŞ, F. B., KOÇ, M., ve AGALAROVA, M. (2013). Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararları Üzerinde Etkili olan Demografik ve Psikolojik Faktörlerin Tespiti Üzerine Bir Çalışma: Türkiye ve Azerbaycan Uygulaması. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(6), 71-93.
- GÜNEŞ, E. (2019). *Bireylerin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Kayseri ve Sivas İli Örneği*. Kayseri: Kayseri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Muhasebe ve Finans Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- GÜNGÖR, S., ve DEMİREL, E. (2018). *Davranışsal Finanstta Yatırımcı Öyargıları*. İstanbul: ALFA Basım Yayım Dağıtım.

- GÜRBÜZ, S., ve ŞAHİN, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri FelsefeYöntem-Analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GÜRKAN, Ş. (2009). *Finansal Piyasalarda Aşırı Reaksiyonun Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Örneği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- HAMURCU, Ç. (2015). *Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir İnceleme*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- HAYDARI, A. N. (2018). *Bireylerin Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- HAYTA, A. B. (2014). Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algısına Etki Eden Psikolojik Önyargılar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 329-352.
- HENRICH, J., BOYD, R., BOWLES, S., CAMERER, C., FEHR, E., GINTIS, H., and MCELREATH, R. (2001). In Search of Homo Economicus: Behavioral Experiments in 15 Small-Scale Societies. *American Economic Reviews*, 91(2), 73-78.
- HILGERT, M. A., HOGARTH, J. M., and BEVERLY, S. G. (2003). Household Financial Management: The Connection Between Knowledge and Behavior. *Federal Reserve Bulletin*, 89, 309-322.
- HUSTON, S. J. (2012). Financial Literacy And The Cost Of Borrowing. *International Journal Of Consumer Studies*, 36(5), 566-572.
- JAMSHİDİNAVİD, B., CHAVOSHANI, M., and AMİRİ, S. (2012). The Impact of Demographic and Psychological Characteristics on the Investment Prejudices in Tehran Stock . *European Journal of Business and Social Sciences*, 1(5), 41-53.

- KABAPLİT, E. (2018). *Bireysel Yatırımcıların Tasarruflarını Yönlendirdiği Sermaye Piyasası Araçlarını Belirleyen Faktörlerin Analizi ve Davranışsal Finans Yaklaşımı Açısından Değerlendirilmesi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KAHNEMAN, D. (2003). Maps of Bounded Rationality: Psychology for Behavioral Economics. *The American Economic Review* 93(5), 1449-1475.
- KAHNEMAN, D., and TVERSKY, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica Journal of The Econometric Society*, 47(2), 263-292.
- KAHNEMAN, D., and TVERSKY, A. (1983). Choices Values and Frames. *American Psychological Association*, 39(4), 341-350.
- KAHRAMAN, Y. E. (2015). *Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Finansal Okuryazarlık Araştırması*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KAHYAOĞLU, M. B., ve ÜLKÜ, S. (2012). Temsililik Hevristikinin Algılanan Risk Üzerindeki Etkisi: İMKB Bireysel Hisse Senedi Yatırımcıları Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 53-59.
- KAMBER, S. C. (2019). *İktisadi Rasyonalitenin Davranışsal İktisat Çerçevesinde Sorgulanması: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesindeki Öğrenciler Üzerine Bir Alan Araştırması*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KANMAZ, A. (2018). *Bireysel Hisse Senedi Yatırımcılarının Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Çalışma: İzmir Örneği*. İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Finansal Ekonomi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARA, H. (2005). *Davranışsal Finans ve İMKB Hisse Senedi Getirileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- KARAAĞAÇ, A. (2015). *Finansallaşma Sürecinde Finansal Okuryazarlık*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARACA, Y. (2015). *Davranışsal Finans Yaklaşımı ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARAKULLE, İ., ve TAN, F. Z. (2018). Finansal Okuryazarlık ile Kredi Kartı Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(69), 461-471.
- KARAKUŞ, T. F. (2019). *Genel Olarak Finansal Okuryazarlık ve İslami Finansal Okuryazarlık: Adana İli'nde Bir Araştırma*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARALI, H. (2012). *Ekonomik Konjonktürde Davranışsal Finans ve Risk Yönetimi, İMKB Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARATEPE, S. (2017). *Geleneksel Finans Yaklaşımında Yeni Bir Bakış Açısı: Davranışsal Finans ve Yatırımcı Psikolojisi; 2008 Küresel Ekonomik Krizi Üzerine Bir Değerlendirme*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARTAL, A. (2019). *Davranışsal Finans: Bitcoin Uygulaması*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARTAL, Y. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık, Finansal Tutum ve Davranış Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KAYA, H. (2019). *Finansal Okuryazarlık ve İİBF' de Verilen Muhasebe-Finansman Derslerinin Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkileri: Cumhuriyet Üniversitesi*

İİBF Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KAYACAN, E. N. (2019). *Hanehalkının Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetme Becerisinin Ölçülmesi: Zonguldak İli Örneği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KENDİRLİ, S., ve KAYA, A. (2015). Davranışsal Finans Yaklaşımı ile Çorum ve Yozgat İllerindeki Yatırımcıların Karşılaştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 225-254.

KESKİN, T. (2019). *Davranışsal Finans Perspektifinde Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Bir Araştırma*. Burdur: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KILIÇ, Y. (2016). *Finansal okuryazarlık ve Finansal Refahın Belirleyicileri: Gaziantep ve Çevre İlleri İçin Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

KILIÇ, Y., ATA, H. A., ve SEYREK, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma . *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, 129-150.

KILINÇ, N. (2018). *Finansal Okuryazarlığın Davranışsal Finans Üzerine Etkisi: Yatırım Profesyonelleri Üzerine Bir Araştırma*. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KIRAN, F. (2019). *Finansal Okuryazarlık, Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Karşı Tolerans İlişkisi: Batı Akdeniz Girişimcileri Üzerine Bir Araştırma*. Burdur: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

KIRCHLER, E., and MACIEJOVSKY, B. (2002). Simultaneous Over-And Underconfidence: Evidence From Experimental From Experimenral Asses Markets. *Forthcoming: Journal of Risk and Uncertainty*, 1-24.

- KLAPPER, L., and LUSARDİ, A. (2019). Financial Literacy and Financial Resilience: Evidence From Around The World. *Financial Management*, 49(3) , 589-614 .
- KLAPPER, L., LUSARDİ, A., and PANOS, G. A. (2013). Financial Literacy And Its Consequences: Evidence From Russia During The Financial Crisis. *Journal Of Banking Finance*, 37(10), 3904-3923.
- KOJABAD, A. N. (2012). *Menkul Kıymetler Borsalarında Alınan Yatırımcı Kararlarına Davranışsal Finansın Etkileri: Tahran Menkul Kıymetler Borsası Örneği ve İMKB Karşılaştırması*. İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KORKMAZ, S. S. (2016). *Finansal Tüketicilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Düzeylerinin Ölçülmesi: Giresun İli Örneği*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İşletme Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KORKULUTAŞ, D. (2018). *Bireysel Yatırımcı Davranış ve Kararlarının Davranışsal Finans Kapsamında Değerlendirilmesi: Erzincan İli Uygulaması*. Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KÖKSAL, S. (2019). *Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Düzeylerinin İncelenmesi: Bir Kamu Kurumu Örneği*. Ankara: Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KUTLU, A. (2019). *Finansal Okuryazarlık İle Bütçeleme ve Tasarruf Davranışı: Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KUYUMCU, O. (2018). *Finansal Okuryazarlığın Makroekonomik Önemi ve Ülkemizde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Bursa İli Uygulaması*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- KUZEY, G. (2019). *Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Yönünden İncelenmesi: Ankara İli Örneği*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KÜÇÜK, A. (2014). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Ele Alınması: Osmaniye Örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 6(11), 104-122.
- KÜÇÜKASLAN, A. (2017). *Finansal Okuryazarlık: Kayseri İli Muhasebeci ve Mali Müşavirleri Üzerine Bir Araştırma*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KÜDEN, M. (2014). *Davranışsal Finans Açısından Bireysel Yatırım Tercihlerinin Değerlendirilmesi*. İzmir: Gediz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- LEİFELS, A., and METZGER, G. (2015). Financial Literacy Helps With Business Startups: Easier,Better Funded, More Competitive . *Focus on Economics*, 6(107), 1-5.
- LUSARDİ, A. (2008). Financial Literacy: An Essential Tool For Informed Consumer Choice? *National Bureau Of Economic Research*, 14084, 1-29 .
- MEVSİM, L. T. (2016). *Üniversite Öğrencilerinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Erzincan Üniversitesi Örneği*. Erzincan: Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- NOFSİNGER, J. R. (2014). *The Psychology of Investing*. Çeviri: Sümeyra Gazel. *Yatırım Psikolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- NOURI, B. A., MOTAMEDİ, S., and SOLTANI, M. (2017). Empirical Analysis Of The Financial Behavior Of Investors With Brand Approach (Case Study: Tehran Stock Exchange) . *Scientific Annals of Economics and Business*, 64 (1), 97-121.

- OKTAY, M. (2019). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Bireylerin Tasarruf Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Kırıkkale Üniversitesi Akademik ve İdari Personeli Üzerine Bir Uygulama*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- OKTAY, Y. S. (2018). *Davranışsal Finans Perspektifinden Yatırımcıların Yatırım Kararlarına Etki Eden Faktörler*. Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ORAN, J. S. (2008). Davranışçı Finans: Fildişi Kuleler Sarsılıyor. *Öneri Dergisi*, 8(29), 32-42.
- ORÇUN, Ç. (2016). *Bireysel Yatırımcı Ne İster? Finansal Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- OTLUOĞLU, E. (2009). *Davranışsal Finans Çerçevesinde Aşırı Güven Hipotezinin Test Edilmesi: İMKB’de Bir Uygulama*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖCAL, Ö. (2019). *Finansal Okuryazarlık ve Bireysel Tasarruf Davranışları: Ankara İli Örneği*. Uşak: Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖNCÜ, M. A., ve ÖZEVİN, O. (2017). Kadınların Yatırım Alışkanlıklarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 583-601.
- ÖNCÜLER, İ. (2018). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: İstanbul Gelişim Üniversitesi Örneği*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZBEK, A. (2019). *Erken Dönemde Ekonomi Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisi: Uluslararası Bakalorya Örneği*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

- ÖZCAN, H. (2011). *Davranışsal Finansın Bireysel Yatırımcıların Karar Mekanizmaları Üzerindeki Etkileri: Finansal Yatırımcıların Değerlendirilmelerine Yönelik Bir Araştırma*. Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZÇELİK, H. (2018). *Bireysel Yatırımcıların Finansal Yatırım Tercihlerinin Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul İli Örneği*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZER, D. (2020). *Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Bir İnceleme: Çanakkale Örneği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZEROL, H. (2011). *Saçmalama- Davranışsal Finans*. Ankara: Elma Yayınevi- İş ve Yönetim Serisi 49.
- ÖZTOPÇU, D. (2016). *Bireysel Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- PETERSON, R. L. (2018). *Aklın Para Üzerindeki Gücü- Karar Anı*. Çeviri: Canan Feyyat. İstanbul: Scala Yayıncılık.
- POTRICH, A. C., VIEIRA, K. M., and MENDES-DA-SILVA, W. (2016). Development of a Financial Literacy Model for University Students. *Management Research Review*, 39(3), 356-376 .
- SADI, R., ASL, H. G., ROSTAMI, M. R., GHOLIPOUR, A., and GHOLIPOUR, F. (2010). Behavioral Finance: The Explanation of Investors' Personality and Perceptual Biases Effects on Financial Decisions. *International Journal of Economics and Finance*, 3(5), 234-241.
- SAĞLAM, K. (2020). *Davranışsal Finans Perspektifinde Risk Algısı Kabul Edilen Göstergelerin İstanbul Borsası Ulusal 100 Endeksi Üzerindeki Etkisi*. Manisa:

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

SAKA, U. (2018). *Davranışsal Finans Açısından Kurumsal Yatırımcılar ve Etkilerinin Analizi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

SALAH, S. F. (2019). *Yabancı Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Erciyes Üniversitesi Örneği*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

SANCAK, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Finansal Okuryazarlık Araştırması: Gümüşhane Üniversitesi Örneği*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

SARAÇ, E. (2014). *Finansal Okuryazarlık ve Dumlupınar Üniversitesi Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma*. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

SARI, H. (2019). *Bireysel Yatırımcı Davranış ve Kararlarının Davranışsal Finans Kapsamında Değerlendirilmesi: Balıkesir İline Bağlı Ayvalık İlçesi Örneği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

SEFİL, S., ve ÇİLİNGİROĞLU, H. K. (2011). Davranışsal Finansın Temelleri: Karar Vermenin Bilişsel ve Duygusal Eğilimleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 247-268.

SEZER, D., ve DEMİR, S. (2015). Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Bilişsel Yetenek Düzeylerinin Psikolojik Yanılsamalar ile İlişkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 15(66), 69-88.

- SÖNMEZ, T. (2010). *Davranışsal Finans Yaklaşımı: İMKB' de Aşırı Tepki Hipotezi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi .
- SUKANDANI, Y., ISTİKHOROH, S., and WARYANTO, R. B. (2019). Behavioral Finance Pada Proses Pengambilan Keputusan Investasi . *SNHRP-II : Seminar Nasional Hasil Riset dan Pengabdian, Ke-II*, 150-156.
- ŞAROĞLU, H. (2018). *Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Tunceli İlindeki Kamu Çalışanları Üzerine Bir Uygulama*. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ŞENGÜLOĞLU, H. (2019). *Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Düzce İli Örneği*. Düzce: Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Toplam Kalite Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ŞENKESEN, E. (2009). *Davranışsal Finans ve Yatırımcı Duyarlılığının Tahvil Verimi Üzerindeki Etkisi: İMKB Tahvil ve Bono Piyasasında Bir Uygulama*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- TAŞ, Ö. T. (2019). *TR83 Bölgesindeki Üniversitelerin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Tokat: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TEKTAŞ, D. (2019). *Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Mesleki, Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Muhasebe ve Finansman Öğretmenleri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TEMİZEL, F., ve BAYRAM, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1), 73-86.

- THALER, R. H. (1997). Irving Fisher: Modern Behavioral Economist. *The American Economic Review*, 87(2), 439-441.
- THALER, R. H. (2019). *Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları. Çeviri: Zafer Akın.* İstanbul: Pegasus Yayınları.
- TOSHINO, M., and SUTO, M. (2004). Cognitive Biases of Japanese Institutional Investors: Consistency with Behavioral Finance. *Working Paper Series, Waseda University Institute of Finance*, 1-16.
- TUĞLU, S. (2019). *Davranışsal Finans Perspektifinden Yatırımcı Tercihlerinin Değerlendirilmesi.* İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TURAN, Ş. (2010). *Davranışsal Finans Perspektifinden Döviz Piyasasında Etkin Piyasalar Hipotezinin Test Edilmesi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- TURGUTTOPBAŞ, P. N. (2008). *Yatırımcı Davranışlarının Finansal Kararları Etkileri (Davranışsal Finans) ve Davranışsal Finans Teorilerinin İMKB'de Test Edilmesi.* Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- TVERSKY, A., and KAHNEMAN, D. (1973). Judgment Under Uncertainty: Heuristics and Biases. *National Technical Information Service U. S. DEPARTMENT OF COMMERCE*, 185(4157), 1-33.
- ÜNAL, P. (2018). *Finansal Okuryazarlık ve Forex Piyasası.* İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- VOLPE, R. P., CHEN, H., and PAVLICKO, J. J. (1996). Personal investment literacy among college students: A survey. *Financial Practice and Education*, 6(2), 86-94.

- WANG, M., KELLER, C., and SIEGRIS, M. (2011). The Less You Know, the More You Are Afraid of A Survey on Risk Perceptions of Investment Products. *The Journal of Behaviroal Finance*, 12, 9-19.
- YALÇIN, K. C. (2009). *Behavioral Finance: Investor Psychology*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- YAŞAR, B. (2008). *Davranışsal Finans ve Fiyat Köpüğü: İMKB Endekslerinde Fiyat Köpüğüyle İlgili Mevsimsel Birim Kök Araştırması*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YAVUZ, E. (2003). *Davranışsal Finans Açısından Finansal Kriz Süreçlerinde Hisse Senedi Piyasası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para-Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi .
- YAZAR, B. (2019). *Finansal Karar Alma Tercihlerinin Belirlenmesinde Yöneticelerin Aşırı Güven Eğilimlerinin Davranışsal Finans Çerçevesinde İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, Finans Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YILDIRIM, H. (2017). *Bazı Davranışsal Finans Modellerinin Bireysel Yatırımcıların Getirilerine Etkisi: Borsa İstanbul Örneği*. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- YILDIZ, G. (2019). *Davranışsal İktisat Perspektifinden Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Analizi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama*. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YILMAZ, S. (2019). *Davranışsal Finans ve Borsa İstanbul' da Bir Uygulama*. Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- YÖRÜKOĞLU, A. (2007). *Davranışsal Finans*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YÜCEL, S. (2017). *Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Kredi Kartı Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi - Hacettepe Üniversitesi Örneği*. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YÜKSEL, N. D. (2009). *İMKB' de Yatırımcı Davranışı ve Örnek Bir Uygulama*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YÜREKLİ, A. (2019). *Bireysel Yatırımcıların Davranışlarına Etki Eden Faktörlerin Davranışsal Finans Kapsamında İncelenmesi: Hizmet ve Üretim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ZEYNELOVA, G. (2019). *Bireylerin Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma: Bakü Şehri Örneği*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

EK: ANKET FORMU

Sayın katılımcı;

Bu anket formu akademisyenlerin davranışsal önyargıları ve finansal okuryazarlık seviyeleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik tez çalışmasının verilerini toplamak üzere tasarlanmıştır. Elde edilen veriler yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır. Araştırmanın sağlığı sorulara vereceğiniz cevapların tam ve doğru olmasına bağlıdır. Anketi cevaplayarak araştırmaya katkı sağladığınız için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Süleyman Serdar KARACA

Elif GÜLER

Malatya Turgut Özal Üniversitesi

TOGÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

A. Demografik Bilgiler

1. Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

2. Yaşınız?

() 22-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üstü

3. Medeni haliniz?

() Evli () Bekar

4. Akademik unvan?

() Okutman () Öğr. Gör. () Öğr. Gör. Dr. () Arş. Gör. () Arş. Gör. Dr. () Dr. Öğr. Üyesi () Doç. Dr. () Prof. Dr.

5. Aylık ortalama geliriniz?

() 4.500-7.500 TL () 7.501-8.500 TL () 8.501-10.000 TL () 10.001 TL ve üstü

6. Görev yaptığınız birim? (.....) Lütfen belirtiniz. (Fakülte, Yüksekokul, MYO..)

B. Lütfen aşağıdaki konular hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğunuzu belirtiniz.

	Bilmiyorum	Az Biliyorum	Orta Seviye Biliyorum	Biliyorum	İyi Biliyorum
1. Basit Faiz					
2. Bileşik Faiz					
3. Reel Faiz					
4. Enflasyon					
5. Paranın Zaman Değeri					
6. Tahvil					
7. Hisse Senedi					
8. Halka Arz					

9. Kar Payı					
10. Finansal Piyasalar					
11. Döviz Kuru					
12. İskonto					
13. Otofinsman					
14. Risk-Getiri					

15. Finansal okuryazarlık, bireyin bütçeleme, tasarruf, borç alma ve yatırım gibi temel finansal kavramlar konusunda ekonomik koşulları da göz önünde bulundurarak karar alma yeterliliğini ve finansal planlama yoluyla kişisel finans durumunu idare etme yeteneğini gösterdiği durumdur. Buna göre finansal okuryazarlık düzeyinizi belirtiniz. (1-En kötüden, 5-En iyiye doğru sıralanmaktadır)

a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e) 5

C. Lütfen aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle	Katılmıyorum	Ne katılıyorum, Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Takip ettiğim ve yüksek getiri sağlayacağını düşündüğüm yatırım aracı hakkında kötü söylentiler çıksa bile o yatırım aracına yatırım yapmaya devam ederim.					
2. Finansal kararlarım sonucunda başarısız olmuşsam bu durum yeteneksizliğimden değil büyük oranda şanssızlıktan kaynaklanmıştır.					
3. Kendi kendime aldığım finansal kararların sonucunda zarar etme ihtimalim düşüktür.					
4. Finansal konularda ani ve kesin karar alırım, uygulamam.					
5. Arka arkaya başarılı işlemler sonucunda yapacağım diğer işlemlerde iyimser sonuç beklerim.					
6. Piyasadaki fon yöneticilerinden daha iyiyim.					
7. Gelecek dönemde ulusal ve uluslararası piyasalardaki ekonomik gelişmelerin umut vadettiğini düşünürüm.					

8. 2021 yılında yapacağım yatırımların, 2020 yılındaki yatırımlarımdan daha çok kazandıracağına inanıyorum.					
9. %100 ihtimalle 3.000 TL kayıp (kesin kayıp) ve %80 ihtimalle 4.000 TL kayıp (%20 ihtimalle hiçbir şey kaybetmeme) söz konusu olduğunda ilk seçeneği tercih ederim.					
10. Sunulan seçeneklerden biri %100 ihtimalle 750 TL kaybetmek, diğeri ise %75 ihtimalle 1000 TL kaybetmek, %25 ihtimalle hiçbir şey kaybetmemek ise ikinci seçeneği tercih ederim.					
11. %100 ihtimalle 3.000 TL kazanç ve %80 ihtimalle 4.000 TL kazanç söz konusu olduğunda ilk seçeneği tercih ederim.					
12. Herhangi bir yatırımda sonucundaki kaybın bende yaratacağı üzüntü, kazancın yaratacağı sevinçten çok daha etkileyici olacaktır.					
13. Yatırım kararımı destekleyen haber, kişi ve analist raporlarını dikkate alırım.					
14. Piyasa görüşümü doğrulayan kişilerle beyin fırtınası yaparım.					
15. Yabancı kurumların analist raporlarını dikkate alırım.					
16. Yatırım komitesinde hisse senetlerinin alım/satımına ilişkin ortak karar alınır.					
17. Kamuoyu tarafından takip edilen (bilinen) şirketlerin hisseleri iyidir.					
18. Görüşlerine değer verdiğim insanlar da benim yatırım yaptığım alanlara yatırım yapıyorlarsa kendimi çok iyi hissederim.					
19. Yatırım tercihlerimi, kolayca ulaşabildiğim danışman veya arkadaş önerileri doğrultusunda yaparım.					
20. Piyasadaki diğer yatırımcıların hareketlerini anlamsız bulduğum zamanlarda alım-satım hareketlerim artar.					
21. Gelecek için finansal hedefler belirlemek önemlidir.					
22. Aylık para tasarruf etmek önemlidir.					
23. Paramı idare etme şeklim geleceğimi etkileyecektir.					
24. Aylık harcama planına sahip olmak önemlidir.					
25. Kredi kartı borcunun o dönemdeki tam tutarını ödemek önemlidir.					
26. Taksitli satın almada, uygun kredi tekliflerini karşılaştırmak önemlidir.					
27. Uzun vadede hedefleri gerçekleştirmek için düzenli olarak yatırım yapmak önemlidir.					
28. Fazladan ödemelerden kaçınmak için her zaman kredi kartı borcumu zamanında öderim.					
29. Kişisel harcamalarımı kontrol ederim.					
30. Harcamalarımın yönetimini etkileyen uzun vadeli finansal hedefler belirlerim.					

31. Harcamalarımı bir plan dahilinde takip ederim.					
32. Faturalarımı zamanında (gecikmesiz) öderim.					
33. Harcamalarım için param olmadığında, kredi kartı kullanırım.					
34. Taksitli satın alma yaptığımda, uygun kredi seçeneklerini karşılaştırırım.					
35. Kredi kartlarıma ödeme yapmak için aylık kazançlarımın %50 'sinden daha fazlasını kullanırım.					
36. Aylık tasarruf ederim.					
37. Beklenmedik zamanlarda kullanılabilecek en az üç aylık kazancımdan oluşan finansal bir kaynağa sahibim. (İşsizlik gibi)					
38. Büyük bir satın alma yapmadan önce finansal durumumu analiz ederim.					
39. Anlık satın alma kararı veririm.					
40. Kredi kullandığımda ne kadar ödeme yapacağımı hesaplayabilirim.					
41. Basit faiz anapara üzerinden hesaplanan faiz iken bileşik faiz anapara+faiz üzerinden hesaplanan faizdir.					
42. 3 yıl sonra elde ettiğimiz 100.000 TL bugün elimizde olan 100.000 TL'den daha değerlidir.					
43. Yatırım araçlarının risklerinden (faiz ve kur değişiklikleri gibi) korunmak için farklı yatırım araçlarından portföy oluşturmak gerekir.					
44. Kısa vadeli kredilerin faiz oranı, uzun vadeli kredilerin faiz oranlarından daha düşüktür.					
45. Kredi kullanırken dikkat edilmesi gereken kredilerin faiz oranı değil maliyet oranıdır.					
46. Yıllık %2 faizli bir mevduat hesabına 100 TL yatırıldığında, yıl sonunda bu hesapta 102 TL olur.					
47. Bireysel emeklilik sisteminde kalma süresi uzadıkça devlet teşvikinden yararlanma oranı daha da artacaktır.					
48. Yüksek enflasyon, yaşama maliyetlerinin hızlı bir şekilde artması demektir.					
49. Yüksek getirili yatırımların, risklerinin yüksek olma ihtimali yüksektir.					
50. Beş erkek kardeş annelerine 1000 TL'lik bir hediye almak istiyorlar. Bu para kardeşler arasında eşit paylaşılacağına göre her bir kardeşin vereceği para miktarı 180 TL'den büyüktür.					